Betzy of Antwerpen in 1830 (onder ps. Vera Diximus)

Constant A. Serrure

bron
Vera Diximus, *Betzy of Antwerpen in 1830*. D. van Doorslaer-Verbeken, Brussel 1886

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/serr005betz01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

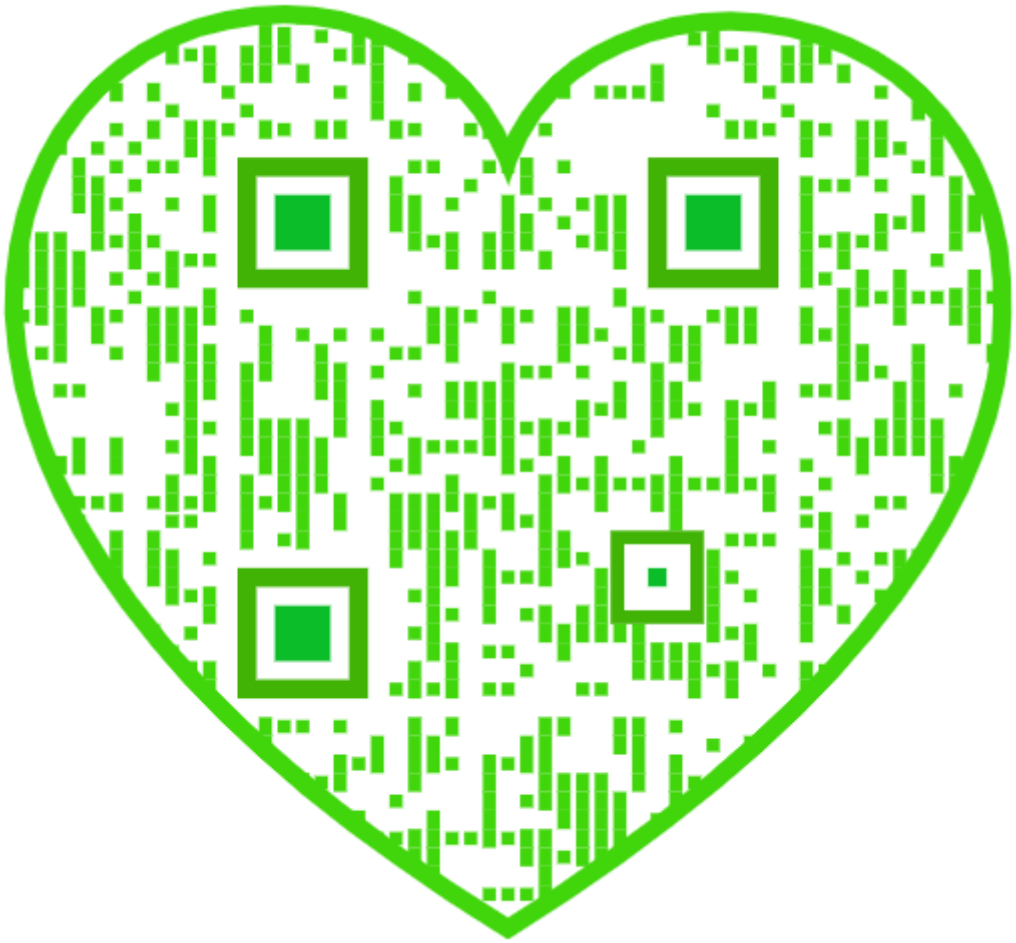

Aan den lezer.

Wie is er onder het Vlaamschlezend publiek of het heldhaftig strijden van Breydel en De Coninc is hem zooniet uit historische schriften, dan toch uit Conscience's overheerlijken *Leeuw van Vlaanderen* bekend? En zoo geldt het alle tijdstippen onzer vaderlandsche geschiedenis, uitgezonderd nochtans dit tijdstip, dat het meest onzen leeftijd nabij is. Wij bedoelen de jaren der betreurlijke splitsing van het schoone koninkrijk der Vereenigde Nederlanden.

Van de wieg af, vriend lezer, heeft de *Brabançonne* in uwe ooren getuit en nauwelijks gingt gij naar school, of men sprak u met ophef van de roemrijke omwenteling van 1830, van het gelukkig lot dat zij België voorbereidde, van dit afgrijslijke Hollandsche juk, waarvan eene vertooning der *Muette de Portici* en de schoone tenorstem van den zanger Jenneval ons kwamen verlossen.

En nochtans heeft grootmoeder u wellicht in de winter avondstonden de regeering van Koning Willem onder een gansch ander daglicht afgeschilderd; mogelijk heeft zij u daarvan als van eene gulden eeuw, die zij tijdens hare jeugd beleefde, gesproken; mogelijk ook heeft grootvader er bijgevoegd, hoe Willem I en de prins van Oranje veel vrienden in Vlaanderen hadden en u verhaalt van de *Orangisten*, die zoolang aan deze vorsten getrouw bleven.

En bij zulke tegenstrijdige waardeering van uwe grootouders en van de officieele wereld, heeft het u moeten verwonderen, dat onlangs minister Thonissen (de geschiedschrijver van Leopold I) aan den in 1830 miskenden, verjaagden Willem onder zekere opzichten hulde bewees en recht liet wedervaren.

De wezenlijkheid is deze. Wij, Vlamingen, waren de overwonnene tijdens der Belgische omwenteling. Deze werd veelal door het toeval en door vreemde tusschenkomst begunstigd, maar stellig *tegen ons*, tegen onzen volksaard en onze dierbaarste belangen voltrokken.

Door vreedzaam maar aanhoudend strijden en niet zonder veel zelfopoffering, heeft Vlaanderen bijkans het overwicht in België boven de Waalsche provinciën herwonnen. Maar laat ons de gevolgen dezer zege niet overdrijven, laat ons niet ondankbaar zijn tegenover Walen, die ons in minder gelukkige dagen eens de broederhand toereikten. Een beschaafd volk moet evenmin willen onderdrukkend als ondrukt zijn.

Op het gebied van taalgebruik moet de vrijheid niet die van den ambtenaar maar die van den burger steeds de hoofdregel zijn. Een volk, tenzij het in slavernij werd gebracht, is nooit van taal veranderd[1]; men kan het verloochenen zijner moederspraak van geen vrij man vergen.

En wat is nu de oprechte, de eenig duurzame band die Vlaanderen met het Walenland vereenigt?

Gemeenzame vrijheidsgeest, gemeenzame vrijheidsmin. Dit dagteekent niet van 1830, maar blijkt uit menige bladzijde onzer middeneeuwsche geschiedenis, ja zelfs reeds van uit het tijdstip der romeinsche overweldiging onder Cesar.

VERA DIXIMUS.

(1) Het is een historisch dwaalbegrip, dat de oude Galliërs van taal veranderden om bij de Roomsche overmeestering het Latijn aan te nemen. Latijn, Ombrisch en Oud-gallisch waren in den grond eene en dezelfde taal, of zoo men wil drie zeer gelijkende zustertalen.
Van Bemmel heeft dit reeds over veertigjaar op wijsgeerigen en taalkundigen grond bewezen, en C.A. Serrure legde de geschiedenis onzer letterkunde ter zijde om zich bepaaldelijk en uitsluitend met deze kwestie onledig te houden, waartoe hij nu vooral de oudheidkundige wetenschap inroept.
Moge zijn vaderlandsch doel begrepen worden.

Eerste deel

I
Onverwacht Bezoek.

Antwerpen, - prachtrijke Koningin der Noordzee ten tijde van Keizer Karel en Philips II, was in het begin dezer eeuw diep van vroegere weelde vervallen.

Men herhaalde soms den roemvollen bijnaam van Noordelijk Venetië, dien zij eens van Brugge had geërfd; men sprak nog van hare ontelbare schepen, die weleer alle gekende zeeën doorkruisten; maar dit waren louter herinneringen aan een, sedert lang heengevlogen verleden.

Allerzijds ingesloten tusschen hare oude vestigen en dit Alva-Kasteel, treurig overblijfsel der Spaansche dwingelandij, die zooveel bloedig strijden te weeg bracht, zag de Scheldestad eerst met de troonbeklimming van Koning Willem een tijdvak van bloei voor handel en nijverheid, geboren worden. Gedu-

rende ander halve eeuw was in mers ten gevolge van den vrede van Munster de Antwerpsche haven aan de scheepvaart ontzegt; en onder het eerste keizerrijk, maakten Napoleon's onophoudelijke worstelingen met het ter zee zoo machtige Albion, de Scheldevrijheid tot eene doode letter.

Dank aan het uitbreiden van haren omtrek, aan een lang tijdvak van vrede, aan talrijke spoorbanen, die haar in alle richtingen met het vasteland verbinden, terwijl geregelde stoomvaartdiensten haar met de overzeesche streken in dagelijksche betrekking stellen - is de wonderstad der XVIe eeuw opnieuw eene der voornaamste stapelplaatsen van den wereldhandel geworden. Hare huidige haven en dokken, hare overdekte kaaien en ruien, hare menigvuldige ladings- en lossingstuigen verwekken de algemeene bewondering, en wij bevinden ons thans voor een gansch vernieuwd Antwerpen, dat ons prachtiger en weelderiger toeschijnt, dan het ooit was op eenig tijdstip der vaderlandsche geschiedenis.

En wanneer wij nu dit heerlijke plein beschouwen, waar zich nog onlangs, tot opwekking van volksvlijt een paleis voor handel, kunst en nijverheid statig verhief, dan zweeft ons het beeld van den reus Antigoon voor de oogen, dan is 't alsof hij zelf de Scheldestad opnieuw was komen beschermen - en of hij nu gansch de beschaafde wereld reeds had uitgenoodigd, om de wonderen van den tijd te komen aanschouwen en de droomen der toekomst te helpen verwezenlijken.

* * *

Van het oude Antwerpen is mogelijk het Sint-Andries-kwartier de wijk, waaraan sedert vijftig jaren de

minste veranderingen werden toegebracht. Slechts in deze laatste tijden heeft men er aan gedacht breede banen door die slordige, duistere en kronkelende wegen te trekken.

De heele wijk had vroeger maar ééne echt fatsoenlijke straat, de *Kloosterstraat*, die van den *Oever* of *Muntplaats* naar het kasteel leidde.

In een huis dier Kloosterstraat, dat heden weinig de aandacht zou vestigen, maar op dit tijdstip voor zeer prettig en fraai doorging, woonden in den beginne van het jaar 1830, twee personen, die eene aanzienlijke rol in ons verhaal spelen.

Kapitein Beugen was een der dapperen, die zich op het slagveld van Waterloo hadden onderscheiden. Het kruis van den Nederlandschen leeuw, ten allen tijde karig uitgedeeld, had zijnen moed en zijne krijgskundige bekwaamheid beloond. De hopman, die omtrent vijftig jaren had bereikt, was weduwnaar; hem was echter uit een gelukkig, doch al te kortstondig huwelijk, eene eenige dochter overgebleven, echt evenbeeld diergene, die hij zoo teeder had bemind, en die hem zoo jeugdig werd ontnomen.

Betzy Beugen, die nu pas haar zeventiende jaar was ingetreden, scheen gansch de vreugd en het geluk van haren vader, wiens levenszorg tusschen haar en het vaderland was gedeeld.

Blondharig, met schoone, levendige, blauwe oogen en regelmatige wezenstrekken, erfde zij van hare moeder die Friesche en frissche vrouwentype, die Alma Tadema ons in zijne schilderijen zoo wonderlijk waar, en toch zoo dichterlijk, heeft weten te penseelen.

Een zoete glimlach bracht het zijne bij, om hare

schoonheid te verheffen, en al de goedheid van hare ziel op haar gelaat te doen lezen; en nogthans was er in haar iets dat karakter en wilskracht aanduidde.

Vader Beugen was fier over zijne Betzy; ook wanneer burgers of officieren de fraaie kapiteinsdochter ontmoetten, schenen zij vol bewondering voor de jonge freule, die de kinderjaren nu voorbij was en dagelijks meer en meer eene mooie juffer werd.

Doch indien juffer Beugen veel bewonderaars bezat, aan weinigen was het gegeven haar anders dan ter loops te mogen zien; aan weinigen vooral gelukte het met haar in gesprek te komen.

Betzy wandelde nooit in stad dan in gezelschap van haren vader, en deze, uitgezonderd de noodzakelijke ambtsbetrekkingen, ontving in het afgezonderde familieleven, niemand anders dan een jong officier, wiens vader, zijn wapenbroeder te *Quatre Bras*, op eenige stappen der plaats waar de heldhaftige prins van Oranje werd gewond, roemrijk voor Nederlands verlossing viel.

Gedurende eenen namiddag der maand Februari van hooger gezegd jaar 30, bevond zich Beugen met zijne dochter in het voorsalon van de eerste verdieping hunner woning. De vader scheen gelukkig zijn militairendienst voor dien dag volbracht te hebben; de dochter, hoogst tevreden over zijne hooggeschatte aanwezigheid.

De kamer waar zij zich bevonden, was dan ook keurigjes gestoffeerd, alle meubels waren nieuw en uit dat mahoniehout, dat destijds boven den ouden Vlaamschen eik geschat werd.

Vier voortreffelijke Engelsche gravures bekleedden de wanden, terwijl fraai ingebonden boekdeelen van Helmers en Tollens het tafeltapijt bedekten; eenige bloemen, in vollen winter met zorg en kunde gekweekt, en verscheidene kleine kunstwerken, door vrouwenhand verricht, gaven aan die zindelijke dagelijksche verblijfplaats een lachend voorkomen, iets aangenaams en levendigs, dat de aanwezigheid eener jonge schoone verried.

- Ja, sprak Beugen, terwijl hij zijnen ruwen knevel streelde, die garnizoens verandering maakt op verre na mijn geluk niet uit. Gent beviel mij oneindig meer dan Antwerpen; het was voor mij bijna Holland. Hoe genegen bleek daar de bevolking niet voor het leger te zijn, hoe verkleefd aan vorst en vaderland, terwijl er hier bij velen, schijnt mij, een altijdmisnoegde geest en als het ware eene strekking tot oproer heerscht.

- O! beste vader, 't is nogmaals ridder van Aduward, die u deze treurige gedachten inboezemde. 't Is waarlijk bespottelijk. Telkenmale hij zijne vrienden van de zeemacht, en bepaald dien luitenant van Speyck ontmoet, komt hij ons allerlei flauwe praatjes in het oor blazen. Moest ik hem gelooven, een nieuwe St. Bartholemeusnacht ware nakende, de bevolking droomt niets dan van muiterijen en moorderijen; als dochter van een officier is mijn leven vooral onveilig. Lieve hemel! alsof ik niet beter wist hoe die goede lieden van Antwerpen alleen over koop en verkoop van koffie en thee bedacht zijn, en zich om ons weinig bekreunen.

- Gij spreekt waarheid, mijn kind, zei de krijgsman, die donkere denkbeelden passen hier niet. Beter

is het die zwarte spoken te verjagen, dan zich voorbarig aan misschien bedrieglijke voorgevoelens over te geven.

- Men schelt ter straatdeur, vader!

- 't Is vermoedelijk Aduward!

- O! neen... die stille belletrek is niet van hem. Alsof ik den stap niet kende, en die eigenaardige wijze van drie trappen in eens te beklimmen... neen! 't schijnt een gezet en statig persoon.

- De kolonel, zeker, die mij visiet terug doet.

De nieuw gekomene stapte weldra de kamer binnen.

- Wat genoegen! Mijnheer de pastoor, sprak Betzy, op vriendelijken toon, den bezoeker eenen zetel aanbiedende.

- Goeden dag, jonge juffer, en mijnheer de kapitein, antwoordde nu de geestelijke, dezen laatsten eene gulle hand toereikende, welke de krijgsman niet kon nalaten te drukken.... Gij beseft wellicht het doel van mijn bezoek.... In het begin van den winter, nam ik toevlucht tot den vader voor onze arme lieden.... en nu kom ik de dochter lastig vallen ten voordeele.... mijner eerstecommuniecanten.

Er heerschte een oogenblik stilte, iets wat den priester scheen te verwonderen.

- Heeft mejufvrouw Betzy reeds de kleine kleedingstukjes voltooid? Mogelijk kom ik wat te vroeg, maar het geldt mijne parochiekinderen, mijne lievelingen; en voor hen ben ik vrij ongeduldig, ja soms dien ik bijna anderen tot last.

- O! sprak Betzy, ik had, 't is waar, beloofd drie kleine meisjes, ter gelegenheid van de eerste communie,

te kleeden... maar ik moet bekennen... dat dit eenigszins mijn geheugen was ontgaan,... en...

Beide personen, die zich met de freule Betzy bevonden, en haar op dat oogenblik aandachtig bekeken, werden spoedig gewaar, dat zij eenigszins aarzelde hare volle denkwijze te uiten.

Beugen dacht te moeten tusschenkomen.

- Mijnheer de pastoor, sprak de hopman, eenen ernstigen toon aannemende, gij moet het bekennen, de tijden zijn wel veranderd. Ik heb voor U de grootste achting; maar er bestaat thans onder de officieren, en ik zou bijna zeggen onder alle ware Nederlanders, eene soort van eenstemmigheid, om aan niets deel te nemen, wat van de roomsche geestelijkheid *der zuiderprovinciën*[1] uitgaat. Ik verzeker het op mijne eer, ik treed dit gevoelen bij, niet omdat ik tot de Augsburgsche geloofsbelijdenis behoor, - want ik heb altijd de godsdienstige denkwijze mijner welbeminde en diep betreurde gade geëerbiedigd, en volgens haren uitersten wil mijn schat, mijn eenig kind in den roomschen eeredienst doen opleiden; - maar ik min mijn vaderland, en kan met de vijanden van Oranje niet over de baan. Want zien wij nu hier niet dagelijks roomschen, die de omwenteling, den burgerkrijg prediken en in hunne roekeloosheid eenen De Potter gaan ophemelen?

(1) ‘En 1830 (zoo spreekt de Gerlache) le clergé catholique des provinces septentrionales resta inébranlable dans sa fidélité au gouvernement du roi; plus tard le prince d' Orange, Guillaume II, l'en récompensa en consentant à la réorganisation des évêchés. *Histoire du royaume des Pays-Bas.* blz. 302-303.

- Gij vergeet, beste vriend, dat De Potter's schriften door den paus goddeloos werden verklaard. In den grond, kapitein, zijn wij het volkomen eens dat de verkeerde leer van Lamennais even gevaarlijk is voor Kerk als voor Staat. Geloof mij, de overgroote meerderheid der roomsche geestelijkheid vraagt niet anders, dan eene billijke uitvoering van het concordaat...

- Maar, hernam Beugen, uwe dagbladen en die onlogische en tevens gevaarlijke, zoogenaamde *unie* van *katholieken en liberalen.*

- Stellig, kwam Betzy nu tusschen, het gesprek verplaatst zich in de wolken. Zeg, liefste vader, zouden die beloofde drie kleedjes tot het vervaardigen van een oproervaandel kunnen gebruikt worden? Indien gij dat niet ducht, laat ze mij dan maar voltooien.

- Onmogelijk, sprak de kapitein, dat mag niet; hierin toegevende, werd ik door mijne collega's van het leger gelaakt.

Betzy bracht de hand aan haar voorhoofd, en alsof haar een nieuw denkbeeld inviel, trok zij zachtjes uit haar kleed eenen lieven kleinen geldbeugel. Zij bezag nu eerst haren vader; en daar zij geen afkeuringsteeken op zijn gelaat bespeurde, zegde zij:
- O! ja, ik ben ook van uwe meening; de dochter van een Neerlandsch officier moet zich van alles onthouden, wat van Staatswege zou kunnen beknibbeld worden; maar, geliefde vader, waarom zou ik aan onzen parochiepastoor niet dat kleine gouden tientje ter hand stellen, dat gij mij schonkt om prachtlinten voor het bal der *harmonie* te koopen. Thuis ben ik veel gelukkiger dan te midden van al die lieden, die ik niet ken, tusschen

welke ik geene vrienden heb, - en daarbij ik ben nog zoo jong om in de wereld te gaan.

Er heerschte een oogenblik stilzwijgen. - Uit liefde tot u, mijn kind, uit vriendschap voor den pastoor, sprak eindelijk de officier, ga ik mijn eigen gevoel te keer, mijn hart alleen gehoor leenende. God geve, dat mij nooit mijne huidige zwakheid als Noord-Nederlander, berouwen moge!

De pastoor was man van te veel opvoeding en te veel verstand om niet te begrijpen, dat zijn bezoek niet langer hoefde te duren. Hij groette minzaam den officier en zijne dochter, zeggende: ‘Heb dank voor mijne arme kleinen; goed gekleed, wel gevoed, wel verwarmd, zullen zij ook, den heiligen feestdag, met mij herhalen:

‘Dat God u loone!’

Wanneer de priester het huis had verlaten, bleven vader en dochter eenigen tijd sprakeloos. Zij hadden al te veel tegenstrijdige en onbepaalde indrukken, om elkander op dat oogenblik eene meening te uiten.

Een nieuw geschel der huisbel liet zich hooren, maar ditmaal forsch en krachtig. Twee stonden nadien vertoonde zich voor hen de onder-luitenant ridder van Aduward.

Aduward behoorde niet tot hetzelfde wapen als kapitein Beugen. Hij diende in het korps der veldartillerie; onder het sierlijke kanonniersuniform, had hij een uiterst flink voorkomen; verder was er bij hem, bij 't eerste opzicht, het oppervlakkig ruwe van den krijgsman, maar bij nadere kennismaking, bevond men zich in tegenwoordigheid van

een hoogadellijken jonker, die eene uitgelezene beschaafdheid bezat.

- Drommels, sprak nu deze, met het ongegeneerde van eenen gewonen bezoeker, terwijl hij den militairen groet aan den huisheer deed en minzaam het hoofd voor de jonge freule boog, ik hoop wel dat ik hier niet noodig was om dien heer een beleefd uitgeleide te doen! O! die akelige lui.(1) Zij prediken den burgeroorlog! Nu! goed! er zullen nog nieuwe martelaars van Gorcum(2) zijn, al moest ik zelf ze ophangen!

(1) De Gerlache, die zonder eigenlijk een *revolutionair* te zijn, toch eene groote rol in de gebeurtenissen van 1830 speelde, drukte zich in zijne *Histoire des Pays-Bas* (tome II, blz. 214-218) aldus uit:
'Dans les premiers jours de décembre, un député des provinces méridionales *fort attaché au roi*, se présenta à une audience et le conjura de faire quelques concessions pour prévenir l'orage, qui menaçait l'État et la monarchie.'
Ziehier eene brok uit het gezegde van den Koning bij die samenspraak: 'Ne voyez-vous pas que vous devez défendre le pouvoir pour qu'il puisse vous protéger à son tour, au lieu de faire cause commune avec des doctrines anti-chrétiennes et anarchiques, qui se couvrent d'un faux zèle pour mieux vous tromper. Les catholiques, dit-on, s'associent aux libéraux; mais cela est monstrueux...
Qui sont ces libéraux si bruyants? Des ambitieux avides de pouvoir ou de popularité'!...
De Koning bedoelde hier dit soort van eedgenootschap, tusschen de Potter en de Belgische Lamennisten tot stand gekomen, en destijds *l'union des catholiques et des libéraux* genoemd.

(2) In den jare 1572, bij het innemen der stad Gorcum gebeurde het, dat de Hollandsche protestanten of beter gezegd de *watergeuzen*, als weerwraak der wreedheden door Alva's Spaansche soldeniers alom gepleegd, een zeker getal roomsche priesters aan de galg ophingen. Dit feit is in de geschiedenis gekend als het vermoorden der *martelaars van Gorcum*.

- Welke taal voor een officier; en, wat meer is, voor een jonker, sprak Betzy. Gij denkt mogelijk ridder van Aduward, dat gij u in de kazerne bevindt.

- In de kazerne zijn allen broeders, kinderen van hetzelfde land, sprak de luitenant, den kapitein pogende tot zijn gezegde te overhalen; - en onder de geestelijkheid der Zuider-provinciën zijn er verraders en muiters, die hoeven voorbeeldig gekastijd te worden.

- Gij vergeet, dat ik ook Roomsch ben, sprak de jonge juffer. Nu, gij spreekt zooals uwe neven, van de protestantsche lijn, de Lewe van Aduward niet spreken zouden. Omdat enkele priesters het Staatsbestuur op staatkundig terrein tegenkanten, moet men ze allen als pestzieken behandelen; 't is overheerlijk!

- Welnu, dierbare juffer, vermits gij zoo dapper voor de roomsche priesters in de bres springt, waarom treedt gij niet in een klooster, als dit uwen achtbaren vader bevallen mocht,.... maar neen, ik moet het bekennen, daar zou ik persoonlijk al te veel spijt over hebben!

- O! dat 's kostelijk! ik dacht dat ge mij als kloosternon benevens de andere zustertjes, uit oude vriendschap voor de familie, wat hooger zoudt op knoopen.

- Beste juffer! ge zijt nog een kind; gij komt pas uit de kostschool, maar wanneer ge mijne ondervindig hebben zult, voegde hij erbij, zijnen snorbaard ronddraaiende...

- Eene schoone ondervinding van drie-en-twintig jaren!

- Vier-en-twintig, met uwe toelating, bijna den ouderdom om in den echt te treden.

- Welke vrouw zou eenen man willen, die van ophangen spreekt, alsof het niets ware?

- Betzy, sprak hij vurig, zoolang gij uwen achttienjarigen leeftijd niet bereikt hebt, zijt gij in mijn oog, geene vrouw, maar eene jonge freule... Een kind nog!

En haar met beide armen omvattende, deed hij haar zachtjes eene draaiende beweging doen, terwijl hij ter loops vlug een zoen op haar voorhoofd drukte.

- Laat af, sprak de kapitein, met een licht verwijt. Onder-luitenant Aduward acht dagen arrest, indien gij de militaire tenue niet eerbiedigt.

- Ik eerbiedig het uniform en mejuffer Betzy, maar deze mag mij in mijne vaderlandsche gevoelens niet krenken, want dan behandel ik haar als eene Maleische van Palembang! - Eh! ziedaar juist een klein zegeteeken, sprak hij, terwijl hij aan de dochter van den hoofdman, het beursje ontrukte waarin zich het goudstuk had bevonden, dat zij zoo bereidvaardig aan den pastoor schonk.

- Ziehier stellig eenen buit, dien ik zoo gemakkelijk niet zal loslaten als Napoleon onze provinciën, die hij aan het dappere huis van Oranje moest weergeven. Leve de jonge freule die dergelijk wonderwerk kan verrichten!

- Neemt ge een kopje thee, hernam Beugen, die het ontwerp van het gesprek veranderen wilde.

- Dank kapitein, ik moet heengaan, tot weerziens, en u ook, beste juffer Betzy, tot morgen!

Wanneer de onder-luitenant de kamer verlaten

had, sprak Beugen tot zijne dochter - Onze vriend Aduward is een wonderlijk man, maar in den grond een uitmuntende jongen.

- Ja, een plager is hij, zegde Betzy, hij... ontnam mij mijn beursje, maar terug zal hij het mij geven! 't Is wezenlijk onprettig voor een heer van zijnen rang, eenen ridder, wiens oom hof-kamerling van zijne Majesteit den koning is, en iemand, die eens tien ton zal bezitten!

- Beste kind, sprak nu de hopman, wij zullen nooit over tonnen[1] te beschikken hebben. Eens zal ik u voor alle fortuin tien of twaalf duizend gulden en eenen in het leger geëerbiedigden naam overlaten. Aduward zal schatrijk zijn, en wellicht zal hij eens eene vrouw huwen, nog rijker dan hij zelf. Zijn vader, die mij soms vertrouwelijk sprak, droomde voor hem eene verbintenis met eene Tuyl van Seroostkerke. En zonder zijne vriendschap te betwijfelen, vermeen ik dat onze betrekkingen later minder gevolgd zijn zullen. Hij behoort overigens niet tot mijn regiment, en niets doet veronderstellen, dat hij nog lang in dezelfde garnizoensplaats zal vertoeven. 't Is een jong mensch, wien de schoonste toekomst tegenlacht; maar laat ons hem niet afgunstig wezen; de toestand, dien God ons op aarde schonk, is reeds een bevoorrechte. Geld brengt overigens niet altoos geluk aan.

Beugen was zelden zoo woordenrijk, maar het scheen dat hij deze opmerkingen opzettelijk deed, om zijne

(1) In Holland rekent het volk bij *tonnen gouds.* Eene ton gouds is waard honderd duizend gulden Nederlandsch.

dochter te doen begrijpen, dat zij zeer lichtzinnig zijn zou, de vriendschap van Aduward met een inniger gevoel te verwarren.

Betzy, fijner van opvatting dan haar vader vermoedde, had zijne gedachte geraden. Zij wilde hem geruststellen.

- Nu sprak zij, terwijl een lichte blos hare wangen kleurde, Aduward is een beste jongen, maar was ik vijf jaar ouder, ik zou hem niet voor echtgenoot willen... Hij is al te anti-clericaal.

- Niet waar? zegde Beugen, gelukkig een hinderpaal tegen alle ontkiemende liefde te stellen.

- Wel zeker, sprak zij, haar vader teeder beschouwende... en ik zou, zijne vrouw zijnde, dien goeden pastoor onzer parochiekerk niet meer mogen bezien, - dien hij daar dadelijk, zonder de minste redenen, het huis wilde ontzeggen - de roekelooze!

II
De helden der revolutie.

Meer dan een halfjaar later, op eenen somberen en neveligen herfstmorgend der maand October, vinden wij in hetzelfde huis der Kloosterstraat den officier en zijne dochter terug. Maar welke gevoelens van droefheid en kommer staan niet op de wezenstrekken van Beugen en van Betzy te lezen, hoe schijnt zij angstig en hoe kust zij haren vader met eene koortsachtige beweging, welke aan vertwijfeling gelijkt!

Het begint nauwelijks te dagen, en reeds hoeveel onheilen in 't verschiet!

De trommel weerklinkt dof in de Antwerpsche straten; men slaat rappél; en in de verte hoort men van tijd tot tijd het losbranden van een vuurwapen.

Meest al de klokken luiden; maar het is niet die heldere galm der feestelijke dagen. Het is een doodsch gebrom, iets akeliger nog dan de uitvaartklok.

't Is het alarm, dat in alle stadswijken geklept wordt. Luistert! De noodklok spreekt hare nare vermaning uit.

- Tot weerziens, lief kind! zegde Beugen zich aan hare omhelzingen ontrukkende. Ik twijfel niet of de volksoploop zal weldra beteugeld zijn en binnen korte uren zie ik u weder. Maar om alles te voorzien, indien de gebeurtenissen van ernstigeren aard werden, en gij bang zoudt zijn om alleen thuis te blijven, met eene dienstbode wier getrouwheid wij niet konden beproeven en die toch verder niet in staat ware u te beschutten, aarzel niet: ga den pastoor vinden en vraag hem eene tijdelijke wijkplaats. Hier is goud, opdat gij, - mocht ik u later niet kunnen vervoegen, - zoudt kunnen bij mijne zuster te Utrecht begeven... Zoo Betzy! moed en tot welhaast! sprak hij, wanneer zij den trap waren afgedaald, en de officier in den huisgang zijne dochter eene laatste maal aan zijn hart drukte.

- Tot weerziens, beminde vader! O! ware het mij gegund u ongedeerd te behouden... Nu enkel begrijp ik hoezeer ik u bemin... Ingeval de Voorzienigheid ons beproefde en het toeliet, dat gij getroffen werdt, gelief toch den godsdienst mijner moeder niet te haten, omdat sommigen hem tot middel van onrecht en wanorde gebruiken!

- Kindlief, het vaderland heeft mij geroepen. Laat ons Nederland waardig zijn... Vaarwel!

En Beugen sloot hartstochtelijk de voordeur. Betzy,

van aandoening uitgeput, bleef beweegloos staan in den voorgang.

Reeds zag men op straat de booze wijven en de straatbengels van de wijk, die met geslotene vuist de woon van den hopman aanwezen, en met dreigend gebaar deze beduidende woorden uitspraken:

'Hier ook wonen Hollanders!'

Wanneer de jonge freule tot vol besef van haren droeven toestand was teruggekomen, bleek het gerucht van geweerschoten al duidelijker en meer naderend; slordig aangestooten lieden, tot het slechtste janhagel behoorende, doorliepen nu de straat, onder het geroep van 'Doodt de soldaten!' Zij droegen op eenen stok of eene piek, deze eenen shako, geene eene patroontasch; anderen zwaaiden boven hunne hoofden blanke wapens en geweren, die zeker aan het krijgsvolk ontstolen of ontrukt waren.

De meid, die eenige boodschappen in de buurt, en wel vooral uit nieuwsgierigheid, was gaan verrichten, kwam nu te huis, en sprak gansch ontroerd: - Mejuffer, om Gods wille, vlucht spoedig; men zegde mij daar bij den bakker, dat het huis moest geplunderd worden, en dat het niet lang meer zou duren of men er met geweld zou intrekken. Ik durf hier geen oogenblik langer meer vertoeven.

En de daad bij het woord voegende, maakte zij een pak van haar lijnwaad en kleederen, en verliet, zonder verder de verblufte Betzy.

Het werd dan ook de jonge freule onmogelijk langer in het vaderlijk woonhuis te vertoeven. Elk oogenblik immers konden plunderaars het heel vernielen, en zich tegenover haar aan alle geweldadig-

heden overgeven; gelukkiglijk was de veilge wijkplaats niet verwijderd. Betzy hoefde enkel een deel van de *Kloosterstraat* en van den *Oever* over te stappen.

De pastorij bekleedde omtrent de helft van het terrein, waarop het huidige Recolletten-klooster is gebouwd; zij had haren voorgevel op den *Oever*, maar ook eenen uitgang op het *Schelleken.*

In eenen oogwenk was de dochter van Beugen voor het gastvrije priestershuis. Zij bewoog met aandoening de schel; de deur ging als van zelf open.

Trees, de oude meid van den pastoor, stond vóór haar. Alhoewel haar aangezicht eene gemakkelijk te begrijpen onrust verraadde, had zij haar gewoon voorkomen van goedheid en van eenvoud gansch behouden, en die soort van opgeruimdheid stak nu veel af bij den algemeenen rep en roer der straat, en het onverbiddelijk egoïsmus der meesten.

- Zijt gij alleen, Mejuffer Betzy?

- Zekerlijk, wien verwacht gij dan?

- Wel den heer pastoor, die juist uitgegaan is, om onder anderen naar u te vragen; want hij dacht aan u en aan den kapitein al van vroeg in den morgen.

- Dank! voor mij en voor mijn vader. Wat ben ik nu gelukkig trouwe vrienden in deze verschrikkelijke omstandigheden te vinden!

Op dit oogenblik trok eene woelige menigte langsheen de pastorij, onder het zingen der *Marseillaise* en van het *Ça ira.* Het geleek bijna de rollende baren eener onstuimige zee.

Het was de *Légion parisienne*, die Antwerpen van het zoogezegde Hollandsch juk kwam verlossen.

Zij hadden den militairen post van de *Begijnen-*

poort overrompeld, waren de stad aldus binnengedrongen, hadden met de verdedigers der *Berchemsche poort* op de *Kleinmarkt* slag geleverd, en nu gingen zij naar het Arsenaal, om het uit te plunderen en aan de terugwijkende landmacht den weg naar de citadel af te snijden.

De verraste Hollandsche troepen zochten, bij kleine hoopen, hunnen aftocht door de stad te bewerken, een gevaarlijk iets, want aan hoeken van straten, en ook uit huizen en van boven de daken, werd op hen een moorddadig vuur gericht, dat zij zelfs niet zochten te beantwoorden.

Nu kwam de doortocht der *Légion parisienne* eenen nieuwen overmoed aan al het slechte gepeupel van de Sint-Andrieswijk geven. In de herbergen en kroegen werd jenever als bij stroomen geschonken, en, tusschen vloeken en tieren, baldadig opgeslorpt.

Deftiggekleede personen, met kokardes op hoed of borst, hitsten en ruiden de bevolking op; zij roemden de gevechten van Brussel en de overwinning van het Belgische volk.

* * *

Wanneer Betzy in de pastorij was binnengetreden, maakte Trees al de grendels en sluitijzers der voordeur dicht.

- Mejuffer, sprak zij, ga nu spoedig naar boven, op mijne kamer; gij zult in de kas rechts al de zondagskleeren vinden van mijne nicht, die mij somtijds, wanneer er heeren te dineeren zijn, komt helpen. Trek die aan en steekt dan uwe dameskleeren

achter eenen balk onder de dakzoldering. Men weet nooit wat er in dergelijke dagen kan geschieden...

Eenige oogenblikken later, had Betzy de goede Trees vervoegd. Zij was nu met eene katoenen jak en een kort gestreept rokje gekleed, maar zooals de meisjes der Antwerpsche kleine burgerij, droeg zij eene zijden pelerien en eene zwanenmuts, die haar wel zeker niet misstond, en er een allerliefst garnaal-vrouwtje van maakte.

- Gij zijt niet te herkennen noch te hervinden in dit kostuum, sprak nu Trees, de handen samenvoegende. Uw eigen vader zou u voorbijgaan!

- Helaas! mijn arme vader! God weet of hij op dit oogenblik nog onder de levenden is.

- God zal op hem waken en hem beschermen, sprak nu de oude. Mijnheer de pastoor en ik hebben zooveel gebeden gestort, opdat hem geen onheil zou treffen! Nu voor alwie hier komen zal, zijt gij juffer Beugen niet meer, maar ons *Mieke*, van Turnhout, mijne zusters dochter. Spreek nu zoo weinig mogelijk, indien andere personen dan Mijnheer pastoor u hier aantroffen, zouden zij u dadelijk aan uwe fraaie Hollandsche uitspraak herkennen.

Nu werd er hevig met geweerkolven op de huisdeur geslagen.

- Lieve Hemel! sprak Betzy, als men mij maar niet heeft zien binnenkomen. Ik verzoek U, Trees, offer u voor mij niet op! Moet ik sterven, ik zal dit als christene en als Nederlandsche doen.

- Neen, mijn kind, nooit zal ik u verlaten; indien God toelaat dat gij eene martelares wordt, zoo wil ik met u sterven. Maar de H. Theresa, mijne

patrones zal bij God den Heer voorspreken, opdat ons geen ongeluk overkome.

* * *

- Open, open! riepen stemmen op straat.

Trees, bevend en bleek, naderde de voordeur en legde het oor tegen het raam.

- Wat zeggen ze, vroeg Betzy met angst; spreken ze mijnen naam uit.

- Neen, antwoordde Trees met eene betrekkelijke voldoening... zij vragen drank, ze willen den wijn van Mijnheer pastoor proeven.

Betzy luisterde op hare beurt. - Wij komen de ketters bestrijden, zegden eenige snaken uit den hoop, de papen mogen ons wel eene flesch betalen! Weg met koning Willem! Leve de wijn! Drank, drank!

- Gij zult lang wachten alvorens ik opendoe, bemerkte Trees in haar zelve.

- Maar, sprak Betzy angstig, zij gaan de deur inslaan of door het venster binnenkomen.

En inderdaad, men hoorde het gerucht eener glasruit, die brak.

Nauwelijks hadden de vrouwen, te midden van hare verwarring, zich rekenschap kunnen geven van het gebeurde, of een niet onaardige jongen van een veertiental jaren, met eene phrygische muts op het hoofd, kroop als een aal door het vensterraam, en stond nu voor haar beiden. Het was volkomen de door de Fransche schrijvers afgebeelde *gamin de Paris*, woelig, opvliegend, onverschrokken en in den grond niet kwaad.

- Opent dan, domme kwezels! schreeuwde hij.

Trees was gansch verslagen, Betzy, als gevoelloos, wachtte de gebeurtenissen af met eene schijnbare stoïsche onverschilligheid.

De pastoorsmeid ontsloot de huisketting, schoof den deurgrendel weg en opende.

Een twintigtal vrijwilligers, met verschillige militaire eereteekens en opgeraapte uniforms uitgedoscht, met allerlei wapens en weermiddels, meer aan struikroovers dan aan soldaten gelijkende, liep als bij storm het huis in, - hetgeen voor beide vrouwen alles behalve geruststellend was.

- Drank, drank! wijn en van den besten, riepen nu die twintig uitgelatenen, spoedig, spoedig! Wij moeten nog heden de belgische vlag op de muren der citadel planten, gauw en spoedig! Ongeluksdochters!

Zij gebruikten nu eenige van die ruwe en onreine spotwoorden, die de huidige school van *Zola* van het een of ander *Cour de miracles*, met zulke moederlijke bezorgdheid, uit de modder haalt en den bewonderenden lezer als juweeltjes opdient. Wij laten die hier liever achterwege, om het oor onzer lezers niet te kwetsen!

- Hola! lief kind, sprak nu een der volontairen, Betzy nader bekijkende, kus mij; ik kies u voor mijn hartelief.

Een wel toegebrachte oorveeg was het verdiende antwoord, dat het meisje aan den onbeschofte gaf; hij dierf echter den kaakslag niet beantwoorden...

- Een Parijzenaar, die zich door eene vrouw laat slaan, riepen nu sommige kameraden, met bitteren spot.

Anderen zegden: - Kus liever de oude, dat zal haar nog genoegen doen!

Nu was het een algemeen *bravo* en handgeklap; Trees kwam juist met eenige flesschen wijn te voorschijn.

Betzy nam dit oogenblik te baat, om ook naar den kelder te ijlen en er eene nieuwe lading te halen, ten einde den naren boel te bevredigen.

- Op de gezondheid der patriotten! hourra! Op het wellukken en welvaren der kinderen van de liberteit!

Op dit oogenblik betrad een persoon, wiens aanzicht bepaald onaangenaam scheen aan de oude Trees, den dorpel der pastorij.

Het was een jong mensch van omtrent vijf-en-twintig jaren, die veelal het uiterlijke van een kerkbedel had. Hij was inderdaad de zoon van een oud-bediende der Sint-Andrieskerk. Toen hij nog kind was, had de pastoor hem onder zijne bescherming genomen en hem op de zangkapel eene bediening bezorgd; maar hij had steeds door ondankbaarheid de bezorgdheid en de vriendelijke diensten van den pastoor beantwoord; eens zelfs had hij zijnen weldoener bestolen. Uit het vaderlijk huis verdreven, had hij wijk naar Parijs genomen.

Hij had eenige geleerdheid en opvoeding genoten, en was van natuur slim en doortrapt; overigens een uitmuntend pianist. De natuur, die soms willekeurig hare gaven uitdeelt, had hem voor de studie der muziek eene wonderbare begaafdheid geschonken. Zonder veel zwoegen, had hij te Parijs zijne kunst verder kunnen aanleeren. Weldra had hij eenige bekendheid verworven. Hij zou gemakkelijk door ernstigen toeleg en aanhoudend studeeren een geschat artist geworden zijn.

Hij had aldus de wijde wereld gezien, en had zoowel met geachte kunstenaars als met het schuim der kunstwereld verkeerd. Hij had de bedorvene zeden der laatsten aangenomen, iets echter van den uiterlijken leeftrant der anderen bewaard.

Soms volgde hij de gebaren van jonkers van hoogen adel, met welke hij toevallig verkeerde. Op die wijze, had hij eene physionomie aangenomen, die hij zeer eigenaardig en verstandig dacht, terwijl zij aan anderen louter pedant en belachelijk scheen.

En toch had hij weleens Mevrouw de markgravin de N..... geholpen om een puikstuk van godsdienstige muziek, de *Stabat Mater* van Grétry of de Mis van Mozart uit te voeren. 's Avonds in eene zangkroeg op de viool spelende, verhaalde hij dit alles met ophef, er op pochende hoe hij als een zwevend menestreel der middeleeuwen, bij oude en zelfs jongere douarières vollen bijval had gevonden.

In den grond was hij evenmin ernstig. Hij had in zijn brein eene zonderlinge mengeling opeengestapeld van katholieke grondbeginselen en fourièristische en communistische gedachten.

Het alsdan veelgeprezene denkbeeld de ontwenteling met den godsdienst te verbinden had zijne ziekelijke inbeelding op hol gebracht. Hij wilde nu, als al de Lammenisten, de Roomsche religie door de begrippen der eeuw, en de eeuw door de begrippen der Roomsche religie verbeteren. In sommige aristocratische salons goed onthaald, door sommige verdwaalde geestelijken, die hem in den grond niet kenden, geprezen, had hij zich een man van gezag gewaand.

De tijding van den Belgischen oproer was hem in

Frankrijk toegekomen. Hij stelde zich voor, zooals andere gelukzoekers, hier te lande en dit wel te Antwerpen, zijne geboortestad, eene rol te komen spelen. Hier zou hij nu ook menige oude wraak kunnen voldoen. Het was door zijne hoogmoedige houding, en door groote redevoeringen vol haat en klaterwoorden, dat hij een zeker gezag op al het janhagel, dat hij ontmoette, had verworven.

Hij was dan met eenen alsdan opgeraapten hoop in de pastorij de *légion parisienne* komen vervoegen. In den grond, hoewel hij den pastoor hoog prees en als zijn vriend en dien der Revolutie deed doorgaan, zocht hij enkel zijnen ouden weldoener schade en onrust te berokkenen.

Hij lukte nu boven allen wensch, dewijl de priester op dit oogenblik niet ter pastorij was.

- Op de gezondheid van den kapelmeester! riep nu de vrijwilliger, die Betzy had willen omhelzen. Die muzikant heeft woord gehouden. De wijn is goed. Bij alle duivels! wij hadden van hem wel eenige flesschen verdiend. Was hij het niet die mij den hopman aanduidde: Zie, sprak hij, leg aan, en mik op den kapitein. Het schot gaat af, de officier valt. Eenige oogenblikken later waren dertig man neergeveld.

Betzy kon eene beweging van afgrijzen en versmading niet beteugelen; zij bezag nader den gewezen kerkzanger, die koel, met eenige mannen uit den hoop stond te praten. Gelukkiglijk ontmoetten hare oogen, die van haat fonkelden, den blik niet van den lafaard.

- Nog wijn, nog wijn! riepen nu de volontairen.

Er is nauwelijks om den mond eens te spoelen. De oude gierige heks!

Niettegenstaande den overgrooten afkeer, welken Trees voor de bende en haren aanvoerder gevoelde, dacht de pastoorsmeid het geraadzaam nog eenige flesschen te gaan halen.

De twee vrouwen waren in den kelder neergedaald, maar Trees kwam eerst alleen terug.

- En waar blijft nu de jonge meid, die de hand zoo vlug heeft? vroeg de vrijwilliger. Zij moet met mij vrede maken. Ik wil dat zij het *Ça ira* zinge.

- Ja, het *Ça ira*, *tous les orangistes à la lanterne*! huilde nu de muitershoop.

- Laat gij ons hier niet in vrede, sprak Trees, met eene kracht, die men van eene vrouw van haren ouderdom en haar karakter niet had verwacht, dan werp ik u allen door het venster!

- En den kapelmeester?

- Hem eerst en vooral, ging zij voort, te midden van een algemeen gelach. Het ware overigens niet de eerstemaal, dat hij den huize uit zou vliegen!

- Welke vrouwen, welke vrouwen! zij moeten aan ons hoofd tegen het kasteel storm loopen!

Reeds wilden zij Trees op straat medesleepen. Zij handelden aldus zonder bepaald voornemen, maar blijkbaar onder den invloed van het druivennat.

Betzy was terug den keldertrap opgekomen en hield zich beweegloos, als een marmeren beeld. Zij scheen vastberaden, en tot het uiterste besloten; ook zou het hem die ze aandachtig hadde beschouwd, niet onopgemerkt gebleven zijn, dat zij onder haren voorschoot een wapen verborg.

Aan den dood onverschillig, was zij vast besloten haar eer, zelfs door manslag te verdedigen.

Maar een nieuwe volkshoop vormde zich nu voor de pastorij, en te midden van allerlei woeling en getier, had weldra een, onzen lezers bekend persoon, zich door die menigte eenen weg gebaand. De jongst aangekomen was niemand anders, dan de pastoor van Sint-Andries zelf.

Met eenen oogslag gaf hij zich rekenschap van den toestand; alleen kon hij de hatelijke rol van zijnen vroegeren beschermeling, niet beseffen.

- Mijne vrienden, sprak hij met wonderbare kalmte en geestestegenwoordigheid, ik wil u wel laten drinken, maar mijn huis mag toch niet tot eene militairenkroeg of eene soldatenwacht gebruikt worden.

- Leve de pastoor! riepen de omstanders.

De oude priester nam deze gunstige stemming der volontairen te baat, om de twee vrouwen terug in huis te doen komen. Hij aanzocht twee der aanwezigen eene groote mand wijn op den rug te laden.

- Wij zullen u hier niet laten kwellen, Mijnheer pastoor, sprak nu beleefdelijk de kleine jongen met de phrygische muts, die langs het venster was binnengeslopen; wij Parijzenaars zijn geene slempers!

De woelige hoop verliet het huis; en de pastoor kon nu gelukkig de huisdeur sluiten, alleen de voormalige kerkzanger was met den ouden priester en de twee vrouwen gebleven.

Alle vier bleven eerst sprakeloos in de groote benedenkamer, waar eene hoeveelheid ijdele glazen

en flesschen van de schade getuigden, die aan den wijnkelder was gepleegd.

De kapelmeester sprak de eerste, en op spottenden toon, zegde hij dan:

- Ik wist niet, Mijnheer de pastoor, dat gij eene nieuwe meid in uwen dienst hadt genomen: deze gelijkt wonderlijk aan een jonge juffer, wier plaats veel beter op het kasteel bij onze tyrannen ware, dan bij een Roomsch priester.

Betzy, ten prooi aan eene onzegbare aandoening, luisterde koel en zwijgend naar deze woorden, maar dan plotselings hief zij haren arm op, en liet een mes, zien, waarmede zij den voormaligen kerkzanger bedreigde.

- Ellendige! riep zij uit, wie is de Hollandsche kapitein dien gij laf hebt doen vermoorden? Was het mijn vader, dan wil ik u het hart doorboren.

- Wees bedaard, mijn kind, sprak onmiddellijk de oude priester, en hij plaatste zich voor Betzy.

- Gij neemt Hollanders in uw huis, en zoudt mij laten vermoorden, mij den verdediger van het catholicismus. Wees op uwe hoede! tierde de dweper.

De pastoor nam voorzichtig het mes uit de handen van Betzy, en richtte eenige woorden aan Trees, die de jonge freule buiten de kamer leidde.

Nadat zij de plaats hadden verlaten, heerschte er eene diepe stilte.

- Hebt gij besef van uwe daden, sprak dan eerst de priester.

- Volkomen, zegde de andere. Maar wat u betreft, ik zal de menigte bijeenscharen, en uw verraad doen kennen. Het volk zal weten, dat gij een orangist zijt.

- En ik zal aan het volk antwoorden, dat ik louter als priester en als christen handelde.

- Ik zal u uit uwe pastorij doen verjagen!

- Onnoodig! ik laat u. Gij hebt van een huis van vrede een brandpunt van samenzwering en muiterij gemaakt. Ik laat u met diegenen die gij helpt aansporen tot het kwaad. Ik zal elders mijne christelijke zending vervullen... Maar een woord, ik verzoek het u, die kapitein dien gij onder den kogel zaagt nedervallen, was het Beugen?

- Ja, 't was uw vriend. Op de *Kleinmarkt* zult gij hem vinden. Is hij nog niet dood, gij kunt hem bekeeren en de absolutie geven.

- Genoeg, sprak de pastoor, ontheilig de sacramenten niet door uwe spotternij. Gevloekt zij de bloedleer, die uwen geest verbijsterde. De dag zal komen en mogelijk nakend is hij, dat gij uwe wreedheid zult bezuren.

Hij verliet hierbij de pastorij, den voormaligen kerkzanger gansch verwonderd over zijne beslissing latende.

De zoon van den pedel bevond zich nu alleen meester van een huis, waar hij dikwijls de weldaden had genoten, van den man, dien hij nu met de schandelijkste ondankbaarheid beloonde.

Nauwelijks sedert een groot uur in de pastorij met de volontairen binnengedrongen, bevond hij zich nu daar als huisbaas; maar hij was er gansch alleen, hij had goed langs alle zijden en kanten te zoeken: de pastoor en ook Trees en Betzy waren spoorloos verdwenen.

Om zich wat moed in het hart te jagen, zette hij zich weer aan 't drinken en aan het zingen der revolutionaire deuntjes van den dag.

III
De aftocht naar 't kasteel.

De omwenteling brak los te Antwerpen den 26^{n} October 1830, bijna eene maand na de Brusselsche September-gevechten.

Ten gevolge van hoogere bevelen, had generaal Chassé het Hollandsch garnizoen uit de stadskazernen getrokken, en alleenlijk door krijgsvolk den post der hoofdwacht, op de Groote Markt, en dien der stadspoorten doen bezetten.

Wat de citadel betrof, deze werd door aanzienlijke landmacht bewaakt; nog was in de laatste dagen eene afdeeling, uitsluitend uit Hollanders, vooral uit Amsterdammers bestaande, de reeds aanzienlijke, daar gevestigde troepen komen vermeerderen. Een smaldeel oorlogschepen en booten lag in de Schelde geankerd, bereid om het landleger de hand te reiken.

In den namiddag van den gezegden 26^{n} October hadden honderd vijftig Belgische vrijwilligers, die één

voor één de stad waren binnengeslopen, met de hulp van eenige Antwerpenaars, welke de zaak der ontwenteling genegen waren, eenen aanval op den post der hoofdwacht onder het stadhuis beraamd.

Aan de geweerschoten, die uit alle omliggende straten en stegen der Groote Markt, gelost werden, hadden de soldaten eerst dapper weerstand geboden. In vierkant gelid dicht aaneengesloten, moesten echter de Hollanders het alom verdeelde vuur der vrijwilligen beantwoorden, zoo dat voor hen de toestand zeer nadeelig was; ook vielen zij de eene vóór, de andere na, zonder gelijke schade onder de meer uiteenverspreide aanvallers te kunnen verrichten. Nogthans lieten sommige dezer zich door ongeduld vervoeren hetgeen de gevaarlijke kansen ook voor hen vermeerderde. De onderwijzer Delin, vaandeldrager der Belgische aanranders, en de Hollandsche kapitein, die benevens twee jonge onderluitenanten, het kommando over de hoofdwacht had, waren gelijktijdig dapper gevallen, beiden door eenen kogel in volle borst getroffen. Er was dus een oogenblik vertwijfeling van beide kanten, wanneer een wit vaandel, uit een venster van de eerste verdieping des stadhuizen werd geheschen.

Het was eene compagnie der zoogezegde *garde bourgeoise*, die bij de worsteling geene partij had gekozen, en die de ontmoediging der beide kampen te baat nam, om als bemiddelaarster op te treden, en alle verder bloedvergieten te vermijden.

De *garde bourgeoise* had, door deel aan den strijd te nemen, de zaak ten voordeele van de soldaten of van de muiters kunnen doen beslissen; maar het

was juist wat zij, uit zucht tot eigen behoud en om andere redenen, had zoeken te vermijden. Van den bestaanden toestand kon zij nu gebruik maken om beide partijen de wet op te leggen.

Er werd dus overeengekomen, dat de troepen zich naar de citadel zouden begeven en voortaan de *Hoogstraat* niet meer zouden overschrijden. De gewapende burgerij alleen zou het stadhuis bewaken.

Weldra ontving de Antwerpsche regeering, in eene der zalen van het grijze gebouw vergaderd, mededeeling van eenen brief uit Brussel, waarbij het *gouvernement provisoire* zekeren Karel Van den Herreweghe, een oud *commis-voyageur*, volmacht had gegeven, in naam van het Belgische volk, bezit te nemen van de stad en het kasteel van Antwerpen.

De *volontairen*, die binnen het stadhuis niet met de *garde bourgeoise* waren toegelaten geworden, richtten nu overal barricades op. Door in verscheidene straten het bloedig lijk van Delin met wraakgeroep ten toon te stellen, en aan het gepeupel bier en jenever te schenken, hadden zij eindelijk eene aanzienlijke volksmenigte op de *Groenplaats* bijeengebracht, waarvan straatbengels van twaalf tot veertien jaren het aanzienlijkste getal uitmaakten.

Voor denzelfden avond nog, hadden zich de opstandelingen de *Meirplaats* tot eene algemeeme bijeenkomst aangeduid. Met fakkellicht begeleid, trokken ze van daar naar de Borgerhoutsche poort, in de hoop de wacht te overweldigen en te ontwapenen.

De Hollanders verdedigden zich maar slap. Na eenige geweerschoten van wederskant, gaven zij de poort over, op voorwaarde hunnen aftocht naar het kasteel langs

de stadsbinnenvestingen te mogen doen. Het waren dezelfde voorwaarden als voor den post der hoofdwacht, doch ditmaal erkende de Hollandsche legermacht zelve de opstandelingen als oorlogvoerenden.

De zegevierende patriotten openden nu in gansch hunne breedte de zware met ijzer beslagen deurvleugels van uit den Spaanschen tijd. Midden den nacht deed de voorwacht van de Belgische *grande armée* haren intocht, onder het bevel van generaal Mélinet en majoor Kessels. Mélinet was een Fransch kapitein van tijdens het keizerrijk, door de *Restauratie* verbannen, en die onder het bestuur van Koning Willem, de Nederlandsche gastvrijheid alhier had genoten; Kessels, een geruïneerd koopman, die gedurende twee jaar alom het geraamte van eenen walvisch voor geld liet zien, en uit hoofde van die *Barnums*-onderneming, eene geldelijke toelage van Koning Willem I, en dit wel onder voorwendsel van volksonderricht, had genoten. Mélinet en Kessels hadden zich volgens de *mode* van den tijd, zelven hunne militaire graden toegekend.

De groote *armée*, welke Antwerpen kwam verlossen, bestond uit eenen opgeraapten hoop Brusselaars en Leuvenaars, in het algemeen hardschreeuwers en drinkebroers, en bijna allen van mindere conditie; men vond er ook Kempische en Vlaamsche boeren van eenvoudig voorkomen, en met den toestand gansch onbekend; dan verder een groot aantal Franschen, Duitschers, Polen, de eenen belhamels uit aangeborenheid, de anderen gelukzoekers, bereid om in troebel water te visschen. De kern van deze *volontairen* bestond veelal uit jonge Walen, aan welke men ambten in de nieuwe

administratie had beloofd[1]. Deze hadden zooveel werk om hunne kameraden te beteugelen, als om den vijand te bestrijden.[2].

Te midden van deze gewapende en zoo zonderling verschillende hoopen, enkel door eenige gekende dienstboden en jachtwachters omringd, was een graaf van Mérode, te Berchem, aan de poorten zelve van Antwerpen, gevallen. Hij was het slachtoffer geweest van zijnen vurigen muitersgeest en van eene, zoo men wil, heldhaftige, maar tevens buitensporige strijdlust.[3]

Wat de staatkundige gedachte, welke de volontairen aankleefden, betreft, deze was veelal zeer uiteenloopend.

De eenen wilden een onafhankelijk België, de anderen de vereeniging met Frankrijk, velen de Republiek, velen wisten niet wat zij wilden.

(1) Ziehier het gezegde van *de Gerlache* 'Ces volontaires formaient un singulier amalgame. On comptait la *légion parisienne* avec ses héros de juillet, la *légion de Londres* dans laquelle il ne manquait que des Anglais. Il y avait aussi des Belges arrivés de France... Les uns venaient combattre pour la liberté, les autres venaient chercher fortune chez nous sans s'inquiéter beaucoup de la cause qu'ils défendaient. '*Histoire du royaume des Pays-Bas.* II blz. 302.

(2) Op de groote markt te Antwerpen beletten *ééne* meid en *vier* waalsche volontairen van de omstreken van Doornik *twee en dertig* andere opstandelingen, waarbij van het janhagel der stad, het huis van twee gekende orangisten te plunderen.

(3) Le comte Félix de Mérode, zoo zegt nog *de Gerlache*, s'arrache à sa paisible retraite, quitte son épouse et son vieux père, rassemble sur son chemin des hommes de bonne volonté et de préférence des Belges, les soudoie de ses propres deniers, traverse les frontières et les conduit à l'ennemi. D'après les idées communes, il y avait dans une telle conduite plus que de l'exaltation. *Histoire du royaume des Pays-Bas.* II blz. 302-303.

Men begrijpt hoe moeilijk het was deze benden eenige regeltucht op te dringen, zoowel om naar een algemeen bevel te luisteren, als om ze te beletten zekere feiten te plegen, in strijd met de oorlogswetten.

In den morgen van den 27^{n} October, zooals wij het zagen, was Beugen het kommando gaan waarnemen over de wacht aan de Berchemsche poort.

Van negen uren hadden eenige straatjongens, luidruchtige voorboden van aanstaande muiterijen, eenige steenen en modder op de vensters van de kortegaard komen werpen. Een weinig later had men uit de straten, die op 't *Mechelsche plein* uitkomen, enkele geweerschoten in de richting der poortwacht losgebrand.

Rond halftwaalf hoorde men op een niet al te ver verwijderden afstand, een wel onderhouden musketvuur. Het was de aanval op de *Begijnenpoort.*

Vernomen hebbende, dat de intrede der stad langs de zijde van Berchem door eene afdeeling van omtrent honderd vijftig man, onder het bevel van een dapper en beproefd kapitein bewaakt werd, had Mélinet eerst getracht een min goed verdedigd standpunt te overweldigen. Aldaar eene gemakkelijkere overwinning bekomende, deed hij overigens een dubbelen slag; want hij zonderde den post, dien Beugen te beschermen had, volkomen af.

Om twee uren deden de verdedigers der Begijnenpoort hunnen aftocht over het *Kasteelplein* naar de citadel.

Lang had de vader van Betzy hulp verhoopt. Het scheen hem onmogelijk, dat men de kloeke soldaten,

waarover hij het gezag voerde, aan hun lot zou overlaten; weldra echter was alle begoocheling onmogelijk.

De volontairen, na den post der Begijnenpoort overwonnen en verjaagd te hebben, hadden zich in groot getal naar het *Mechelsche plein* begeven. Het geweerschieten, sedert den morgen daar onderbroken, herbegon.

Als voorzichtig hopman, had Beugen alle voorzorgen tot den weerstand genomen. De stadspoort dicht toegesloten, was langs binnen door eene barricade van aarde en steenen, aan de oude vestingen ontleend, gesteund; eene wezenlijke verschansing was verder boven het metselwerk der poort gevormd.

Het gebouw van het wachthuis en ook het huisje van het octrooi waren in staat van verdediging gesteld door in de muren geboorde schietgaten. De vensterramen waren geblindeerd; tusschen de twee gebouwen had men een ondoordringbaren hinderpaal gevormd, door omgeworpene karren, opeengestapelde meubels, hoopen steen en planken. Hadde men genoegzame schietbehoeften bezeten, men kon daar gemakkelijk gedurende minstens twee dagen tegen een driedubbelgetal aanvallers stand houden; maar Beugen had van den beginne af zijne soldaten moeten voorleggen buitengewoon zuinig met lood en buskruit te zijn, dewijl de voorraad onbeduidend was in 't vooruitzicht van eenen ernstigen aanval.

De kapitein, die de eer van Neerland's vlag wilde handhaven, sloeg reeds sedert een uur den aanval af, trots het vuur der vrijwilligers, dat hem rondom bestreek.

Nochtans was zijn toestand hachelijk. Zich overge-

ven, daarin kon zijn militaire eergevoel niet toestemmen. En daarbij, welke waarborgen van oprechtheid boezemde die vijand, zoo verschillend van een regelmatig leger, den eerlijken soldaat in? Zich eenen weg banen dwars door de aanvallers, scheen hem anderzijds een allergewaagdst stuk. En dit was nochtans het plan, tot welks uitvoering hij het vallen van den avond afwachtte.

Beugen was bewonderenswaardig van bedaardheid en overleg. Zijn onverschrokken voorkomen gaf de soldaten dit vertrouwen in den bevelhebber, dat de grootste hinderpalen doet overwinnen. En nochtans, hoe klopte zijn vaderlijk hart, wanneer hij aan zijne te midden van zooveel gevaren verlatene Betzy dacht!

Terwijl de kapitein, slaaf van zijnen plicht, de verdediging van zijne spoedig verschanste schuilplaats voortzette, deed eene onvoorziene gebeurtenis hem de uiterste poging verhaasten, en, dewijl de citadel niet tot hem kwam, zou hij naar de citadel marcheeren. Langs de buitenzijde der Berchemsche poort bevond zich een hoop van drie honderd vrijwilligers, overschot der bende van Jenneval, den beruchten tooneelspeler, die de gekende woorden der *Brabançonne* had geschreven, en den vorigen dag in een gevecht voor Lier was gesneuveld. Deze luidruchtige menigte, die een heele sleep kwâjongens en nieuwsgierigen uit de omliggende dorpen na zich had getrokken, wachtte met ongeduld tot de oude poort haar zou ontsloten worden, zooals gedurende den nacht de toegang lang de zijde van Borgerhout werd vrijgemaakt.

Plotseling kwam de losbranding van een met schroot geladen kanon dood en vernieling onder de

wachtende en zingende groepen zaaien. Het schot ging af uit eene verlatene kazemat van de omtrekvesting.

Twee mannen hadden dit waagstuk bedreven. Van waar kwamen zij? Niemand kon het op dat oogenblik raden.

Op dit eerste kanonschot volgde eene tweede ontbranding, welke ditmaal niemand meer trof; want de plaats was geruimd en de vrijwilligers van buiten de poort vluchtten nu langs de versterkingswerken.

Eenige oogenblikken na deze nieuwe ontploffing, stonden de mannen, die zoo wat zestig aanranders hadden gedood of verwond, nevens Beugen. Het waren een sergeant, gedecoreerd met de militaire medaille van Palembang en een soldaat der artillerie.

Het karakter van beiden was gansch verschillend; want de eene, ernstig en statig, bleek uit militairen plicht gehandeld te hebben, terwijl de andere over deze vrome daad gelukkig en tevreden scheen, alsof hij ter kermis was.

- Kapitein, sprak de sergeant spoedig en met nadruk, neem het oogenblik waar om den aftocht te wagen; wij komen van de citadel. Het valt buiten de plannen van den verdedigingsraad u hulp te sturen. De onderluitenant van Aduward zond ons tot u, om u die treurige beslissing kenbaar te maken. Wij hebben langs de kazematen der binnenvestingen onzen weg gezocht; en na allerlei voorvallen, zijn wij ongedeerd tot hier geraakt.

Beugen dacht aan den trouwen vriend, die door hooger bevel op het kasteel was gehouden; hij dacht ook aan zijne lieve Betzy, en een tranenperel ontglipte zijn oog; maar weldra bedwong hij

zijne aandoening, en beval eenen algemeenen uitval uit de verschanste schuilplaats.

Het was eene roekelooze onderneming, met eenen kleinen hoop van zoo wat honderd twintig man, - want meer schoten er hem niet over, - door het hart eener in volle oproer zijnde stad te willen doordringen.

De Belgische *volontaires* hadden die spoedige beweging der Hollanders niet voorzien. Deze, gezwind alle beletselen uit den weg ruimende, waren weldra van het *Mechelsche plein* meester.

Verschrikt door het gerucht der kanonschoten, denkende dat de Hollanders, door eene draaiende beweging uit de citadel naar den Berchemschen steenweg waren gekomen, en in aanzienlijk getal de stad weer binnenrukten, verlieten de oproerlingen hunne barricades en aanvalspunten. Eene algemeene losbranding der geweren, door Beugen op de zijstraten bevolen, zuiverde hier nu ook den toegang der plaats. Wat de Berchemsche poort gold, hare buitengewone hechtheid en al het achter hare eikenvleugels opeengetaste bleet waarborg, dat de vijand wel een kwart uurs noodig zou hebben, vooraleer daar vrijen ingang aan de volontairen van buiten te kunnen verschaffen.

Beugen wilde de nauwe stegen en straatjes vermijden, die het meest rechtstreeks van het *Mechelsche plein* naar de *Kloosterstraat* leidden. Hij dacht dan zijne manschap langs het *Vlemingsveld* tot aan den *Oever* te brengen.

In eenige stonden was de kleine legerkolom met versnelden stap, tot midden de *Kleinmarkt* geraakt,

toen eerst afgezonderde, dan meer aanhoudende geweerschoten, uit de *Begijnenstraat* en uit de *Breestraat*, weerklonken.

Het was de *lêgion parisienne*, die langs de Begijnenpoort in de stad gekomen, nu de terugwijkende Hollanders in de flank op het lijf viel.

Op het oogenblik dat alles gered scheen, was nu alles verloren.

* * *

Beugen beval aan eene voorwacht, bestaande uit wellicht het derde zijner strijders, zich door de *Kammersstraat* eenen weg te banen. Hij zelf stelde zich voor, met het overige der soldaten de eersten te volgen, toen de ongeduldig wordende légionnaires, die in groot getal op de *Kleinmarkt* toesnelden, door een gevecht met het blanke wapen aan den weerstand der Hollanders spoediger zochten een einde te stellen.

Dezen maakten het vierkant gelid, en verdedigden zich met al de kracht der wanhoop. De regeltucht der soldaten verdubbelde als het ware hun getal, en mogelijk hadde men den aanval met sabel en bajonet zegepralend afgeslagen, ware een geweerschot, van eene barricade uit de *Happartstraat* gelost, den kapitein niet komen treffen. Deze liet zijn degen uit de hand glijden, deed nog eene beweging als om steun te zoeken, maar viel erg gewond te midden der zijnen.

Dan ontstond een homerische strijd; de soldaten hadden hunne kardoezen verbruikt; maar nu vocht men van zoo dichtbij, dat de vuurwapens tot niets dien-

den. Te midden van dezen zwerm strijders en lijders, was het onmogelijk geweest te schieten of een doel te mikken. Men verminkte elkander met sabelhouwen en met steken van pieken of van bajonetten; men verpletterde elkaar met de kolven der geweren. Weldra viel de laatste Hollander onder het geschreeuw van: ‘Leve Oranje!’

* * *

Eenige soldaten hadden getracht dwars door de gelederen der *volontaires* te ontsnappen. Zij werden meest allen in de kleine straatjes van het Sint-Andries-kwartier vermoord, door een uitzinnig gepeupel, happig op moorderijen en dronken naar bloed. Men wierp naar de vluchtende Hollanders van uit de vensters steenen en stukken hout, zelfs meubels; men goot op hen ziedend water en kokende olie.

Die welke nog levend waren, werden gevat en onbarmhartig verminkt, afgemaakt, in stukken gehouwen.(1)

Alleen de voorwacht der aftrekkende Berchemsche poortwacht bereikte de citadel, onder het harttreffend geroep van: ‘Wraak voor onze broeders!’

De heldhaftige aftocht dezer braven beurde den moed der soldaten weer op; maar het verhaal der begane wreedheden verwekte de woede zoowel van officieren als van krijgsvolk.

Een half uur later, trots eene overeenkomst tus-

(1) L'insurrection fut accompagnée de scènes déplorables. Malheureusement, le peuple souilla sa victoire par d'inutiles excès. (*De Gerlache* ibid. II. blz. 263, 328).

schen de Antwerpsche regeering en den kommandant van het kasteel gesloten, trokken honderd vijftig oproerlingen door de *Kloosterstraat*, onder de toejuiching der gemeene wijven en der straatbengels uit de aanpalende straatjes en beluiken. Zij stonden onder de aanvoering van den beruchten Kessels. Overmoedig, op een slecht wagenpaard gezeten, dat men van eene boerenkar had uitgespannen, deed hij achter zich met scheepstouwen een oud vestingskanon voortsleepen, dat de Hollanders verzuimd hadden te vernagelen. Om aan zijn gevolg meer vertrouwen in te boezemen, riep hij luidkeels: '*En avant*, mijne tien duizend man!'

Het was met behulp dezer manschappen en met dusdanig grof geschut, dat hij Chassé en de vier honderd koperen vuurmonden der citadel ging uitdagen en aanranden!

IV
Gered!

Wij verlieten de *Kleinmarkt* bedekt met lijken en stervenden. Een jong heelmeester, geholpen door eenige der volontairen van de *légion parisienne*, had eene voorloopige ambulance in eene kleine kroeg, op den hoek der *Kammersstraat* zoo goed mogelijk ingericht.

Daar werden de vroegste zorgen aan de gekwesten toegebracht, en een eerste verband op hunne wonden gelegd. Diegenen welke vervoerbaar waren, werden op eene berrie naar het niet wijd afgelegene burgerlijk gasthuis gebracht.

Men had eerst gevreesd dat eene altijd zwellende menigte van wijven, dronkaards en straatbengels de plaats gansch zou bezetten. En dan wee voor de Hollandsche gewonden en zelfs voor de *patriotten*, die deze, na den strijd, tegen de blinde volkswoede hadden willen beschermen.

Ter goeder ure was de pastoor van Sint-Andries gekomen; hij had genoeg gezag op het gepeupel kunnen uitoefenen om het eenigszins te doen achteruitwijken,

en aldus hier die wandaden en wreedheden, welke de omwentelingen onteeren, te beletten.

Den arbeid van eenen gasthuisknecht en tevens zijn godsdienstig ambt vervullende, had hij de gunstige gezindheid der vrijwilligers weldra gewonnen; en onder het janhagel van Sint-Andrieswijk waren er weinigen of hij had hen vroeger eenigen dienst gedaan of eenigen bijstand verleend.

Toen de priester de omstanders oordeelde gewonnen te hebben, dacht hij het groote vraagpunt aan te vatten, waarvoor zijn hart trilde, omdat hij wist hoeveel heil of hoeveel tranen hiervan afhingen. Van onder eenen hoop lijken trok hij voorzichtig Beugen.

Nauwelijks had hij den vader van Betzy in den gewonde erkend, of het bleek hem, tot zijn groot geluk, dat zijn vriend, alhoewel bedwelmd, leefde.

Door bloedverlies uitgeput, was de kapitein nog niet tot het bewustzijn teruggekomen. Uitgezonderd den linkerarm, door eenen kogel verbrijzeld, had de officier eigenlijk geene gevaarlijke wonden; maar hij had kneuzingen, die hem vooral door kolfslagen of voetgetrap veroorzaakt waren.

Toen de priester, met hulp van den kleinen *volontaire parisien*, waarmede wij vroeger kennis maakten, Betzy's vader weder had opgeheven, ontstond er onder het gepeupel en een deel der strijdende oproerlingen een dof gemor; zelfs eenige schreeuwen van: Doodt! Doodt! lieten zich hooren.

- Hij zal niet veel kwaad meer doen, sprak nu de Parijsche straatjongen, hij heeft zijne bekomst; als hij ontsnapt kan *Vader Kaaskop*[1] hem gerust naar

(1) *Vader Kaaskop*, spottende bijnaam van Willem I.

de invalieden sturen. - Helpt dus wat, duwde hij toe aan een zijner kameraden, gij hebt wel den wijn van den goeden *ratichon*(1) uitgezopen, gij moogt hem nu bijstaan dezen Araab te verzorgen.

De opstandeling, wiens medehulp de jongere had ingeroepen, hielp den gewonde ondersteunen, maar blijkbaar met tegenzin. Dit belette hem niet Beugen's gouden uurwerk in zijnen zak te steken.

- Hola! riep nu de kleine, dat is nu geen soldatenfeit meer, 't is uw oud dievenambacht dat gij weeral herneemt.

- Zwijg, morde de andere, of het zal u berouwen.

De pastoor had deze tweespraak niet zonder huivering aanhoord.

- Laat hem de horloge, sprak hij. Wij zullen ze hem later afkoopen.

- Ik wil twee gouden napoleons. Dit is niet te veel.

- Gij krijgt er drie, maar laat ons hier nu niet woordentwisten. Help mij liever den man in eene veilige schuilplaats brengen.

De oudste der Parijsche *légionaires* zweeg. De verwonde werd in een huis nevens de kroeg, die tot ambulance diende, gebracht.

Daar legde nu de jonge heelkundige een eerste voorloopig verband op zijne wonden.

- Wat gaan wij doen? vroeg de man der kunst angstig aan den priester. Verlaten wij hem een enkel oogenblik, dan wordt hij onmeedoogend vermoord!

De pastoor ontmaakte zich van zijnen grooten zwartwollen mantel en wikkelde den kapitein in dezes plooien.

(1) *Ratichon*, in Parijsche straattaal: *priester*; heeft niet het beleedigende van het Vlaamsch *paap.*

- Nu, sprak hij, kan niemand meer zien wie de gewonde is, dien wij wegdragen.

De kleine Parijzenaar had de slimheid op eenen der hoeken van de berrie zijne phrygische muts te plaatsen, hetgeen nu aan het gevaarlijk volkje deed veronderstellen dat men eenen der hoofdmannen van de *légion parisienne* met alle zorg wegdroeg.

Men kwam, niet zonder moeite, aldus tot aan de zijdeur der St-Andrieskerk, die dan zooals nu in de *Waaistraat* was.

Wanneer men zich voor Gods tempel bevond, ontsloot de pastoor de zware houten deur. De heelmeester vatte zelf een der hoeken van de berrie, en beval ze binnen het gebouw te plaatsen.

- Ziedaar, sprak nu de pastoor aan den oudste der *légionaires*, ik geef u de drie beloofde goudstukken, maar wees ons nu wat verkleefd... en hou de wacht voor onze veiligheid.

Daarop sloot hij de kerkdeur, den man buiten latende.

De pastoor stak eene hooge kaars aan van een der altaren, en met bijstand van den heelmeester en den jongeling, ging hij de berrie met den duurbaren last in de sakristij neerzetten.

- Blijf bij ons, sprak de priester, tot den Parijschen straatbengel.
- Neen, hernam deze. Ik ben hier gekomen om te vechten.
- Arm kind, zuchtte de pastoor. Hoe is het mogelijk, dat gij, een eerlijke jongen, u met personen van dien aard, laat meesleepen.
- Te Parijs zegde iedereen, dat de Belgen niet vrij

waren, en dat men ze moest verlossen. Daarvoor ben ik vertrokken. Nu ben ik hier, en wij gaan hier ook de *Bastille* omverrewerpen! Leve de Revolutie!

- Beloof mij de schuilplaats niet te verraden, waar wij den gewonden brachten.

- Ik zweer het u op het hoofd mijner moeder, was het antwoord van den kleine.

De priester hernam met zachtheid.

- Ziehier twee napoleons; aanvaard ze, gij hebt ze wel verdiend.

- Nooit van mijn leven, sprak deze met naïeve verontwaardiging. Ik ben een soldaat en geen brigand als de andere; geef mij een twintigstuiverstuk, het is koud, en ik zou nog iets te drinken verlangen.

De pastoor deed volgens zijn verlangen, en bracht hem vriendelijk tot aan de deur der kerk, welke in de *Augustijnenstraat* uitkomt.

De straatbengel had weldra den hoek van het kerkgebouw omgedraaid en bevond zich nu weer in de *Waaistraat*, waar zijn makker altijd morrende te wachten stond.

- Wat gaan wij nu doen? sprak de andere.

- Wel de citadel innemen! Bliksems! O! gij dacht dus dat de anderen u zouden afwachten om u nogmaals geschenken te doen! Domkop! Gij hebt dus niet begrepen, dat ze de eene deur in, en de andere deur uit zijn gegaan, juist om u wandelen te zenden. Moet men daarom het ijzer[1.] op den rug dragen?

- En de hopman?

- Hij wordt nu door twee kerkpedellen elders

(1.) Het ijzer, *la marque*, eene straf die nu uit de wetboeken algemeen verbannen is, maar die in 1830 nog in vollen zwang was.

gebracht. Dat verwondert u, sprak de kleine nog spottende, gij hebt dus niet begrepen, dat hij de vader van eenen bisschop was!

Het was tijd dat Beugen zich in veiligheid in een van de kerk afhangend gebouw bevond.

Twee minuten later was de straat ondoordringbaar. Een akelig geschreeuw doorliep gansch de wijk:

'De Hollanders schieten van uit het kasteel. De stad wordt gebombardeerd!'

En inderdaad, geen twijfel mogelijk, de straatmoorderijen en de onvoorzichtige aanval van Kessels tegen het arsenaal, hadden generaal Chassé tot dit uiterste bewogen.

Bommen en houwitsers doorslingerden de lucht. Het grof geschut liet zijne schrikbarende stem hooren. De batterijen van het kasteel en die der vloot hadden gelijktijdig hun vuur geopend.

Een stortregen van ijzer viel op de stad, duizende moordtuigen daalden in alle richtingen neder, overal rond hen schrik en dood verspreidende. De houwitsers beschreven halve lichtcirkels in de hoogte, en dan daalden en weerbotsten zij op de daken, soms hunne slachtoffers in het diepst der huizen en der slechtgewelfde kelders zoekende.

Weldra was het arsenaal en het aanpalende entrepot in vlammen. De *Kloosterstraat* en de rondliggende straatjes waren eenen uitgebreiden vurigen oven geworden. Te midden van dit bevolkte kwartier verhieven zich nu rookwolken, die in de verte den stikkenden reuk der verbrande koopwaren en timmering

en de akelige schemering van den brand alom verspreidden.

Bij het eerste noodsein had de bevolking van de Sint-Andries-wijk en die van een groot deel van het overige der stad de vlucht genomen. Weenende vrouwen met zuigende kinderen aan de borst en kinderen aan de hand en op den schouder, liepen besluitloos, nauwelijks eenige min of meer kostbare voorwerpen kunnende medenemen. Zij die paard en rijtuig bezaten, zochten spoedig de straten door te komen, zonder zich veel te bekommeren met diegenen, die zij over het lijf zouden rijden. Te midden van dien ijselijken toestand en van al die verwarring, zocht ieder maar met razernij eigen leven en eigen goed te verdedigen.

De schrik verjoeg meer dan twintig duizend menschen uit Antwerpen; sommigen bevonden zich te Lier of te Mechelen, zonder het te weten; anderen, met den dood op het lijf van onrust en vrees, dwaalden door de velden tot zij van moeite neervielen.

* * *

Laat ons nu naar de pastorij terugkeeren, op het oogenblik dat het twisttooneel tusschen den pastoor en den kapelmeester losbrak.

Trees was verbluft, en als verslagen; zij kon hare eigen ooren geen geloof geven. Sedert twintig jaar gewoon aan het gezelschap van eenen man, dien zij gelijk eenen heilige vereerde, wiens woorden en wiens daden steeds door de verhevene zedenleer van het Evangelie, waren ingegeven, had zij nooit zooveel schelmerij bij den voormaligen kerkzanger ver-

ondersteld, des te meer dat de pastoor voor hem altijd eene ouderlijke goedheid had gehad.

Betzy, door eene van die natuurlijke terugwerkingen, die de krachtige karakters in de moeilijkste omstandigheden redden, in plaats van verslagen te zijn, had in haren haat tegen den muzikant eene nieuwe zielssterkte geput.

Zij had eerst in allerijl naar de plaats willen snellen, waar haar vader was gevallen, om hem te redden of met hem te sterven. Maar dan had haar weldra de gezonde reden al het uitzinnige van dergelijke poging doen inzien.

De pastoor had haar beloofd den gewonde te gaan opzoeken, en hij die zooveel gezag op het gepeupel van eene der slechtste wijken van Antwerpen bezat, hij wiens priesterkleed eerbied zelfs aan de strijders inboezemde, kon in eene poging tot redding gelukken, waarbij zij, arm jong Hollandsch meisje, zeker ware ondergebleven.

En daarbij, had zij niet een voorgevoel, dat haar deed hopen niettegenstaande alle reden tot wanhoop? Zij kon niet tot die gedachte komen dat haar vader haar zou ontnomen zijn, en haar vertrouwen ondersteunde haren moed.

Volgens den raad van den pastoor, waren beide vrouwen de pastorij ontvlucht. Na eenige stonden, die haar zoovele uren schenen, waren zij spoedig door de straatjes van het *Schelleken* heengestapt, hadden den hoek van den *Oever* omgedraaid, en een deel der *Augustijnenstraat* doorkruist, en nu trokken zij langs de *Pompstraat.* Hier begaven zich Trees en hare gezellin in een klein gangje zonder eind; weldra opende de pastoorsmeid eene deur, die zich in den effen muur van

een tamelijk hoog gebouw bevond; zij traden binnen en bevonden zich in de sacristij der Sint-Andrieskerk. Beiden sloegen eerst eenen doorgrondenden en ongerusten blik rond zich, ten einde de verzekering te bekomen, dat zij hier nu wel alleen waren. Wanneer Betzy onder dit oogpunt ten volle gerustgesteld was, nam zij Trees bij de handen, en drukte die met oprechtheid.

- Trees, zegde zij, mijne goede Trees, hoe kan ik u toch mijne erkentelijkheid getuigen, voor al wat gij en Mijnheer pastoor voor mij deedt.

- Ik doe aan de anderen, antwoordde eenvoudig de meid, wat ik zou hopen dat men in gelijke omstandigheden voor mij doen zou. Het ware slecht en onchristelijk anders te handelen.

De twee vluchtelingen zetten zich nog half angstig achter het ijzeren traliewerk van een venster dat op den binnenkoer van het gebouw uitgaf.

- Mijn arme vader, sprak nu Betzy, terwijl zij in tranen losbarstte.

- Laat ons God bidden, mijn kind, zegde Trees.

Zij begon dan ook te bidden, terwijl zij van tijd tot tijd een kraaltje van haren rozenkrans vroom op haar hart drukte. Betzy ook sprak eene bede, maar hare godsvrucht was zwijgend gelijk hare smart.

Reeds meer dan een uur waren beide vrouwen in dezen toestand, toen zij een ongewoon gedruisch hoorden.

De sacristij met hare aanhoorigheden had drie toegangen. Eene deur leidde naar binnen het kerkgebouw, eene andere kwam uit in een gangje langs

de *Pompstraat*, de derde eindelijk bracht naar eenen hof, welke tusschen de kerk en eenen blok huizen der *Waaistraat* gelegen was. Dit was een overschot van het oude, tijdens Jozef II algeschafte kerkhof.

Het gerucht kwam van den kant der hooge boomen.

Men zou gezegd hebben dat het dak van een naburig huis instortte. Betzy, Trees met zich leidende, ging nu midden den hof. De avond viel.

De naakte en grijze boomen, aan wier takken van tijd tot tijd geelgewordene bladeren ruischend bewogen, plooiden en zuchtten onder den krachtigen adem van eenen fellen en bijtenden octoberwind.

- Wat is nu dat, sprak zij schielijk, en toonde met ontsteltenis de stukken van eenen grooten bol, die wat verder aan brokken was gesprongen, na eenen aanzienlijken put in den grond gegraven te hebben.

- Luister, zegde Trees, men zou zeggen reusachtige meikevers, die in de wolken ronken.

Eenige oogenblikken later viel en ontplofte in den hof een tweede zwarte klont, ditmaal op wat verder afstand dan de eerste. Nu zagen zij duidelijk den bol vuur spuwen.

Zij waren daar beiden in het avond donker, onbeweeglijk en stilzwijgend.

- Dat zijn houwitsers uit het kasteel, sprak nu de jonge meid. Men brengt de bevelen van prins Frederik ten uitvoer.(1)

(1) Hetgeen Betzy de bevelen van prins Frederik noemde, was eigenlijk eene beslissing van den krijgsraad, eenige dagen vroeger onder het voorzitterschap van dezen prins genomen, in 't vooruitzicht van eenen aanval tegen de citadel langs de stadzijde.

Zij herinnerde zich nu bepaald eenige geheimzinnige woorden, die Aduward drie of vier dagen vroeger aan haar vader had uitgesproken.

Weldra werd dit kort opeenvolgend geronk door een ontzaglijk gedommel en een hartverscheurend weegeroep gevolgd. En in de richting van het arsenaal steeg eene onmeetbare vuurkolom ten hemel: de lucht was als met een rood bengaalsch vuur verlicht. Een derde en dan nog een vierde houwitser vielen in den hof te midden der door den wind uiteengeschokte boomen.

- Onmogelijk hier nog langer te blijven, zegde Trees, wij moeten noodzakelijk de sacristij weer binnen.

De vrouwen naderden de vensters van het gebouw.

Betzy zag met verwondering

- Maar er is licht, sprak zij, en ik zie beweging.

- Stel u gerust; 't is de pastoor, hernam Trees, die op hare beurt eenen blik binnenwaarts had geslagen; hij is met een ander persoon; zij gaan en komen rond een voorwerp, dat ligt uitgespreid... een menschenlichaam zou men zeggen... eenen gewonde mogelijk... ik zie niet heel duidelijk.

Betzy keek hare oogen uit. Haar harte klopte. Zij beefde geweldig.

- Groote God, U zij dank! riep nu blij de hopmansdochter, terwijl zij zich aan den hals van Trees wierp... Daar is mijn vader... mijn vader... hij richt zich op... hij is gered!'

* * *

Een oogenblik later zat Betzy geknield bij kapitein Beugen. Deze was uitgestrekt op eene in der haast samengestelde bedlegering. Wollen dekens en lijnwaden doeken, aan eene der kassen van de sacristij ontleend, waren grootendeels hiertoe benuttigd.

Zachtjes nu, met eene fijne spons, waschte de jonge freule liefderijk de wreede wonden en kneuzingen, die bijna gansch zijn lichaam bedekten. De pastoor en een fraai jong mensch met zwarten baard en doordringend oog, en wiens fijne en tevens kloeke gelaatstrekken kunde en vernuft aanduidden, ondersteunden samen eenen bloedigen arm, die gansch verminkt onder het lijnwaden verbindsel scheen.

- Hopman, sprak de jonge heelmeester, gij moet u aan den toestand onderwerpen; alle begoocheling is onmogelijk. Ik moet den linkerarm afzetten.

Betzy gaf eenen hartverscheurenden schreeuw.

De jonge doktoor hernam:

- Ik bedroef u, Mejuffer, vergeef het mij, een heelkundige moet zonder omwegen spreken. Ik deel in uwe droefheid; maar ik mag mij bij geene oppervlakkige teergevoeligheid ophouden. Binnen drie maanden zal uw vader genezen zijn; maar hij heeft op dien doorschoten arm stompenden stooten gekregen, waarvan de gevolgen erger dan die van verscheidene kogels zijn! Mijn plicht is bijtijds te handelen!

Bij deze krachtig uitgesproken woorden, sloeg Betzij voor de eerste maal nu eenen blik op den man die vóor haar stond. Zij gevoelde eene soort van onvrijwillige huivering, wanneer zij die krachtvolle uitdrukking van zijn gelaat ontwaarde.

Nochtans verborg de jonge dokter onder een schijn

van ongevoeligheid een diep medelijden en een oprechte geest van zelfopoffering.

- Luister, zegde hij aan de jonge meid. Gelief-u een oogenblik van hier te verwijderen, de pastoor en Trees zullen mij helpen; na verloop van vijf minuten zal alles geëindigd zijn, en ik verantwoord voor het gelukken der operatie, die overigens niet moeilijk is.

- Betzy, mijn kind, verwijder u, zoo klonk het uit den mond van den kapitein, met half haperende stem.

- Het gevaar is de koorts, hernam nu de heelmeester, en gij ziet het zelve, het is hoog tijd.

- Welnu, sprak Betzy, beginnen wij! Ik blijf hier en zal mijnen plicht als dochter vervullen. Ik zal dien arm vasthouden, die mij niet meer zal omhelzen; heb geene vrees, ik zal niet beven; ik wil zooals het mijn plicht is, medehelpen tot de redding van den dierbaren vader, die mijn gansch leven is.

- Moed, Mejuffer, hernam de pastoor. God heeft u eene groote gunst verleend, hoeveel moeders zullen niet heden haren zoon beweenen; en uw vader zal weldra aan uwe kinderlijke liefde teruggeschonken worden...

- Betzy, sprak de hopman; het is mijn aandeel in de rampen van Nederland; het afzetten van een arm is mij min pijnlijk, dan het zien verscheuren en verdeelen van ons schoon vaderland.

Gedurende al den tijd dier operatie, die overigens spoedig verricht werd, verzwakte de zielskracht der jonge freule niet een oogenblik. Geene geoefende hospitaalzuster had beter den heelkundige kunnen bij staan.

Wanneer het laatste verband was gelegd, verspreidde zich niet tegenstaande al hare inspanning eene bleeke tint op haar gelaat.

Dan bezweek plotseling hare kracht. Zij kon zich niet langer staande houden, rekte haren arm uit en steunde met de hand tegen de schouders van den doktor. Nog deed zij eene beweging, maar gleed, bijna uitgeput van aandoening ten gronde. De natuur had eindelijk over de zedelijke kracht gezegevierd.

- 't Is niets, sprak de heelmeester, maar die jonge juffer moet eenige rust genieten, zooniet ware eene hoofdcongestie te vreezen. Het arm kind heeft na al de verschrikkelijke ontroeringen van den dag, eene meer dan menschelijke daad volbracht.

Dan, den kapitein aan de goede zorgen van den pastoor en zijne oude meid overlatende, zette hij zich bij de jonge freule, die op eenen ouden leunstoel lag.

Hij raadpleegde hare polsbeweging, legde zacht zijne hand op haar voorhoofd en liet haar van een verkwikkend fleschje inademen. Zij sliep nu geruster in.

Na vijf minuten sprak de jonge heelmeester - Laat haar den noodigen slaap na al die aandoeningen en vermoeinissen. Langer kan ik hier niet blijven. Verschrikkelijke rampen hebben deze stad getroffen, ik moet elders ambt en plicht gaan vervullen, andere slachtoffers wachten op mij. Tot weerziens en, verhoop ik, tot weldra.

En te midden van het schrikkelijk gegons der kanonballen, het gedommel der bommen, het gesis der

grenaden en 't geklater der springende houwitsers, nam hij bedaard den weg naar het burgerlijk gasthuis.

***

De pastoor met Trees bleven alleen waken over de twee wezens, die zij niet zonder vrees noch zonder gevaar beschermden. Geene bom kwam hen verstoren. De gewelven der sacristij waren nog van den Spaanschen tijd en van beproefde kloekte en dichtheid; daarbij was de sacristij door het hoogere gebouw der kerk eenigszins beschut.

's Nachts, omtrent een uur, begon het bombardement te verflauwen. Te vier uren, kwam de Chaffoy, dit was de naam van den jongen heelmeester, de blijde tijding aanbrengen, dat een wapenstilstand was geteekend, en dat de afgevaardigde van het Brusselsch Voorloopig Bewind de uitdrukkelijke verbintenis had aangegaan, de vijandelijkheden op te schorsen en voor de veiligheid van allen te waken. Chassé bedreigde overigens de beschieting onmiddellijk te herbeginnen, indien het minste ergerlijk feit tegenover Hollanders, in Antwerpen verholen of gevangen, gepleegd werd.

De hopman en zijne dochter sliepen beiden eenen krachtherstellenden slaap. Beugen ontwaakte de eerste, en vroeg naar Betzy.

- Zij slaapt zachtjes; laat ons hare rust niet storen, sprak de Chaffoy, die met deelneming de bleeke gelaatstrekken der freule beschouwde.

- Verzoek den pastoor eens bij mij te komen zegde nu nog de officier.

Wanneer deze aan zijn hoofdeinde was, sprak hij met nadruk.

- Heb dank. - Met Gods hulp, hebt gij mijn kind, en ook mij gered!

V
De twee vrijwilligers.

Door zijnen militairen dienst op de citadel gehouden, kende luitenant Van Aduward de gebeurtenissen van den dag enkel door de verhalen zijner vrienden, die aan de moorderijen ontsnapt waren. Dapper, en alle gevaar voor zich zelven trotseerende, had eene onuitsprekelijke onrust zich van hem meester gemaakt, wanneer hij te vergeefs, onder de veilig op het kasteel toegekomene manschappen zijnen vriend Beugen had gezocht. Wat was er van hem geworden?

Waar was nu Betzy! Oh, hoe dikwijls had hij niet de consigne verwenscht, die hem als een slaaf gansch den dag bond, en hem belette diegenen te gaan opzoeken, voor wie hij eene veel grootere genegenheid gevoelde, dan zij het zelven wel dachten.

Toen hij nu vernam, dat de kapitein, met een deel zijner soldaten op de *Kleinmarkt* gevallen was, kon hij zich niet meer bedwingen.

Hij begaf zich bij den generaal, die over de artilerie het bevel voerde, en vroeg hem om, in 't volle

vuur van het bombardement met eene kleine seinwacht van onverzaagde mannen, eene verkenning in de beslotene stad te mogen doen.

De generaal, graaf van Limburg Styrum, was de bloedverwant van Aduward. Hij beschouwde dus de vraag van den jongen onderluitenant, als volkomen vertrouwelijk; want in 't opzicht der regeltucht, moest deze zich aan den bevelhebber door tusschenkomst der hierarchische overheid richten.

- Onmogelijk, beste jongen, uwe vraag toe te staan; alle weeraanvallende terugkeer in de stad valt buiten 't plan van den krijgsraad. Indien onze troepen op dit oogenblik in Antwerpen binnen drongen, dan zouden zij zich onvermijdelijk aan blinde wraak overgeven, en dit zou ons dan ook door gansch de beschaafde wereld verweten worden. Het is waar, het bombardement zal ook wel onschuldigen tot slachtoffers maken, maar deze beschieting wordt door de oorlogswetten gerechtvaardigd.

- Nochtans, sprak hij, de hand aan het voorhoofd brengende, ik heb eene gedachte. Kapitein Koopman, die nu over het smaldeel der marine het bevel voert, dewijl uw neef de onder-admiraal Lewe van Aduward naar den Haag werd geroepen, heeft ons daar dadelijk dertig of veertig artilleristen van goeden wil doen vragen, om de bemanning van luitenant Van Speyck's kannoneerboot te versterken. Deze deed op de Schelde den dienst van kondschapper en verlichter. Ik denk dat Van Speyck wel eene landing tot verkenning langs de kaaien zal wagen, ik zal u aan het hoofd van dit klein hulpkorps doen

stellen; maar vraag eerst en vooral de toelating uwer oversten.

- Heb dank generaal, sprak Aduward, ik zal trachten uw vertrouwen te rechtvaardigen.

Een kwaart uurs later vaarde eene pontonniers-sloep van het kasteel af tot in 't midden der Schelde, op de hoogte der *Rijnpoort*,(1) om Van Speyck de gevraagde manschappen aan te brengen. De jonge onderluitenant zag zijnen wensch vervuld.

Wanneer Aduward zich nu aan boord van de kannoniersboot bevond, nam Van Speyck gewoonlijk droog en kortaf, hem in zijn armen, en gaf hem als wapenbroeder de omhelzing tot leven en dood.

- Nu zijn we bereid voor Oranje en Nederland ons lijf te wagen. Gij zijt de man, dien ik tusschen honderd had verkozen. Op slag van middernacht, zet ik u aan wal voor de *Suikerrui*, ge zult dan den schrik tusschen de muiters in de richting der *Arsenaalstraat* werpen; ik zelf zal eene verkenning aan de *Rijnpoort* doen; ik wil weten wat er langs de zijde der *Groote Markt* gaande is.

- Na de verlichting en het vuurwerk, sprak hij nog, hoeft men wel eene kleine militaire parade te doen, om het feest te volmaken. Ik zou wel eenige van die muiters aan boord willen hebben, om ze eenen blijden nacht te doen doorbrengen. Heldersche bliksem! ik hoefde er eenen te hebben voor mijnen grooten mast.

- De bevelen des konings zijn: geene nuttelooze wreedheden.

- Opperbest, sprak de zeeman; maar gij komt

(1) De *Rijnpoort* is heden verplaatst en heropgebouwd.

toch van de citadel, en moet weten dat er twaalf honderd man ontbreken aan het appel. Laat ons nu stellen dat hierbij vijf honderd Belgen, waren die overliepen, en dat twee honderd der onzen langs de Dampoort uit de voeten geraakten; toch blijft er vijf honderd man over, die door de muiters en de bevolking vermoord werden. 't Is bedroevend voor een soldaat, afgemaakt te worden zonder vriend of vijand te kunnen herkennen, zonder te weten of de kameraad dien gij met eigen lijf beschut, geen vijand is, die u verraderlijk zal dooden.

Ook voor dezen nachttocht niet één man, die geen echt Hollander zij.

De van de citadel gekomen troep werd benevens de matrozen en de soldaten der marine op het dek in oogenschouw genomen.

- Zijn er onder u manschappen uit de zuider-provinciën, dat ze zich buiten het gelid stellen! sprak de luitenant op vasten en forschen toon.

Een artillerist trad nader, statig den militairen groet doende; het was Aduwards's oppasser.

- Ik ben Gentenaar, sprak hij, en bereid voor Vader Willem mijn vel te laten!

- Onmogelijk, hernam Van Speyck, er moet hier een algemeene regel toegepast worden.

- De sergeant zal het u getuigen, mijn officier, ik was het, die hem door eene paar schrootlosbrandingen de aanvallers aan de Berchemsche poort hielp uiteenjagen!

Van Speyck schudde het hoofd met ongeduld, als iemand die niet wil tegengesproken worden.

- Maar, beste luitenant, sprak de man nu op bid-

denden toon, stel mijne getrouwheid aan op de proef. De Gentenaars zijn loyale krijgslieden[1] en ware Nederlanders.

Aduward wilde tusschenkomen.

- Gooi-je in 't water, vooraleer ik je laat aan wal brengen! brulde Van Speyck, die ongeduldig werd.

Nauwelijks waren deze woorden uitgesproken, of de soldaat ontdeed zich met eene wonderlijke vlugheid van zijne tuniek, en met éénen wip sprong hij het water in.

- Nu is hij tot Hollander herdoopt, sprak Aduward, half schertsend; ik hoop luitenant dat ge wel vertrouwen zult willen hebben in een man, dien ik zoo goed als mij zelven betrouw.

- Om uit lust, in dit jaargetijde, een bad te nemen, sprak nu een der stuurmans, moet men wezenlijk moed en getrouwheid aan het vaandel bezitten.

- Men werpe dien drommelschen jongen een touw, beval nu Van Speyck; die mag hier toch niet verdrinken. Wij hebben nu heden reeds manschappen genoeg naar den weerlicht!

De steeds onwrikbare zeeman gaf zijn bevel nu op, en werd over den overschrokken Gentenaar meer dan om zich zelven bekommerd. Blijken van moed spraken hem steeds tot het hart.

De woorden van den luitenant werden algemeen door de soldaten goedgekeurd en zelfs toegejuicht.

Een oogenblik later stond de Gentenaar klapper-

(1) Het is merkwaardig, dat op de lijst der Belgische septemberstrijders, die op het gedenkstuk der *Place des Martyrs* voorkomt, geen enkel Gentenaar vermeld staat, terwijl hierop verscheidene Amsterdammers en honderde Franschen aangetroffen worden.

tandend van de kou, tusschen zijne makkers. Men bracht hem droge kleeren en warmen dranken, en hij begon allerlei kluchten te verhalen.

Dit voorval had heel de troep eene wijl verlustigd, en de stijve Hollanders vergaten een oogenblik al de ijselijkheden van den dag, om maar aan 's Gentenaars zonderlinge daad te denken.

* * *

Op dit oogenblik leverde het zicht der stad een grootsch en indrukwekkend, maar tevens verschrikbaar schouwspel op; het arsenaal, het goederen-entrepot, bijna geheel het Sint-Andries-kwartier stond in laaie vlam, en te midden van dien uitgebreiden brandstapel, zag men den ouden toren der Sint-Michiels-abdij, nog buiten bereik van het vuur, maar reeds vervaarlijk verlicht.

De waters van den stroom weèrkaatsten dit uitgebreid tooneel van schrik en vernieling; haar golfslag gaf aan den weerschijn dezer akelige klaarte iets helsch en bovennatuurlijks. In dien onmeetbaren spiegel schenen de brandende gebouwen, als een zwerm van zooveel reusachtige roode spoken, beurtelings uit den schoot van de in nachtelijk duister gehulde Schelde, opstijgende.

* * *

Eindelijk naakte het gestelde uur. Twee roeibooten verlieten de kannoneerboot, die op een vijftigtal meters van wal op anker bleef liggen.

Het kleine korps, gelast met de verkenning te doen,

verdeelde zich in tweeën, bij het aankomen op de kaai. De scheepslui sloegen links af, de soldaten marcheerden recht vooruit.

Aduward's onderrichtingen luidden dat men zich niet verder zou wagen dan het zoogezegde plein van den *Oever* en de *Kloosterstraat.* Zijn doel was, de pastorij van Sint-Andries te bereiken.

In zijne vooringenomenheid tegen de Belgen, achtte hij den pastoor als eenen der weinige bewoners van de stad, die tot zelfopoffering bekwaam was. Het was dus mogelijk dat Beugen zich in de pastorij bevond, indien hij aan de moordtooneelen ontsnapt ware. De jonge officier hoopte er in allen gevalle Betzy te ontmoeten.

De voorgevoelens van zijn hart bedrogen hem maar gedeeltelijk, dewijl de dochter van den kapitein hier eene eerste schuilplaats had gevonden, en dat zonder den voormaligen kerkzanger, zij er zeker nog zou geweest zijn.

De Hollanders onderzochten zorgvuldig den *Oever* en de aanpalende straten, hier of daar was er wel een begin van barricade op te merken, maar nergens bleek er eenig spoor van een straatgevecht; ook geene levende ziel was ter straat op te speuren. Wat de pastorij gold, - voor de omstandigheid in een militair wachthuis veranderd, - deze was gemakkelijk te onderzoeken.

Toen de vrijwilligers vernomen hadden dat het huis totaal was verlaten, waren zij er in gevallen en hadden er zich gehuisvest als muizen in een Edammer kaas; zij hadden de straatdeur afgerukt om gemakkelijker in- en uitgangen te hebben.

Eenige oogenblikken vroeger waren zij daar mogelijk met vijf-en-dertig of veertig, maar het noodsein was gegeven en heel de samengeraapte hoop opstandelingen was op den loop gegaan.

Er waren onder de strijdende volontaires mannen van grooten moed en zelfs van buitengewone roekeloosheid; maar de onversaagdsten bewaakten de omstreken van het arsenaal, nietegenstaande brand en beschieting; en de overigen die niet aan de voorposten streden, werden door schielijken schrik overvallen bij de gedachte aan eenen uitval uit de citadel en eene verrassing langs den kant van het water; zij waren dus spoedig verder in de stad geweken.

Toen de Hollanders het huis waren binnengerukt, konden zij vaststellen dat van kelder tot zolder alle plaatsen door den vijand verlaten waren. Eene enkele geslotene kamer van de eerste verdieping scheen binnewaarts gebarricadeerd.

Dit beletsel werd weldra uit den weg geruimd; de deur werd eenvoudig ingeslagen.

Aduward trad binnen, den degen in de vuist, denkende hier vijanden te ontmoeten. De schemering van den brand verlichtte de kamer.

Het lijk van eenen vrijwilliger lag op eenen stoel uitgestrekt; aan de andere zijde kermde en klaagde een jongeling, nog een kind. Deze had eene verschikkelijke wonde, die hem bijna de ingewanden uit het lijf deed hangen. Te midden van de plaats mompelde de voormalige zanger, met eene gemaakte vroomheid, maar met oprechten angst, de gebeden der stervenden. Dit was nu het tooneel dat Beugen's vriend hier aantrof.

- Zwijg, schreeuwde Aduward, genoeg met dit prevelen! eindig dezen *miserere*... Zeg, waar is de pastoor?

De voormalige zanger zette zijn gebed voort, maar op stilleren toon; hij antwoordde niet op de vraag van den luitenant.

Deze, om zijn ongeduld beter te doen uitschijnen, begon nu driftig met de voeten te stampen.

- Ik weet niet, sprak alsdan de zoon van den pedel; hij is gewonden gaan verzorgen.

- En die mannen?

- Dat zijn twee vrijwilligers, die met de *légion parisienne* hier zijn binnengerukt, er is twist tusschen hen ontstaan, Zij zijn dan handgemeen geworden, en ziedaar, de eene is een lijk, en deze zal zijnen makker niet lang overleven. Bij het alarmsein hebben de anderen zich van kant gemaakt, ik vreesde hunne terugkomst. Ziet eens hoe zij de pastorij hebben gehavend, het is eene oprechte verwoesting.

- En wie zijt gij?

- Ik ben een kerkbediende; de pastoor deed mij hier het huis bewaken.

Op dit oogenblik murmelde de gekwetste jongen eenige onverstaanbare woorden: ‘het is onwaar... wij werden door hem uitgenoodigd... Gij zijt een galeiboef... moordenaar... wees gerust, ik zal niet zeggen waar hij is...

Het kind door het uitspreken dezer woorden gansch uitgeput, herviel in eene volkomene stilzwijgendheid, - iets hetgeen nu op het gelaat van den zoogezegden kerkbediende, een waas van te-

vredenheid deed schijnen. Deze omstandigheid ontsnapte den officier niet.

- Ellendige, sprak hij, lafaard en huichelaar; ik zou u mijnen degen door het lijf moeten jagen, want gij en de uwen blijft de schande en de oneer van het land; maar voegde hij er luider bij, als om door de soldaten beter begrepen te worden: een Nederlander slaat geen ontwapende vijand!'

- Zie eens luitenant, sprak op dat oogenblik de artillerist Rijnvoet.

Hij had het lijk van den vrijwilliger omgedraaid en nu, in groote letters onder zijn gescheurd en wijd open hemd, deze niet twijfelbare letters. T.F. ontdekt.

- Galeiboeven en kinderen, dat zijn hier de vijanden des konings! merkte nog de soldaat op.

- Ik heb medelijden met dit jonge mannetje, die door de lichtzinnigheid van zijnen ouderdom in deze droeve gebeurtenissen medegesleept werd, sprak nu Aduward. Ik wil het medevoeren en laten verplegen.

Aan een teeken van den officier gehoorzamende, raapte Rynvoet in eenen hoek der zaal een vaandel met de Fransche driekleuren op, die de Parijsche *légionairen* aldaar vergeten hadden. Hij scheurde nu een stuk van den witten pand aan flarden, en verbond er voorloopig zoo goed mogelijk de wonde mede.

Al deze feiten hadden nauwelijks den noodigen tijd geduurd om ze te beschrijven. Weldra bevond zich Aduward terug op den *Oever*, waar hij sergeant Loijens met een deel zijner manschap had gelaten.

Toen de laatste soldaat in de sloep was opgenomen, en een overeengekomen sein aan Aduward bekend

maakte, dat de manschappen van Van Speyck zich reeds veilig aan boord bevonden, merkte de officier op tot den sergeant:

- Ik had misschien ongelijk dezen naren zanger niet mede te voeren.

- 't Is waar, luitenant, sprak nu met gemaakte blooheid, de artilleur Rijnvoet, die fier was over zijne vrome dooping; en om zijne getrouwheid aan Oranje weder te beproeven, hadt gij hem ook eens kunnen laten zwemmen in de Schelde!

* * *

Wij lieten den gewaanden kapelmeester alleen in tegenwoordigheid van het lijk des galeiboefs. Toen de Hollansche soldaten vertrokken waren, onderbrak hij plotseling het gebed der stervenden, om rondom zich eenen onzekeren en verschrikten blik te werpen. De baldadigheden van dien ganschen dag, de koude moord in zijne tegenwoordigheid door eenen gebrandmerkten galeiboef op een kind gepleegd, de plotselijke inval der Hollanders in de pastorij, het bedreigend gelaat van Aduward, de tusschenkomst van zijne soldaten, dit alles had op hem eenen diepen indruk gemaakt. In korte stonden was hij wel twintig jaar verouderd. Een ijskoud zweet bedekte gansch zijn lichaam. Zijne haren waren grijs geworden. Hij herinnerde zich nu het gezegde van zijnen stervenden vader, die hem zijne ondankbaarheid had verweten, de voorzeggingen van den eerwaardigen pastoor, dien hij weinige urengeleden bedreigend uit eigen huis had verjaagd. De laatste woorden des priesters weerklonken nu nog in zijn oor. Dan, onder den invloed van den schrik, alsmede van

den wijn, welken hij dezen dag mildelijk had gedronken, raakte zijn geest op hol, en voor zijne oogen zweefden nu fantastische voorwerpen en bloed... bloed,.. altijd bloed!....

Een stuk van een gesprongen houwitser, die op het dak was gevallen, drong nu door het venster binnen, en kwam zijnen schrik ten top doen rijzen. Plotseling wrong hij zich alsof eene beroerte hem had getroffen. Zijne oogen draaiden in hunne kuilen, en schoten aklige stralen.

Hij richtte zich op, en begon het groot air der *Muette* te neuriën, die hij te Brussel in het *théâtre de la Monnaie* had helpen spelen,

En dan liepen zijne gedachten over tot iets anders. - Ik ben, riep hij, met akelig keelgeluid, een oprecht geloovige, en die domme pastoor wil mij in den kerkban doen... Daar is de kwade moordenaar, sprak hij, met de hand wijzende op de twee letters T. F, welke op den rug van den boef geprent stonden,... de goede moordenaar is reeds ten hemel... engelen hebben hem weggedragen... Wat zie ik, het bloed van Abel valt op het hoofd van zijn broeder... Caïn! Caïn! Caïn! O! ijslijk visioen ga heen... Brand! brand! 't is al vuur, wat ik zie! De goddelijke wraak gaat het menschdom kastijden! De hemel is gloeiend gelijk eene hel! De lucht is vol duivels, die met roode bollen kaatsen!

Zijn geschreeuw ging over in een dof geratel. Hij brieschte woorden uit zonder gevolg, en dan nog onverstaanbare klanken. Het schuim stond op zijnen mond en liep langs zijne wangen.

Hij barste los in een afgrijsselijk gelach, en de ongelukkige gek begon nu al de meubelen te breken, die

het bezoek der vrijwilligers nog geheel had gelaten. Eindelijk viel hij hijgend, uitgeput en ademloos.

Het was een verschrikkelijk schouwspel, dien man te zien woelen en spartelen, terwijl hij den plankenvloer der kamer met zijne nagels krabde, alsof hij er een gat hadde willen in boren, om zich aan de knaging van zijn geweten en de vrees der straf te onttrekken.....

***

Des anderendaags 's morgens lag in eene der kazematen van het Kasteel, op eenen bebloeden stroozak, de kleine jongen met de phrygische muts. Rijnvoet, bij hem nedergebukt, vervulde het ambt van ziekediener.

- Luitenant, sprak nu de soldaat, gelief nader te komen... het einde vermeen ik, is nakend... hij wil iets zeggen vooraleer te sterven.

En inderdaad, zooals dikwijls bij het naderen van den dood gebeurt, kon het kind door eene uiterste krachtsinspanning den onderluitenant de verklaringen doen, die deze trachtte te vernemen. Hij leerde uit den mond van het jongentje, het heldhaftig gedrag van den pastoor kennen. En de officier moest alsdan zich zelven bekennen, dat Betzy steeds gelijk had, de vriendschap van den ouden priester hoog te achten.

Tot de tranen bewogen, over het aandeel dat de jonge Parijzenaar in de redding van zijnen vriend had, drukte hij met diep gevoeld medelijden de hand van den stervende.

- Mijn kind, sprak hij met bewogen stem, ik had u een beter lot toegewenscht!

- Ach mijne moeder, mijne moeder, waarom heb ik naar haren raad niet geluisterd!

- Gij hebt eene moeder, sprak Aduward, welnu op mijn militaire eerewoord, zal ik voor haar zorgen.

De kleine Franschman kon nog zeggen: ‘Heb dank!’, maar zijne stem verflauwde zichtbaar van stond tot stond, en weldra sloot hij de oogen, om ze niet meer te openen...

Bij den eersten morgend koerrier der militaire post, gaf de onderluitenant last aan zijnen notaris eenige bankbiljetten te sturen aan het volgende adres: *Mevrouw Weduwe Morin*, *rue Moufetard*, *n*^{o} 27, *op de vierde verdieping.*

De moeder van den jongen martelaar der Belgische onafhankelijkheid ontsnapte aan noodbehoefte, doch haar eenig kind was haar ontrukt.

Tweede deel.

I
Van de vrienden verwijderd.

Bergen-op-Zoom, met zijn half Vlaamsch, half Hollandsch uitzicht, is een moei, prettig stadje met breede, regelrechte straten. Het werd ten gevolge van de staatkundige gebeurtenissen der XVIe eeuw van het voormalige hertogdom Brabant afgezonderd, om met de meierij van 's Hertogenbosch en de baronij van Breda, het *Brabant der Staten*, sedert *Noordbrabant* genoemd, uit te maken.

Zijne heden ontmantelde vestingen en versterkingswerken verwierven het eene zekere beroemdheid in de krijgskundige geschiedenis. De legers van Lodewijk XV gelukten slechts er zich van meester te maken, na een bombardement van verscheidene dagen. De groote plaats, waar verscheidene huizen niet volkomen herbouwd werden, alsook de voorgevel van het stadhuis, waar men tot heden kanonballen ingeprent ziet, herinneren de

puinen, die de beschieting rond dit gebouw in alle richtingen opeenstapelde. Een opschrift werd sedert in gulden letters boven de ingangdeur gebeiteld: *Mille periculis supersum* (ik overleef duizend gevaren.)

Vóór het leggen van een spoorweg, was Bergen-op-Zoom het middenpunt van een aanzienlijk vervoer van reizigers en goederen, tusschen Holland en Zeeland, en de provincie Antwerpen. Zijne haven, op de Westerschelde gelegen, bezat in dien tijd een aanzienlijker belang dan heden, en er was in dit plaatsje een gedurig heen- en weergerij naar Rozendaal, Tholen en Steenbergen en de Belgische grens van Ossendrecht en Put, van welk heen- en weergaan het *Hof van Holland* en de *Groote Markt* vooral het centrum waren.

Heden heeft Bergen-op-Zoom iets van die levendigheid verloren; maar toch zijn oud eigenaardig en schilderachtig karakter behouden. De stad is daarbij veel door moderne gebouwen verfraaid, eene nieuwe wijk heeft zich rond het spoorbaanhof gevormd, en de burgerkring *Thalia* richtte midden eenen prachtigen bloementuin, een allerfraaist gebouw op, tot concerten en schouwburgvertooningen bestemd. Aldaar brengt men aangenaam den tijd door in vriendenkransjes, en vindt men genot en vermaak zonder zich in de gesprekken veel te bekreunen om hooge financie of staatkunde; iets wat in België maar al te veel in het gezelschapsleven doordringt.

Bergen-op-Zoom is sedert onheuglijken tijd het geliefkoosd verblijf der gepensionneerde officieren van het Nederlandsch leger; de dappere strijders uit

Indië komen hier rust en vrede voor hunne oude dagen zoeken.

Het is dus zeer natuurlijk, dat wij te Bergen-op-zoom in de laatste maanden van het jaar 1832, kapitein Beugen en zijne lieftallige freule terugvinden.

* * *

Wij hadden den heldhaftigen verdediger der Berchemsche poort, erg verwond, maar uit de handen der muitersbenden gered en in de sacristij der Sint Andrieskerk liefderijk verzorgd, verlaten.

De oude pastoor wilde aan geene vreemde zorgen dengene toevertrouwen, dien hij had gered en tot het leven teruggeroepen. Hij had ook den vader van de dochter niet willen scheiden. Betzy, na zulke angstige oogenblikken en erge beproevingen te hebben onderstaan, had het geluk alle dagen haren vader de teederste vertroostingen te kunnen toesturen, en hem het verlies van den verminkten arm minder gevoelig te maken. De kapitein en zijne dochter bewoonden nu tijdelijk de pastorij. Hunne fraaie meubelen, als bij wonder aan plundering en beschieting ontsnapt, hadden het mobilaire huisgezin van den pastoor vervangen, dat veelal, ten gevolge van het bezoek der vrijwilligers, buiten gebruik was geraakt.

De jonge heelmeester, die gedurende dezen afgrijsselijken dag en dezen nog meer ijzingwekkenden nacht van den 26^{n} October zooveel moed en opofferingsgeest had getoond, heette August de Chaffoy. Hij was in de Kempen geboren, en stamde af van eene oude adellijke familie uit Burgondië. Hem was van die voor-

vaderlijke afkomst iets ridderlijks in zijn karakter bijgebleven.

Meer dan eens, zich bij den verwonde bevindende, had de jonge arts beleefde woorden aan des hopmans dochter toegesproken; zoo was de Chaffoy voor Betzy een vriend geworden, wiens gesprek haar aangenaam en leerrijk scheen. En ook wanneer hij met de jonge freule aan het praten was, verliet hij volkomen die eenigszins zenuwachtige ja zelfs in schijn ruwe gebaren, die de groote heelmeesters zooals een Dupuytren, een Kluyskens, een Seutin steeds eigen waren.

De jonge meid gevoelde zelfs zekere sympathie voor hem, wiens woord altijd waar en logisch, wiens gemoed steeds gelijk en open scheen. Op zijn mannelijk gelaat bespeurde men als het ware een lichtstraal van voldoening, wanneer het hem gegeven werd rampen te verzachten, zieken of gewonden aan den dood te onttrekken. Ook, met wat geestdrift sprak hij dan niet van de helden der wetenschap, en over al de groote vraagpunten, die de heelkunde en het lijdende menschdom betreffen.

Gedurende twee maanden genoten Beugen en zijne dochter de gulle gastvrijheid van den ouden priester, die noch zorg, noch kosten spaarde, om zijne woonst aan den hopman en zijne dochter aangenaam te maken. Hij drukte soms aan Beugen zijne spijt uit, niet meer aan vrienden dien ouden wijn der komeet te kunnen aanbieden, waarover hij zoo fier was geweest en waarvan hij eene goede teug voor zieken aanraadde.

De *volontaires* hadden daarin niet alleenlijk bres geschoten, maar het geheel kelderhoekje opgeruimd.

Trees ook, de goede Trees, altijd bij de hand en

zorgvuldig, overtrof zich om door allerlei kleine oplettendheden de genezing van den kapitein te bespoedigen. Zij bestudeerde hare keuken en vond telkendage iets nieuws uit van lekkere gebakken.

Het was met eene diepe aandoening, dat Beugen op een morgend zijn bepaald vertrek naar Holland mededeelde. Hij had, dank aan den invloed van de Chaffoy, van het Belgische *gouvernement provisoire*, de toelating bekomen, naar zijn vaderland terug te keeren en had, gelijk verscheidene zijner collega's, het verblijf van Bergen-op-Zoom boven anderen verkozen.

Bij het afscheidsuur was Betzy zeer bedroefd; zij weende warme tranen, wanneer zij de redders van haren vader moest vaarwel zeggen.

De pastoor schonk haar nu met aandoening zijn zegen. Zij kuste Trees als eene beproefde vriendin.

Wanneer men elkaar den laatsten handdruk gaf, herhaalde men wederzijds troostende woorden: de oorlog zou toch niet altijd blijven duren, en eens vrede tusschen Holland en België, zou men elkander toch wel somtijds wederzien; Antwerpen is immers maar op acht uren afstands van Bergen-op-Zoom, door de hei, en noch minder door den polder.

De Chaffoy vergezelden de kapitein en zijne dochter tot aan de grens, om zekerder te zijn, dat ze ongedeerd den Hollandschen bodem zouden bereiken. Er was, wel is waar, min gevaar dan vroeger, want de Belgische vrijwilligers, waarvan men nu de standplaatsen moest voorbijrijden, waren niet meer uitsluitend samengesteld uit die benden, die het toeval alleen bijeengebracht had.

Het Belgisch voorloopig bestuur had in al de

voormalige zuiderprovinciën troepenlichtingen bevolen; men had de afgedankte of overgeloopen soldaten ingelijfd, nieuwe militiën onder de wapens geroepen en bataljons van burgerwachten gevormd; de Hollanders bevonden zich nu thans voor een grootendeels nog onregelmatig leger; maar toch was er bij de meerderheid der Belgen reeds besef van regeltucht en militaire eer.

Bij 't afscheidnemen, verruilden de jonge heelmeester en zijne vrienden hartelijke handdrukken. Betzy liet eenige tranen haar oog ontglijden, zooals zij bij het verlaten der pastorij had gedaan; mogelijk echter was hare aandoening niet volkomen dezelfde, en kleurde bij het vaarwelzeggen een lichte blos hare wangen.

Des anderendaags bevonden zich Beugen en zijne dochter alleen in hun eenvoudig, maar toch burgerlijk huisje te Bergen-op-Zoom. Niettegenstaande het smartelijk afscheid van de Antwerpsche vrienden, gevoelden zij zich gelukkig, want zij ademden nu met volle borst de lucht van den vaderlandschen bodem, en de hopman zag met vreugd en fierheid alom die oranjevlag wapperen, die hij zoo hoog had gehouden te midden der gevaren, en voor welke hij, zonder spijt, zijn bloed en bijkans zijn leven prijsgaf.

* * *

Twee jaren waren omtrent verloopen sedert den dag van het Antwerpsch bombardement. Niettegenstaande het vurig verlangen elkander weer te zien, had er tusschen den kapitein, zijne dochter en hunne vrien-

den uit België slechts eene briefwisseling kunnen bestaan. De pastoor had bij de vermoeienissen en de aandoening der Octobermaand eene lamheid in de beenen bekomen, die hem verhinderde zich te verplaatsen. Trees viel ook dagelijks zichtbaar af.

De Chaffoy had een groot deel van 1831 en 1832 doorgebracht met zich meer in zijne kunst te oefenen. Hij had Engeland, Duitschand, Frankrijk doorloopen, en vooral zekeren tijd te Parijs vertoefd; dank zij de bescherming van den beroemden Dupuytren, was de toegang van de hospitalen der groote stad hem zeer vergemakkelijkt geworden.

* * *

Jonkheer Willem van Aduard bevond zich ondertusschen, door militairen plicht verbonden, op de Antwerpsche citadel, die nog altijd in het bezit der Hollanders was gebleven. Hij schreef dikwijls aan Beugen en vroeg telkens naar Betzy. Zijne brieven getuigden dan ook van eene vurige vaderlandsliefde en een krachtig voornemen om steeds en overal Nederlands krijgseer te verdedigen.

Den 5^{en} December 1831 kondigde hij Beugen als volgt den heldendood van Yan Speyck aan:

‘Mijn beste hopman,

Van Speyck, mijn vriend Van Speyck is niet meer, hij viel om zijn vaandel.

Hij heeft de roemrijke overleveringen onzer staatsmarine gevolgd. Hij joeg zijn schiep liever de lucht in, dan zich aan den vijand over te geven. Zooals gij

weet, was zijne kanonneerboot ten anker in de waters van de Schelde op de hoogte der dokken.

Gedurende den nacht had een hevig tempeest gewoed, zoodat het schip aan eene der Antwerpsche kaaien gestrand is.

Dadelijk had de Belgische wacht der bassins, die veelal uit de slechtste en meest tuchtlooze muitersbenden bestaat, zich niettegenstaande de wapenschorsing van de boot willen meester maken. Van Speyck deed zijne manschap in de sloep plaats nemen. De Belgen wierpen zich op het dek om de Hollandsche vlag neer te halen. Van Speyck sprak hun kortaf toe, van uit de kajuit, dat hij bezig was de overgave te teekenen en zijne papieren in orde te brengen. Op hetzelfde oogenblik stak hij het vuur aan het buskruit en zond met zich zelve veertig vijanden in de eeuwigheid. Ongelukkiglijk hadden de Hollanders uit de sloep, ten getalle van zeven-en-twintig, zich maar van een vijftiental meters kunnen verwijderen. Ten gevolge van den golfslag, aan het water door de ontploffing gegeven, sloeg de sloep om, en verscheidene mannen kwamen om in de Schelde. Vijf marine-soldaten hadden het schip niet verlaten, het lot van hun luitenant willende deelen. Drie dezer, te midden van brokken van de kanonneerboot uit het water gehaald, overleven hunne wonden. Eenige moedige lieden hebben ze onttrokken aan de handen der menigte, die ze wilde afmaken.[1]

(1) Onder hen die deze ongelukkigen redden, telde men den onderpastoor van St-Paulus kerk. Dit feit blijkt uit het officieele verslag van het Hollandsch leger.
(Nota van den Franschen vertaler).

Wat Van Speyck betreft, men vond van hem niets dan een pand van zijn kleed en eenige knoppen. Arme jongen! Hij had het voorgevoel van zijnen dood gehad. Nauwelijks eenige dagen geleden, was hij op het kasteel, en zegde mij: “Indien ik roemrijk val, zal mijne moeder mij beweenen, maar zij zal fier zijn over haren zoon”. Gij ziet, mijn beste, dat Nederland nog waardige verdedigers telt.’

De brief eindigde derwijze:

‘Dewijl wij ons, te midden dezer gebeurtenissen, dagelijks aan het uiterste moeten verwachten, sluit ik als de oude Romeinen met het wel bekende *morituri te salutant.* Dus, vaarwel! tot spoedig weerzien of voor immer. Maar wat ook geschiede: ‘Leve Nederland en Oranje!’

Er was een klein naschrift:

‘Gelief mijne vriendschappelijke gevoelens aan uwe dierbare Betzy uit te drukken. Zij moet zich gelukkig achten u van al dit bloedig strijden verwijderd te zien. Moest ik voor het Vaderland bezwijken, ik hoop dat hare schoone oogen wel eenige tranen als herinnering voor mij zouden weenen.’

II
Eene huwelijksaanvraag.

Op eenen schoonen Septemberdag in 1832, stapte te Bergen-op-Zoom een onbekend reiziger uit de diligende van Antwerpen, bij hare aankomst in het *Hof van Holland.* De hotelier, heer Dann, verliet een oogenblik zijne twee-en-dertig paarden, die hij op stal had en tusschen welke hij, onder het rooken zijner lange pijp, de helft zijner dagen doorbracht. Hij ging den nieuw aangekomene te gemoet, op hem eenen doordringenden oogslag werpende.

Op dit oogenblik waren de reisbetrekkingen tusschen België en Holland des te lastiger, daar de staatkundige tijdingen van den dag nieuwe verwikkelingen tusschen beiden landen voorspelden. De groote mogendheden hadden besloten de citadel van Antwerpen door de Hollandsche landmacht te doen verlaten, en de Londener conferentie had aan het steeds over zijner zonen bloed zoo milde Frankrijk, de niet gemakkelijke taak opgedragen deze beslissing ten uitvoer te brengen.

- U zijt Franschman, mijnheer, sprak de hotelier in de taal onzer zuiderburen tot zijnen gast, doch met eenen Hollandschen tongval, en hij reikte hem daarbij het dagboek toe, dat tot het handteekenen der reizigers was bestemd, een plicht waarop in dat oogenblik de grenspolitie zeer streng en nauwziende was.

- O neen! Brabander, maar ik ben te Parijs metterwoon gevestigd. Ik ben heelmeester, zie hier mijn pas.

- Hebt gij Brabant vóór de omwenteling verlaten? vroeg de hotelhouder.

- Integendeel, na de revolutie; ik was te Antwerpen tijdens het bombardement; en kom hier eenen vriend bezoeken, die bij deze gebeurtenis bijna het leven inschoot.

- Kapitein Beugen mogelijk.

- Inderdaad.

- O! die heeft ons van u reeds dikwijls met den grootsten lof gesproken.

Van dit oogenblik was het ijs gebroken.

De heer Dann, die zich somtijds wel roemde bloedverwant van eenen Russischen generaal te zijn, hield zich op eenen beleefden maar koelen afstand van de onbekende reizigers, maar aan eene voortreffelijke beleefdheid paarde hij soms oprecht sympathische gevoelens voor dezen of genen vreemdeling, die niet de alledaagsche man was.

De Chaffoy had hem bevallen. Hij verzocht hem dus in de vriendenkamer te treden, en bood hem eene sigaar en een glasje madeira, hem terzelfder tijd den gelukkigen uitslag zijner reis wenschende. Hij liet nu ook Mevrouw Dann roepen, en stelde ze den heelkundigen vóór.

- Waart ge hier een oogenblik vroeger gekomen, sprak de hoteldame, gij zoudt eene jonge juffer, die u goed bekend moet zijn, aangetroffen hebben. Betzy Beugen verliet ons daar even. Ik heb eene zuster, die Antwerpen bewoont en wier kinderen ons veelal komen bezoeken; de Beugen's hebben dikwijls over u en andere Antwerpsche vrienden tijding gevraagd. De hopman komt hier dagelijks met mijn man, een pijpje rooken; wij zijn buren, hun huis is hier in de straat, een dertigtal stappen verder in de richting der groote Markt.

De Chaffoy begaf zich kort nadien bij den kapitein, dien hij alleen vond, terwijl hij bezig was Tollens Overwintering op *Nova Zembla* te lezen.

Na den welkomgroet en wederzijds gulhartig handdrukken, sprak de Chaffoy:

- Kapitein, ik kom eene voor mij gelukkige tijding brengen. Ik heb in Frankrijk een oprecht nieuw vaderland gevonden; ik ben toegevoegd heelmeester in het Parijzer hospitaal: *la Charité*; gij begrijpt welke heerlijke wetenschappelijke loopbaan voor mij aldus geopend staat. Ik kom, dank zij dit gelukkig feit, u over een ernstig onderwerp spreken, en doe dit met die oprechtheid, die gij bij mij kent; ik zal u dan ronduit vragen of Betzy niet *geëngageerd* is.

Beugen sprak niet, maar schudde ontkennend het hoofd.

- Indien Betzy aan niemand verloofd is, en dus vrij over hare hand kan beschikken, wil ik ze u ten huwelijk vragen. Ik heb ze kunnen waardeeren,

en ik ken al de edelheid en de goedheid van haar hart.

De kapitein reikte den heelmeester de hand en deed hem teeken te zitten:

- Vriend Beugen, sprak nu de Chaffoy, mijn inzicht is niet de dochter van den vader te verwijderen. Gij kunt onmogelijk België bewonen, dat u al te droeve herinneringen naliet; van eene andere zijde zou ik ongraag hier in een land verblijven, waar de Belgen thans niet zeer gezocht moeten zijn; maar binnen eenige maanden zal er tusschen Frankrijk en Holland vrede gesloten zijn, en wij zouden dan allen te zamen te Parijs kunnen wonen. O! Parijs was steeds mijn droom. Het is daar dat de geleerdste artsen verblijven, daar waar de groote meester der heelkunde woont, de man die eene gansche omwenteling in de kunst teweeg bracht, en deed uitzien hoe de gesteldheid der ziel rechtstreekschen en wonderlijken invloed kan hebben op heelkundige operaties, waarvan het wellukken tot dan toe aan louter stoffelijke redenen werd toegeschreven.

O! Dupuytren was de geest van het goede en van de redding, zooals Napoleon de geest van het kwaad en van de vernieling was. Te Parijs vooral, is het mij gegeven te studeeren, daar, op dat groote wereldtooneel, kan ik beter al de oorzaken van het menschelijk lijden waarnemen. Daar werk ik om de ongelukkigen, zonder onderscheid van volksstam of afkomst te verzorgen; en vooraleer Belg of Hollander te zijn, moet men zich niet als mensch en wereldburger beschouwen?

De hopman, voor wien vaderland en getrouwheid

aan het vaandel de edelste drijfveren waren, had eenige moeite zich op het wat philosophisch afgetrokkene standpunt van den geneesheer te plaatsen. Hij antwoordde dus op ernstigen maar uiterst vriendelijken toon op de Chaffoy's aanbod.

- Een gepensionneerd militair, die buiten de Nederlanden woont, verliest halfrecht op zijn pensioen; ik ben gelukkig aan mijnen schoonzoon het leven verschuldigd te zijn; maar mijne eigenliefde ware eenigszins gekrenkt, indien hij mij daarbij nog als het ware het dagelijksch brood schenken zou.

- En indien het de wensch van Betzy ware?

- Ik bemin al te veel mijne dochter, om haar en ook aan U, mijnen redder, iets te kunnen weigeren.

Betzy kwam terug van een bezoek aan eene vriendin. Het was niet meer de tengere jonge meid, pas de kinderjaren uitgetreden, die wij te Antwerpen leerden kennen. De freule had zich veel ontkwikkeld en was op hare negentien jaren eene schoone vrouw, met bevallige vormen.

Nauwelijks had zij den nieuw aangekomene ontwaard, of zij liep tot hem als tot eenen vriend, dien men sedert lang niet meer had gezien.

- Wat geluk u te zien, dokter, hoe dikwijls spraken wij niet van u.

- Is het waar, hebt ge soms aan mij gedacht, Mejuffer Betzy. En, voegde hij er half spottend bij, dacht ge niet veel meer aan anderen.

- Aan den pastoor, en aan de goede Trees, hernam ze eenvoudig.

De Chaffoy kon een glimlach van aangename verassing op zijn gelaat niet verbergen.

- Heer dokter, sprak nu Betzy, die nu eerst zijne bedoeling begreep, ik had mij aan dit jokken van uwentwegen niet verwacht. Zoudt gij de rol van Aduward willen hernemen, die mij altijd plaagde.

- Maar Aduward beminde u zeer, wellicht?

- O! dat heeft hij mij nooit verklaard; maar hij was de huisvriend. Zijn vader streed te Waterloo, hij viel aan mijn vaders zijde.

- Heeft Aduward of niemand anders u ten huwelijk gevraagd?

- Wel neen, lieve Hemel! en wie zou de dochter van een gepensionneerd officier zonder fortuin, tot vrouw willen.

- Wel, ik, zegde nu de Chaffoy, met niet ontveinsde blijdschap; en ik noem dit voor mij een oprecht geluk, voegde hij er nog bij, terwijl hij de hand van Betzy vastgreep, welke hand zij nu niet terugtrok.

Beugen was gedurende dit gesprek stilzwijgend gebleven; dit alles was overigens met zooveel levendigheid van weerszijde uitgesproken, dat men bezwaarlijk een woord had kunnen tusschenbeiden plaatsen.

De Chaffoy keerde zich tot den hopman, en sprak ‘Kapitein, ik beloof uwe Betzy gelukkig te maken.’

- Ik dank den Hemel mij dergelijken schoonzoon te schenken, antwoordde deze, terwijl hij met den arts eenen hartelijken handdruk wisselde.

Betzy, men moet het bekennen, had bezwaarlijk den tijd gevonden om na te denken. Hare toestemming was haar om zoo te zeggen met heelkundige handigheid ontrukt geworden.

- Nu een eerewoord ons aan elkander verbindt,

sprak nog de jonge dokter, dacht ik het overtollig ons engagement aan vreemden te doen kennen.

- 't Is waar, sprak Betzy, men geeft aldus onnoodig aan het publiek gelegenheid om zich met familiezaken te bemoeien; daarbij, uwe hoedanigheid van Brabander zou op dit oogenblik hier veel besproken worden.

- O! door dit alles zou ik mij niet laten bewegen. Maar ik ben in een gansch bijzonder geval. Uitgaande van een wetenschappelijk doel, heeft Dupuytren aan den Franschen minister van oorlog verzoek gevraagd om eenige heelmeesters der Parijsche hospitalen te mogen toevoegen aan het expeditieleger dat het beleg der Antwerpsche citadel gaat aanvangen. Ik ben een van die heelkundigen; ik heb dus op dit oogenblik een bijkans officieel karakter bekomen van eene natie, die met Holland in oorlog trad.

- Maar, zie eens kapitein, voegde hij er nu nog bij, hoe de Franschen edelmoedige vijanden zijn. Uit militaire hoffelijkheid, heeft maarschalk Gérard bevolen, dat om zoo te zeggen gansch neutrale heelkundigen de Hollandsche gewonden zouden verplegen.

- Uwe opmerking is ten volle gegrond, was het antwoord, maar zeg eens Betzy, hoe zullen we nu tegenover jonkheer Aduward handelen, die telkens in zijne brieven nieuws van u vraagt. Moet ik hem deze gewichtige omstandigheid van uw leven en het mijne verzwijgen? Dit zou mij eenigszins onbetamelijk jegens eenen trouwen vriend schijnen.

- Wel volstrekt niet, sprak de Chaffoy, noodig

hem ter bruiloft uit, hij zal een onzer getuigen zijn. Maar raad hem intusschentijd aan, dat hij trachte niet in mijne ambulancie te geraken.

- Arme jongen, sprak Betzy, 't is waar; de dood verwacht hem wellicht, terwijl wij slechts aan het geluk denken.

En zich eenigerwijze omkeerende, verborg zij eenen traan, die hare roosachtige wang kwam bevochtigen.

Het overige van den dag werd in vertrouwelijkheid doorgebracht, zonder dat in vreemde oogen iets van het engagement der jonge lieden kon uitschijnen. 's Avonds, op het oogenblik afscheid te nemen en naar Antwerpen terug te keeren, sprak de heelkundige: ‘Betzy, mijne Betzy, tot weldra!’ en hij omhelsde ze hartelijk.

III
Op het kasteel.

Frankrijk was door de Londener conferentie gelast de Hollandsche troepen uit de Antwerpsche citadel, waar zij trots de omwenteling en troonbestijging van Koning Leopold I, altijd stand hielden, te doen terugwijken. Een leger van 90,000 man sterk, onder den naam van Noorderleger, werd gelast tegen de zes duizend verdedigers van het voormalig Spaansche kasteel te velde te trekken. Het Fransch leger stelde zich den 15^{n} November in beweging. Aan het hoofd dezer krijgsmacht stond maarschalk Gérard, wiens militaire roem, sedert de oorlogen van het keizerrijk, alom gekend was. De voorhoede was door den hertog van Orleans, zoon van den koning Louis-Philippe, aangevoerd.

Den 22^{en} der zelfde maand November waren vijf-en-zestig duizend soldaten rond Antwerpen geschaard.

Het expeditiekorps had weldra al de loopgrachten gegraven, en het bombardement der citadel begon in den nacht van 29 tot 30 November. Den 4^{n}

December kon men honderd vuurmonden in lijn stellen, van den kant der belegeraars.

In den vermaanbrief tot overgave dier sterkte, door maarschalk Gérard aan Chassé gericht, stond de volgende zinsnede:

'De belegeringswerken zullen tegen de uitwendige verschansingen der citadel gericht worden, en alhoewel de betrekkelijke zwakte der vestingen, langs de zijde der stad en de beschutting der huizen mij voordeelig tot den aanval waren, zal ik langs die kant niet zoeken aan te randen'[(1)]

Chassé had op zijne beurt de verbinding aangegaan, de stad voor alle nieuw bombardement te sparen, op voorwaarde wel te verstaan, dat men van daar niet op de citadel schieten zou, noch ook niet op het smaldeel, hetwelk te midden der Schelde voor anker lag en diende om het kasteel in betrekking met Holland, tot het aanvoeren van voorraad en mondbehoeften te houden. In de beide kampen aanzag men het beleg der citadel als een louter militaire tweegevecht. Nooit greep loyalere worsteling tusschen strijdende legers plaats.

De Belgen hadden voor de belegering een *mortier monstre* doen gieten, dat meer buitengewoon en spotverwekkend dan vreeselijk en gevaarlijk scheen, en waarvan enkele schoten werden losgebrand; maar de Hollandsche generaal had zich tegen die scheuring der overeenkomsten verzet; van het gebruik dezes vuurmonds hing het ja of niet eerbiedigen af

(1) 'Les opérations du siège seront dirigées sur les points extérieurs de la citadelle, et quoique la faiblesse des fortifi. cations du côté de la ville et le couvert des maisons m'offrent des avantages pour l'attaque, je n'en profiterai pas.'

der onzijdigheid van de stad zelve. De Franschen beletten dus het gebruik van dit belegeringstuig, eene omstandigheid die tusschen hen en diegenen, die zij kwamen verdedigen, zekere koelheid wierp.

De eerste dagen waren hard en moeilijk voor de belegeraars. De soldaten moesten het slechte weder van eenen killen herfst trotseeren. De regen viel soms, als bij stroom, en de loopgrachten werden dan als modderige beken. Op dien moerassigen en door de wateren hol gemaakten grond, moest de artillerie met kracht van menschenhanden de kanonnen vervoeren, voortsleepen en in batterij stellen. Zes duizend man, aan deze aanzienlijke insluitingwerken gebruikt, zagen hun getal erg verdunnen door het kanon- en musketvuur, dat hun van de citadel onophoudend werd toegestuurd. De verjaardag van den prins van Oranje werd vooral door eene verdubbeling van krachtsinspanning langs de zij der verdedigers gevierd; de Hollanders zonden alsdan gedurende tien opvolgende uren eenen hagel van kanonballen, bommen en houwitsers door de lucht.

Wanneer echter de Fransche batterijen geplaatst waren, veranderde weldra hun samenloopend vuur de toestanden, en werd de verdediging voor de belegerden zeer hachelijk.

De toestand werd vooral onuitstaanbaar, wanneer na heldhaftige pogingen, het fort gekend onder den naam van *lunelle Saint-Laurent*, in 't bezit der belegeraars was gevallen. Al de gebouwen der citadel, de kerk, het huis van den Gouverneur, de kazernen, de voedermagazijnen waren weldra ingestort en in gruishoopen veranderd. Van dan af, deed de vernieling onmeedoogend haar werk niets meer staande laten-

de, onder eenen stortregen van zestig-duizend ijzerkogels en andere werptuigen. De best geblindeerde kazematen boden zelfs geene veilige beschutting tegen het gevaar meer aan. Men vreesde voor het kruitmagazijn en het hospitaal, alhoewel beiden onder den grond waren gebouwd en voor bomvrij verklaard waren. Ook het drinkbaar water werd zeldzaam. Gelukkiglijk kon het smaldeel, dat in de Schelde stand hield, de belegerden van leeftocht voorzien, ook de gewonden naar Holland overbrengen, en versche troepen ter verdediging der belegerde vesting aanvoeren.

* * *

Op den 21^{n} December, in eene der kazematten van het zuid-westelijke front der citadel, was een jong officier gezeten.

Vóór hem, op eene tafel, lag een plan der verdedigingswerken. Wat verder stond, eene lange pijp rookende, een oud sergeant, die een breed lidteeken op het gelaat had. Aan den ingang van deze gewelfde schuilplaats brandde een houtvuur, want gedurende een beleg worden schouwen, vensters en andere openingen, die doortocht aan eene bom of dergelijk voorwerp geven zouden, zorgvuldig dichtgemaakt. Onder het welfsel van dit gansch militaire kwartier, waar niet alleen alle weelde maar het gewoonste levengemak scheen gebannen, verspreidde eene lamp bij volle dagen hare vale lichtschemering.

Weldra kwam een derde persoon de plaats binnen;

hij droeg in klein uniform de kleedij van de belegerde troepen.

- Artilleur Rijnvoet, welke goede tijdingen brengt gij ons, sprak de officier, in welken onze lezers alreeds onzen vriend Aduward zullen herkend hebben.

- Drie brieven te gelijk, mijn officier!

- Bliksems! welke drukke correspondentie!

- Een brief met zegel van het ministerie van oorlog.

- Eene promotie zegde, de sergeant met nieuwsgierige belangstelling.

Aduward opende de missive; eene uitdrukking van groote voldoening was op zijn gelaat te lezen.

- Uwe voorzegging valt gelukkig uit, mijn oude vriend Loijens. Zijne Majesteit, onze beminde koning, gewaardigt zich mij tot den graad van luitenant te verheffen. Leve de Koning!

- Leve de Koning! herhaalden beide soldaten.

- Welk geluk! En helaas! ik heb geenen bloemtuil om u aan te bieden, mijn opperbeste bevelhebber; maar veroorloof mij u eene serenade te geven, zoo sprak nu artilleur Rijnvoet. En hij ging in eenen hoek een verlatene half gebrokene viool oprapen, waarop hij eenige tonen van het bekende deuntjen van Grétry: ‘Waar kan men nu beter zijn?’ speelde.

- O! o! sprak Aduward, het feit is dat men beter zou kunnen zijn dan hier. Hoort ge de muziek van daarbuiten?

Op dat oogenblik verwekte de hagel van bom-

men en houwitzers een wezenlijk oorverscheurend en helsch gedruisch.

- En zeggen, mijn officier, dat ik dadelijk de wacht moet optrekken. De Franschen zijn heden bijzonder onfatsoenlijk, zij smijten ons niet meer gebakken appelen maar ook harde eieren.

En, als om door een teeken van eerbied te willen herstellen, wat er al te gemeenzaam in zijne spreekwijze tot eenen oversten kon schijnen, droeg Rijnvoet, wien overigens nog al wat toegelaten was, met nederige hoffelijkheid de hand aan zijne politiemuts, en verliet de plaats, met nadruk de woorden: 'Luitenant! aan uwe bevelen!' uitsprekende.

Aduward opende den tweeden brief.

'Groote God! sprak hij, mijn oom baron van Duvenvoorden is gestorven, de waarde man! Het is zijn notaris die mij schrijft. Wat zie ik, hij laat mij heel zijn aanzienlijk vermogen.

- Mijne dubbele gelukwenschen voor de promotie en het erfdeel, luitenant, sprak Loijens, nu ontbreekt er u maar eene gade... Ah! welk geluk voor mij, uwen ouden sergeant, indien ik eens mogt wandelen, met de kleinkinderen van kapitein Aduward aan de hand of die lieve op den rug dragende.

En twee tranen perelden in de oogen van den heldaftigen soldaat, wanneer hij aan den vader van den te Waterloo gesneuvelde dacht.

- O! ja, spreek mij van een huwelijk, wanneer binnen een uur een kanonbal mij misschien het lijf in twee snijdt...

- Maar de derde brief, wat mag die zeggen? O! wat dezen betreft, ik weet van waar hij komt. Het post-

merk van Bergen-op-Zoom, het geschrift van mijn ouden vriend Beugen, dien ik zoo verlangend ben weer te zien, indien wij ooit uit deze hel geraken.

Nauwelijks had Aduward eenige regels van dezen laatsten brief gelezen, of hij verbleekte zichtbaar. Het was gemakkelijk om te bespeuren, dat eene groote teleurstelling hem trof.

De oude sergeant, op eenen toon van oprechte genegenheid en medegevoel, zegde hem:

- Luitenant, wat zijt ge ontsteld! Is er een ongeluk aan uwe Bergen-op-Zoomsche vrienden overkomen.

- Loijens, sprak nu deze, ik heb geene geheimen voor den vertrouwden vriend mijns vaders! Ik beminde Betzy... ik dacht steeds aan haar... Al mijne geluksdroomen waren op deze liefde gestaafd; ik verwachtte maar het einde van den oorlog om hare hand te vragen, en nu ik boven alle verwachting rijk ben, gaat zij de vrouw van eenen anderen zijn!..

Er heerschte een oogenblik stilwijgen!

- O! ja, ging hij voort, het is een noodlot. Vóór twee jaren aanzag ik ze nog als een kind... Ik kon ze niet zoo jong ten huwelijk vragen. Dan is de opstand der zuiderprovinciën ons komen verrassen; mijn soldatenplicht heeft mij aan den dienst van het vaderland geboeid, terwijl *zij* en haar vader eene erkentenisschuld tegenover dien jongen geneesheer aangingen. Betzy... lieve Betzy! wel zeker treedt zij in den echt met iemand, die haar ten volle waardig is, en wiens edele gevoelens haar geluk verzekeren; maar zij is voor mij verloren, voor mij die op deze liefde al mijne geluksdroomen staafde, Loijens, mijn beste Loijens, u alleen zijn nu mijne zielsmarten gekend.

Hij zweeg eene wijl en sprak dan met kracht.

- Het eenige wat mij overschiet, is als soldaat te sterven.

Een uur later werd er tusschen de officieren der artillerie raad gehouden, of men niet eenen uitval zou wagen, om de Fransche kanonnen te vernagelen, die bres hadden geschoten.

De opperbevelhebbers der aanwezige landmacht hadden dergelijke onderneming als eene wanhoopige daad beschouwd, die bijkans onmogelijk lukken kon, en toch in alle gevallen de overgave maar eenen dag zou verschuiven; ook had Chassé bevolen, dat men voor dat echt heldhaftig waagstuk maar vrijwilligers zou gebruiken; want het was immers zich aan eenen ge wissen dood blootstellen.

Aduward vroeg om aan dit uiterste wapenfeest te mogen deelnemen. Hij bracht in de weegschaal de diensten zijner adelijke voorvaders, die steeds in het eerste gelid tegen de vijanden van Nederland hadden gestreden.

Wanneer zijne vrienden van hem afscheid namen, sprak hij hun met bedaardheid en zonder snoeverij. ‘Moge mijn bloed voor het vaderland vergoten worden! Moge eens benevens dien mijner strijdbroeders, mijn naam in onze militaire geschiedenis herleven! Dat de schim van Van Speyck mijnen moed ondersteune en de éer onzer vlag stand houde!’

IV
Heldenmoed en opoffering.

De nachtelijke duisternis was nog niet aan het opklaren, maar nu zweeg het akelig orkest der vuurmonden. Eenige Fransche soldaten, onder aanvoering van eenen onderofficier, verdroegen bij fakkellicht op ligberriën, twee Hollanders, die in den afgeslagen uitval werden gewond. Beide dappere strijders hadden zich al te verre gewaagd, om door de belegerden te kunnen opgenomen worden; de vijand had ze in de eerste loopgracht gevonden. Nog maakte deel uit van dezen treurigen stoet een oude Hollandsche sergeant, die insgelijks gevangen werd genomen. Deze was slechts licht geraakt, doch het bloed lekte overvloedig van zijn voorhoofd.

Men hield stil aan de ambulance, die buiten de *Begijnenpoort* in de richting van het fort *Montebello* was tot stand gekomen.

De wachtofficier, na het ordewoord afgenomen te hebben, vroeg van waar de ronde kwam.

- Wij hebben drie gevangenen gemaakt, een soldaat die eenen voet door een kanonbal werd afgeschoten, op het oogenblik dat hij den schanskorf poogde te beklimmen; dan nog een luitenant, die door een musketschot in volle borst werd getroffen, terwijl hij zijnen degen boven de aanvallingswerken, in de lucht zwaaide; eindelijk deze sergeant, die zijne wapens wegsmeet, om zijnen getroffenen bevelhebber te ondersteunen. Men heeft aan dezen braven toegelaten de twee gevallenen te helpen verzorgen, want dergelijke bewijzen van moed dienen vereerd te worden.

- En is er kans van genezing?

- Voor den officier is de zaak twijfelachtig; men moet zien waar de kogel hem eigenlijk trof; maar de soldaat heeft mogelijk hoogstens een paar uren meer te leven.

* * *

Men nam de dekens van de berriën, die men met veel voorzichtigheid in afwachting der militaire heelmeesters, te midden der zaal plaatste.

De ziekendieners brachten nu krachtig vleeschsop, wijn en rhum.

- De officier, sprak de eene, heeft niets noodig; hij schijnt te slapen.

- En gij mijn brave, zegde hij tot den zoo ijsselijk verminkten soldaat. Wat wilt ge?

Met der hand duidde Rijnvoet de rhumflesch aan. Hij dronk met gulzigen trek; dit gaf hem nu nieuwe krachten en op eenen bijkans jokkenden toon, sprak hij:

- Zij hebben mij geschoren, uwe artilleurs. En weldra met eene bewogene stem voegde hij er bij: ‘En mijn arme luitenant!’

- Hij drukt zich goed in het Fransch uit, die ongelukkige, merkte een der ambulance-helpers nu op.

- Wel drommel, stamelde de gewonde, zich oplichtende niettegenstaande de koorts, die hem beven deed, ik ben te Parijs coiffeursjongen geweest; ik heb ook Franschen helpen scheren!

De arme Rijnvoet, wiens krachten schenen uitgeput door de pogingen, die hij had aangewend om deze laatste woorden uit te spreken, veranderde plotseling van kleur; zijne tanden begonnen te knarsen, zijne wezenstrekken hadden schrikbare stuiptrekkingen; dan, eenige stonden later scheen eene groote helderheid te ontstaan op zijn gelaat, dat eerst bleek als een doodlaken, later door de pijn vermarmerd scheen. Hij strekte de hand naar de Fransche ziekenoppassers uit, en mompelde midden den doodstrijd deze woorden.

- *Rasé*!... O! ja, op mijne beurt, maar zonder wrok! *Vive la France*!

De oude sergeant had eenen stond zijnen officier verlaten, om de bijna ijskoude hand van den artilleur te drukken. Streng protestant, mishaagde het hem grootelijks eenen wapenbroeder, dien hij zeer toegenegen was, te hooren spotten en jokken op den drempel der eeuwigheid. In afwezigheid van allen priester, sprak hij van God, de ziel, de voorbestemming, het toekomend leven!

Weldra neigde het hoofd van den soldaat, het viel loodzwaar op zijn oorkussen. Hij was dood.

De aanwezigen kwamen zich, met ontblooten hoofde rond de berrie scharen. Zoo zag men eens met denzelfden eerbied voor den doode bezield, de Oostenrijksche staf-officieren het lijk van Marceau, die ook op het veld van eer viel, begroeten.

Een zwart dekkleed werd op het stoffelijk overschot van den dappere geplaatst, een nummer op het register der overlijdens ingeschreven, en dadelijk hernam elk zijnen arbeid.

* * *

Voor zooveel men bij het weifelend lamplicht, dat slechts eene halve klaarte verspreidde, zien kon, was de gevangen sergeant een van die moedige en edele soldaten van het Indisch leger. Op zijn ernstig en bijna stuur gezicht, straalde een openen en loyalen blik, en bij wijlen kwam een goedhartige glimlach de gewone zure uitdrukking van zijn gelaat gansch wijzigen. Hij zat neergehurkt bij de berrie, waar de officier op uitgestrekt lag. Eene moeder over het wiegje van haar kind gebogen, zou met niet meer aandacht al zijne minste bewegingen hebben gadeslagen, dan hier de goede Loyens, over zijnen gewonden officier wakende, deed.

Wij hebben hem een laatste vaarwel aan zijnen gesneuvelden makker zien toezeggen; onmiddellijk na dien plicht jegens den soldaat vervuld te hebben, kwam hij tot den luitenant terug, en weldra toonde hij met afschrik aan de oppassers hoe onze vriend, hij ook, bloed in overvloed van tusschen de plooien zijner kleedij verloor.

- De heelmeesters zijn reeds daar, sprak een der ambulance-helpers, om den sergeant gerust te stellen,

en inderdaad twee gezondheidsofficieren verschenen op den dorpel der verplegingszaal.

Zij beschouwden aandachtig de borst van den luitenant.

- 't Is wonderlijk! er is geen spoor van geweerkogel, maar wel van een ander ijzeren voorwerp.

Zij peilden opnieuw de wonde.

- De kogel werd hierdoor afgestooten, sprak de eene, en hij trok van tusschen het bloed den half verbrijzelden ring van dit kleine beursje, dat Aduward in ons eerste hoofdstuk aan Betzy zoo wat *par droit de conquête* ontnam.

De hoofdoppasser trad nader.

- Majoor, zegde hij, ziehier wat wij onder de kleeding van dezen officier aantroffen.

En hij toonde het zijden beursje, alsook eene portefeuille, in Russisch bruin leder, gansch met bloed overdekt.

- De ongelukkige moet eene vrouw of eene verloofde hebben, sprak een der heelmeesters.

- Ik vrees wel dat ze weduwe worde of nooit trouwe, merkte de andere op. Maar doen wij onzen plicht!

Door den hoofdoppasser geholpen, reinigden zij de wonde en legden er doekjes op.

Een nieuw personage, welk middelerwijl binnen was getreden, en voor ons geen onbekende is, had met veel nauwgezette aandacht de verbinding der wonden nagezien.

- Voortreffelijk, sprak hij, ik heb geen twijfel of alle vreemd voorwerp is uit de wond weggeruimd. Dank aan u, beste collega's is de man heel-

kundig gered! Men moet alleenlijk zien te vermijden dat de wond, die dicht aan het hart paalt, bloeduitstorting in dit levensorgaan zou te weeg brengen.

- Ja, sprak een der gezondheidsofficieren, dit is hier nu volkomen de vermaarde hypothesis van Dupuytren; maar volgens mijne denkwijze moet, na twee of drie dagen die bloeduitstorting noodlottig plaats hebben.

- Onstoffelijke redmiddelen kunnen hier alleen aangewend worden! Nu dat de wond gesloten is, zal hij stellig tot zijn bewustzijn terugkomen. Indien zijn aanblik dien eener moeder, eener vrouw, eener zuster, die hem lief is, kon ontmoeten, dan zou het inwendig geluk haar te herzien, zonder schok noch ontroering de levenskracht van het hart versterken, maar helaas! waar dergelijke vrouw gevonden, en buiten twijfel zouden er verscheidene dagen vereischt zijn om ze hier te Antwerpen te doen komen.

- Ziehier, sprak een der militaire heelmeesters, eene kleine portefeuille, die u mogelijk over den gewonde en zijne betrekkingen eenige inlichtingen zal kunnen geven. Wij vonden deze onder zijne kleeding. Gelief in te zien, want deze papieren zijn in het Hollandsch; ik kon er niet uit.

De Chaffoy las nu: ‘Dit is mijn uiterste wil, van welks testament een duplicata ter studie van den notaris Van der Stolk te Utrecht berust.’

‘Ik laat gansch mijn tegenwoordig en toekomende vermogen, zoowel vaste gronden als ander goed, aan mijnen vriend, den gepensioneerde kapitein Beugen en bij zijnen gebreke, aan dezes doch-

ter Mejuffer Betzy Beugen, alle beiden thans metterwoon te Bergen-op-Zoom gevestigd.'

- Groote God! sprak de heelmeester, wien eene diepe ontroering overviel.

- Ja, voegde hij er na een oogenblik vertwijfeling en verdokene radeloosheid bij, ik kende jonge juffer die hij bemint...; men moet ze noodzakelijk tot hier geleiden.

- Maar wie is die luitenant, vroegen nu beide gezondheidsofficieren?

- 't Is ridder Van Aduward neef van den opperkamerling des konings van Holland, een bloedverwant van den admiraal Lewe Van Aduward, den bevelhebber der Scheldevloot... Ziehier het handteeken van het testament.

- Deze jonge vrouw, aan welke hij zijn fortuin laat, is wellicht zijne verloofde, deed een der Fransche heelmeester opmerken.

De Chaffoy had bij dit gezegde eene huivering, maar hij overmeesterde weldra zijne aandoening.

- Het is natuurlijk, dat die heer en juffer Beugen zijne nauwe vrienden zijn, dewijl hij ze tot zijne erfgenamen instelde.

- Men zou dan hoeven deze jonge dame te verzoekem zich hier te begeven, volgens uwe meening.

- Inderdaad. Bergen-op-Zoom, waar vader en dochter wonen, is slechts acht uren van hier.

De Chaffoy vroeg nu in het Nederlandsch aan Loyens of de familie Beugen hem bekend was.

- Bepaald, was het antwoord.

- De heelmeester wendde zich tot zijne collega's.

- Indien de militaire overheid toeliet dezen krijsge-

vangene op eere woord los te laten, de jonge juffer zou stellig den sergeant volgen... daar ben ik borg voor... Ofwel, sprak hij, na een oogenblik van diepe en pijnlijke overweging. Ik zal ze zelf gaan afhalen, dat is eenvoudiger; maar, dat men voorloopig tot aan hare aankomst de goedheid hebbe den lijder door den sergeant te laten verzorgen... ik wenschte dat hij ontwakende, het Fransche krijgsuniform niet zag. Aldus zal bij zijn bewustkomen zijne eerste meening zijn, dat de Hollanders overwinnaars waren. Deze gedachte zal zijn zielsgemoed ondersteunen, tot op het oogenblik, dat hij de... beminde gelaatstrekken zal herzien.

De Fransche heelkundigen konden bezwaarlijk eenen spotlach bedwingen.

- Gij hebt het geloof, sprak eene dezer, en Dupuytren is voor u de Heiland.

Voor alle antwoord, drukte De Chaffoy, hem vriendelijk de hand.

- Dank, sprak hij, voor uwe goede medewerking; ik zal u mogelijk verwaand schijnen, maar ik geloof en ik hoop.

Een halfuur later verliet een rijtuig de Antwerpsche zoogezegde Dampoort, en nam de richting naar Holland.

- Een gouden napoleon fooi, sprak de rijziger tot den koetsier, indien we vóór den avond in stad terug kunnen zijn.

- Wees gerust, mijnheer, antwoordde deze, als maar uwe papieren goed in orde zijn, want men is verschrikkelijk lastig aan beide grenzen. En de man zweepte nu geducht zijne paarden, die als het weerlicht vooruit snelden.

V
De zorgen eener vrouw.

De citadel had hare heldhaftige verdediging tot den 23n December voortgezet. Dien dag, om negen uren 's morgens, zond generaal Chassé eenen parlementaire, om voor de overgave der citadel in onderhandeling te treden. Zijn zendbrief begon aldus:

‘Denkende aan de militaire eer voldaan te hebben, verlang ik het bloedvergieten te doen eindigen.(1)

Maarschalk Gérard antwoordde hem, met gelukwenschingen over zijne heldhaftige verdediging.

- Gij hebt u als een man van eer gedragen, gij kunt onmogelijk eenen dag langer weerstand bieden.(2)

En inderdaad, niet tegenstaande de wanhopige pogingen der belegerden, hadden de Franschen met kanongeschut eene overgroote bres aan de linker-

(1) ‘Croyant avoir satisfait à l'honneur militaire, je désire faire cesser l'effusion de sang.....’
(2) ‘Vous vous êtes conduit en homme d'honneur; vous ne pouviez résister un jour de plus.....’

zijde van het bastion n^{r} 2 gemaakt. Het metselwerk van den verschansingsmuur was aan het vernielingswerk der artillerie, den vollen dag van den twee-en-twintigsten December, onophoudelijk blootgesteld geweest, en had langs alle zijden door instorting van puinen de vestingsgracht bijna gevuld. Nog eenige uren, en een loopweg van honderd meters zou de plaats aan de Fransche strijdmacht openen.

Nauwelijks had Chassé den parlementaire gestuurd, of het schieten hield plotseling op.

Onmiddellijk geraakten de half ter neer gehaalde muren der citadel vol met Hollandsche soldaten; de Franschen langs hunne zijde kwamen uit hunne loopgrachten. Men naderde tot elkander, men wisselde vriendschappelijke woorden en gulle handdrukken, men wenschte elkander geluk over den moed en de standvastigheid, in beide kampen gedurende het beleg aan den dag gelegd.

De onder-admiraal Koopman, wiens klein smaldeel op anker voor de citadel lag, had geweigerd zijne schepen in de wapenschorssing te begrijpen: deze werd dan door de Franschen aangetast. Het was onmogelijk aan deze laatsten, welke langs beide zijden der Schelde een kruisvuur onderhielden, eenen ernstigen weerstand te bieden. Koopman beval nu zeven kanonneerbooten in brand te steken, liet de andere zinken en de stoomboot *Chassé*, aldus naar den kommandant van het kasteel genaamd, deed hij in de lucht springen; eene enkele kanonneerboot viel in de handen der belegeraars.

Middelerwijl was de Hollandsche flotille, die de verdedigers van het kasteel ter hulp was gekomen.

terug de Schelde opgevaren. Hare manschappen ontscheepten te Lilloo, daar kwamen de verdedigers van het fort Liefkenshoek dezen ter zijde, en de Hollanders leverden nu op den dijk tegen de Franschen eenen slag welke verscheidene uren duurde. Hier sneuvelde roemrijk admiraal Lewe van Aduward, de bloedverwant van onzen romanheld.

Nadat men het Hollandsch garnizoen der citadel de militaire eer had bewezen, legde het de wapens neer en onder Fransch geleide, werd de dappere krijgs-kolon naar Sint-Omaars overgebracht.

De officieren waren vrij op hun eerewoord, maar niet één van hen wilde van deze bepaling der overgave gebruik maken. Allen, Chassé aan het hoofd, bleven bij hunne soldaten. Dezen genoten alom bij den doortocht in het Noorden van Frankrijk het vriendelijkste onthaal en heden nog spreken de ouderlingen te Sint-Omaars van het uitmuntend aandenken, dat zij aldaar lieten. Van al den tijd dat ze daar ingekwartierd waren, moest geen enkelen eene tuchtstraf toegepast worden, terwijl drie dezer Hollandsche soldaten eene belooning van het Fransch Staatsbestuur bekwamen, om met levensgevaar drenkelingen uit het *Aa*[1] gered te hebben.

Op 't oogenblik der overgave van het kasteel, wierp de Hollandsche generaal Favange zijnen degen ten gronde. De kamp-adjudant van maarschalk Gérard raapte het wapen op en verzocht hem het zelve terug te nemen met deze hoffelijke woorden: ‘Mijnheer, herneem dit wapen, het kan in geene betere handen dan de uwe geplaatst worden’. Officieren en onder-officieren

(1) Het *Aa,* naam der rivier welke Sint-Omaars besproeit.

werden allen uitgenoodigd het blanke wapen weder aan de zijde te dragen

Het Fransch leger was eenstemmig om hulde aan den moed, de loyale doenwijze en zelfs aan de ridderlijke gevoelens van den vijand te brengen.

Vergeten wij niet aan te halen, dat de Nederlandsche gewonden de keuze hadden in de Fransche ambulances te blijven, of in Holland terug te keeren, of eindelijk zich te Antwerpen door gezondheids-officieren hunner natie te laten verplegen.

Heel de toenmalige worsteling had een oprecht karakter van grootschheid, en bij het herlezen dezer boeiende geschiedenisbladeren gevoelt men eene gelijke bewondering voor de overwinnaars en voor de overwonnenen.

* * *

Veertien dagen na de gebeurtenissen, die wij in het vorig hoofdstuk verhaalden, vinden wij onzen dapperen jonker van Aduward terug in het *Hôtel Saint Antoine*, waar men hem uit de ambulance had overgebracht. Hij werd als buiten gevaar beschouwd.

Betzy was wonderbaar geweest van zorg en zelfopoffering voor den vriend van haren vader; maar ook was de lieve freule, die wij zagen tot jonge juffer opwassen en steeds in schoonheid toenemen, de groeiende en bloeiende roos niet meer van vroeger. Zij scheen eene over haren stam gebogene, witte lelie. Zij was bleek, met getrokkene wezenstrekken, de oogen met zwarte randen omringd; zij was maar de schim van haar zelve.

Gedurende twee weken nacht en dag, was zij aan

zijne bedsponde blijven waken, terwijl de getrouwe Loyens hem verder verzorgde. De Chaffoy had het als eene onontbeerlijke voorwaarde voor 's luitenants genezing beschouwd, dat hij bij het openen zijner oogen, midden van koorts en geestesverbijstering, zijne blikken op een hem dierbaar gelaat zou kunnen doen rusten; hij had enkel Beugen van hem verwijderd gehouden, zich hieromtrent bepalende met te zeggen, dat verscheidene personen rondom den zieken geschaard, in zijn geest verwarring zouden brengen en aldus het gevaar eener hersenontsteking vermeerderen. De kapitein had Aduward maar gedurende dezes slaap mogen zien. De jonge dokter had niet de oprechte rede van dit verbod willen opgeven; hij was in den grond beducht, dat Beugen, een woord omtrent het aanstaande huwelijk van Betzy zou ontsnappen: Aduward hadde vermoedelijk den hopman ondervraagd, en deze zou niet die vrouwelijke behendigheid bezitten om alle aandoening aan den lijder te sparen...

De verwonde was de eerste dagen steeds ijlhoofdig geweest; gedurende die aanvallen van heete koorts had hij geene andere woorden geuit dan woorden van liefde voor Betzy en uitdrukkingen van wanhoop, omdat zij de gezellin van zijn leven niet zijn kon.

* * *

Sedert dien was zijn toestand merkelijk gebeterd; zijne wangen hadden alreeds eene waan van roode tint gekregen, zijne handen verloren hun glazigen weerschijn; maar hij was nog te zwak en te arm van bloed, om zich op zijne bedstede te kunnen oprichten!

Betzy, die al de woorden van de Chaffoy met nauwgezette aandacht had aanhoord, en in de oogen des heelmeesters zijne vrees en zijne hoop had gelezen, vergat zichzelve uren lang om den gewonden gedurende zijnen slaap te beschouwen; en wanneer hij ontwaakte deed zij gelijk de moeders, tot aanmoedigingsteeken glimlachte zij hem tegen. De genezing van Aduward was als eene tweede intrede in de wereld.

Eens opende de zieke zijne oogen, deed eene beweging en sprak met nauwelijks hoorbare stem: ‘Zij! o! ja, zij is het!’

- Ach mijne droomen bedrogen mij niet,... maar dat zij zich niet verwijdere... Ach! hoe dit zoete verschijnsel mij opbeurt! Bemind visioen, ach verdwijn niet, blijf, blijf!...

En met zijne nog warme en kortsachtige handen, die hij door eene aanraking met die van zijne ziekenwaakster nu voelde verfrisschen, trachtte hij haar te weerhouden en tot zich te trekken.

- Gij herkent mij, sprak Betzy.

Aduward liet het hoofd terug op het kussen vallen.

- Wie sprak daar, zegde hij... Neen... neen het was een bedriegelijke schijn... Is zij het?... het was haar lief beeld, dat zich voor mijne bedsponde komt plaatsen... dat neerknielt en voor mij wil bidden!... maar zij, zij is het niet... zij zal hier niet meer komen... zij is de verloofde van...

- Aduward, stel u gerust; ik ben het, zie, 't is wel Betzy... ik ben u uit vriendschap komen verzorgen, sprak nu nog de jonge meid.

De luitenant bezag haar verdwaald; hij scheen zijne gedachten te willen inzamelen. Stellig was er in zijnen geest een sluier, die hem belette de wezenlijkheid in te zien. Maar plotseling alsof hij in het leven terugtrad, mompelde hij:

- Neen, het is geen droom! gij zijt het; o! duizendmaal dank dat ge gekomen zijt... ik zal niet sterven vooraleer u nog eens te zien.

- Sterven, gij sterven, Aduward, o! spreek zoo niet; gij zijt nu gered.

Er heerschte een oogenblik stilte.

- Welke lange en droevige nacht, hernam de gekwetste... wat gebeurde er?... Waar ben ik hier!... Waar zijn mijne wapenbroeders?.. Oranje zegeviert dus, dat ik het kanon niet meer hoor!... en dat ge bij mij zijt... ik ben geen krijgsgevangene!

Betzy antwoordde niet op zijne woorden, en de jonge officier, vermoeid door deze reeds lange woordenwisseling, sluimerde zachtjes in.

Zijn slaap was zachter en geruster geworden. Die groote opgeruimdheid en helderheid van gemoed, welke men opmerkt bij diegenen die eerst uit eene erge ziekte herstellen, maar die ook dezelfde is bij hen welke afscheid van het leven gaan nemen, scheen zich op zijne gelaatstrekken uit te breiden. De jonge meid beschouwde hem tevens met angst en met voldoening; wat was hij schoon, bleek en lijdend, bereid hetzij om tot het leven herboren te worden, of om de eeuwigheid in te treden, volgens een woord uit eenen beminden mond gesproken hem zou laten kennen of hij mocht hopen, ofwel dat

het geluk zijner geliefkoosde noodlottig zijne opoffering en hunne afscheiding vergde.

Betzy was bijkans vervaard, wanneer zij zag dat eene zwakke en gelijke ademhaling zijne koortsachtige woeling en benauwdheid thans verving. Zij dacht bijwijlen dat het de dood was, zacht en zonder lijden, die naderde, maar wat zij voor de rust der ziel bij het verwisselen van het tijdelijke met het eeuwige aanzag, was de gerustheid van een hart dat voor de hoop herleefde.

Sedert zij hare zending van ziekendienster vervulde, had de hopmansdochter veel geweend, zij leed bij de gedachte, dat zij niet kon beantwoorden aan dit zoo teeder en zoo oprecht liefdegevoel van Aduward, dewijl hare genegenheid en erkentelijkheid en ook het gegeven eerewoord haar aan de Chaffoy gehecht hielden.

De heelmeester, wanneer hij haar aan het ziekbed van Aduward plaatste, had haar verboden in hoegenaamd iets den armen luitenant tegen te spreken. Alle inbreuk op dit voorschrift zou zijn leven in gevaar kunnen stellen. Het was dus zonder het te weten, dat zij zwijgend aan die liefdeverklaring had beantwoord. Maar welke vrouw hadde kunnen weerstaan aan die brandende, hartstochtelijke verklaringen van het edelste en zuiverste gevoel, aan dit smeeken en zuchten van hem die zoo edelmoedig en heldhaftig in de wanhoop was geweest.

Des anderendaags sprak Aduward, welken op dit oogenblik de koorts volkomen verlaten had, met zijne zachtste stem tot zijne ziekenoppaster.

- Beminde Betzy!... nu begrijp ik de gelukkige wezenlijkheid... Ik meende u voor mij verloren... en

nu zie ik dat ge mij bemint. Gij hadt er dus niet in toegestemd de verloofde van eenen andere te zijn..... Betzy! O! mijne beminde Betzy!

De jonge meid beefde van al hare lidmaten. Antwoorden was meineed voor haar, of de dood voor hem; zij bepaalde er zich bij, hem zachtjes de hand te drukken.

- O! ja, nu wil ik leven, sprak nog Aduward, dewijl ik voor u en met u mag leven!

De vraag van den vorigen dag hernieuwende, zegde hij:

- En mijne makkers? Duurt het beleg der citadel nog altijd voort?

Betzy voelde haar hart van eenen zwaren last ontslagen. Gelukkig een ander onderwerp van gesprek gevonden te hebben, vertelde zij met breede trekken de roemrijke overgaaf van het kasteel

* * *

De Chaffoy trad binnen; hij bekeek aandachtig den lijder.

- Luitenant, sprak hij, uw toestand boezemt mij thans geene vrees meer in; nog veertien dagen geduld, en dan eenige weken zorg en omzichtigheid. Intusschentijd, rust en stilte; geene ontroeringen vooral. Gij zijt genezen.

Aduward wierp een langen oogslag op Betzy, een blik vol teederheid en hoop. Hij sliep weldra glimlachend in, aan niets meer droomende dan van leven en beminnen.

* * *

De Chaffoy trok Betzy in de naburige kamer. Hij nam de hand zijner verloofde. Zij liet het hoofd weemoedig op den schouder hangen. Afgemat en onrustig, bleek en bijkans van haar zelve, leunde zij tegen hem alsof zij eenen steun en eenen beschermer had willen zoeken.

- Lief kind, sprak hij, gij zijt wel vermoeid en het is hoog tijd dat ik mij met u bezig houde.

- O! sprak zij, de vermoeinis is niets... maar het hart breekt mij,... wanneer ik aan het oogenblik denk, dat ik dien armen jongen ons aanstaande huwelijk ga aankondigen.

Zij barstte in tranen los.

- Welken van ons beiden bemint gij het meest? vroeg haar nu schielijk de Chaffoy, doch op kalmen en vriendelijken toon.

- Welke vraag gij mij daar stelt! Dat moogt gij immers toch niet doen. Gij hebt mijn eerewoord, en ik zou liever sterven, dan u een oogenblik met de gedachte ontrouw te zijn. Gij weet dat immers.

- Ik herken hieraan uwe eerlijke en oprechte inborst, maar zeg Betzy, indien ge vrij waart, ingeval die geheim geblevene verloving niet bestond, voor wien zou uw hart meest neigen. Zou de vriend uwer kinderjaren niet de eerste plaats in uwe ziel weder innemen?

Betzy schudde het hoofd, doch zwak en traagzaam, als schijnende zeer verstrooid en bedwelmd.

- Hoor, lief kind, ging de Chaffoy voort, ik verzoek het u, overdenk wel. Uw geluk en dat van uwen vader hangen er van af. Zeker hebt gij voor mij eene oprechte genegenheid, en indien gij mijne echtgenoote waart, dan zou uw plicht als vrouw uwe eenige gedrags-

lijn zijn. Maar laat mij hier eene vergelijking toe. Wanneer eene moeder verscheidene kinderen heeft, dan bemint ze toch alle overmatig; voor allen zou zij haar vermogen prijs geven, haar leven opofferen, en nochtans zal een kind de uitverkorene onder al die beminde wezens zijn. Ik heb het hart der moeder, der vrouw aan het ziekenbed leeren kennen; ik weet hoe dat kind, 't welk boven anderen geliefkoosd wordt, datgene is, dat de moeder heeft zien lijden; ik weet dat de voor allen beminde man diegene is, welke eene vrouw op den drempel der eeuwigheid heeft gezien, alleenlijk op God en op haar betrouwende! De verwonde, dien gij gedurende veertien dagen zonder poos of rust hebt verzorgd, heeft de ruimste plaats in uwe genegenheid moeten verwerven.. Gij moet hem veel beminnen, want gij hebt hem zien lijden, en wat meer is lijden, om u.

- Wat zijt gij groot, sprak Betzy... ja nu twijfel ik... Zij zweeg en bracht hare beide handen voor haar gelaat, als had zij den moed niet de Chaffoy te bekijken!

- O! ja, 't is waar, ik bemin hem uitermate, en hij zou zonder mij sterven... En nochtans ben ik eene ondankbare, ik zou niet moeten vergeten dat gij mijn vader hebt gered.

Die loyale bekentenis scheen haar nieuwen moed ingeboezemd te hebben. Zij nam den heelmeester met beide handen, beschouwde hem met doordringenden blik, en als het ware met erkentenis en bewondering, en wanneer zij in zijne gedachte had gelezen wat al opoffering de zijne was, met eene plotselinge beweging, wierp zij zich aan de voeten van den jongen dokter, die haar onmiddellijk de hand reikte en weer deed opstaan.

- Betzy, sprak hij, beschouw mij voortaan als een broeder, meer mag ik van u niet verwachten. Ik heb alle recht op uwe liefde verloren. Als heelkundige, beminde ik hartstochtelijk mijne kunst, en zou kost wat kost den van anderen verlaten lijder redden. U in tegenwoordigheid van Aduward brengende, heb ik zelf de onwederstaanbare neiging, die gij voor hem gevoelt, opgewekt. Gansch bekommerd om het redden van den gewonde, had ik zelfs eerst niet gedacht aan het mogelijk ontstaan van eene hartstochtelijke liefde, waarover gij mij geene verschooning hoeft te vragen, maar waarover ge integendeel u gelukkig en trots moogt achten... Mijn hoogmoed, als man der kunst, deed mij mijne verloofde verliezen, maar zij is toch maar voor mij alleen verloren; en haar staat eene gewenschte toekomst te wachten. Beschuldig u zelve niet, gij hebt eerlijk uwe belofte gehouden. Nog eenige dagen en gij bezweekt, gij betaaldet door uw leven dat van den verzorgden lijder. Arme meid, uw edel hart zou onvermijdelijk tusschen twee liefdegevoelens verpletterd geweest zijn... Gij hadt mijne trouwe en kuische levensgezellin willen zijn, maar uwe verwijdering van hem had uwe ziel doen lijden aan dat hartewee dat onverbiddelijk is, en gij die voor uwen vader nog leven moet, gij werdt de verloofde des doods.

De stem van den geneesheer was dof en holklinkend, bij het uitspreken dezer woorden; de keel scheen hem door eene onzichtbare macht toegeduwen. Hij bracht de hand aan zijn voorhoofd, veegde eenen traan uit zijn oog, en na eene poos stilzwijgen hernam hij aldus:

- Beste vriendin, ik heb u vroeger niet kunnen zeg-

gen, wat ik u hier verklaar: de aandoening van uwe ziel had zich aan die van den lijder overgemaakt, door het magnetisme van het hart, 't welk de geneeskundigen van onzen tijd niet willen aannemen, - en dat echter zonneklaar uit het hoogere harmonische verband der zedelijke en stoffelijke schepping vloeit. Ik heb uw vader van het lijdensbed van Aduward verwijderd, omdat een onvoorzichtig woord van hem alles kon in gevaar brengen. Ik heb al het mogelijke gedaan om den gewonde te redden; maar ik heb ook alles gedaan om mijne bruid hierbij te verliezen. Ik heb uwe liefde opgeofferd... dit doet mij hartzeer, maar ik zal tegen die gedachte worstelen... Ik zal trachten, niet u te vergeten, maar te vergeten dat ge eens mijne toekomende moest zijn... En nu, voegde hij er bij, dat Aduward uw echtgenoot zijn zal, nu dat gij hem zonder verdeeling moet beminnen, wil ik u de oprechtheid zijner liefde en de grensloosheid zijner wanhoop laten zien.

En hij toonde aan Betzy het afschrift van het ons bekende testament en ook de brokstukken van den beursring, die den kogel had doen afglijden.

- De gewonde is buiten gevaar, sprak hij eindelijk, uwe zorgen verantwoorden mij voor zijne verdere genezing. Laat mij toe deze stad, dit land te verlaten. Ik zou hier niet kunnen leven, zoo dicht bij u en zoo verwijderd van het geluk.

En nu nam de dokter plotseling van haar afscheid. Betzy, tot in de ziel bewogen, kon hem slechts door snikken antwoorden.

* * *

Weldra ontwaakte Aduward. Zijne geliefkoosde, ziekenwachtster bevond zich niet meer daar. Met eene onrustige, doch reeds kloekere stem, sprak hij haren naam uit.

De jonge meid, na hare tranen weggevaagd te hebben, liep aan zijne bedsponde.

Een betooverende glimlach zweefde op hare roosachtige lippen; maar toch weerspiegelde haar gelaat eene uitdrukking van weemoed en deernis. Gelijk aan den morgendauw der weelderige lente, die in paarlen van duizend verschillige kleurtinten bij de eerste zonnenstralen opdroogt, gaven nu de tranen, die hare schoone blauwe oogen met eene wolk van droefheid hadden beneveld, aan Betzy nog iets zachter en meer verleidend in haar voorkomen. Hare gelaatstrekken herinnerden die lieve vrouwenhoofden van Ary Scheffer, waar de vreugde zich dwars door de droefheid laat zien, en die jong en schoon, aan het leed der engelen doen denken.

Aduward bemerkte deze heilzame verandering in gansch haar wezen, en gelukkig maar bewogen, vroeg hij wat er haar was geschied.

Op deze vraag ontsluijerde zich nu ten volle, in al zijnen eenvoud en oprechtheid, dit liefdegevoel, dat zij reeds zoo lang in het hart droeg en aan haar zelve verborgen had, en zich zachtjes over den zieke buigende, zegde zij hem, met liefderijke zachtheid:

- *Mijn* Willem, wees gerust, God heeft toegelaten, dat ik uwe levensgezellin zijn zou. Ik bemin u en dit mag ik in eer en deugd; wij behooren elkander voor immer.

En nu gaven zij elkaar dien zoeten kus der verloving,

dien kus, zooals men er maar éénen in een menschen-bestaan geeft, dien kus waarbij zich de eene ziel in de andere stort, en waarbij, behalve God, niets heiliger en duurzamer schijnt dan *hunne* liefde.

* * *

Eenige maanden later werd te Utrecht het huwelijk gevierd van jonkheer Willem van Aduward van Ablasserweerd, ridder van den Nederlandschen Leeuw, met mejuffer Betzy Beugen.

* * *

Een brief uit Parijs bracht het jonge paar de gelukwenschen van den heer de Chaffoy, ridder van het Legioen van Eer en van zijne aanstaande bruid Mejuffer Hortense Dupuytren, de dochter van den beroemden heelkundige.

In dezen uiterst vriendelijken brief werd echter door eenige woorden eene bescheidene toespeling op het verledene gemaakt.

'Beste vrienden, zegde de Chaffoy, - Ik zelf leed weleer aan eene bloedige wond aan het hart, maar deze is nu gelukkig geheeld. Wij zijn allen gelukkig, ik huw eene vrouw, die mij begrijpt en mij bemint.

* * *

Het was aan het ziekbed van eene arme weduwe, door eene dier ziekten aangetast, waarvan het besmettelijke karakter den meesten hoop verwijderd houdt, dat de Chaffoy, die kloeke en slanke meid, met hare prachtige en als ebbenhout zwarte haarlokken, met

hare glansrijke oogen zoo vol uitdrukking en wilskracht had leeren kennen. Hij, zoo onverschrokken te midden der gevaren, had gesidderd bij de vrees dit schoone gelaat door de plaag te zien schenden.

Hij had Mejuffer Dupuytren bewonderd, zooals hij eens Betzy gedurende den avond van het bombardement bewonderde. Hij was aangemoedigd door het sympathisch gevoel, dat hij aan de jonge meid inboezemde, daar zij gansch geestdriftig was over den roem, dien hij in het vak van haren vader noodzakelijk begon te verwerven. Hij had dan eerst aan zich zelven moeten bekennen dat het meisje hem niet ongenegen was, dat hij ze beminde en dat aldus voor hem het geluk opnieuw eene mogelijkheid was.

Het overige ging nu spoedig. Eenen dag, dat de Chaffoy met zekere verlegenheid het groote vraagpunt bij den meester zocht op te werpen, onderbrak hem Dupuytren, aan welken Hortense reeds de keus van haar hart had laten kennen. ‘Mijn beste, sprak hij; ik weet alles; ik ben er uiterst mede in mijn schik. Gij waart mijn zoon reeds door de wetenschap, nu wordt gij het door den echtband. Even als Alexander van Macedonië had ik altijd gezegd, ‘Hortense zal den waardigsten mijner leerlingen behooren... en de waardigste zijt gij.’

Naschrift.
1871.

Antwerpen is in feestgewaad. De huizen zijn bewimpeld en bevlagd. De straten zijn proppensvol van gaande en komende menschen. Gansch de bevolking der omliggende steden en dorpen heeft zich hierheen begeven om den wonderschoonen jaarlijken kerkstoet te zien. Het Sint Walburgisplein en de aanpalende straten maken vooral eene groote aantrekkelijkheid uit, voor de kijkers en gapers. Daar is de foor. Daar kunt ge de reusachtige vrouw zien en het kalf met drie koppen, en den slag van Sedan in beweeglijke beelden, alsook de drie leeuwen die bereid zijn om hunnen temmer te verslinden.

Gij kunt voor eenen stuiver het portret van uwe toekomende zien, gij kunt met hetzelfde inleggeld deel nemen aan de prijsschieting met de karabien-Flobert of kans draaien om eenen Gentschen peperkoek, of eene porseleinen vaas, met schitterende kleuren, te winnen.

De orgelspelers maken op alle straateinden uwe ooren duizel; maar telken oogenblik wordt uwe aandacht er van afgekeerd, en wordt hun geluid

versmacht onder dat van schetterende en wanklinkende muziekinstrumenten van deze of geene fanfarenmaatschappij van het een of andere Hoboken, die u hier nu onder het spelen der *Brabançonne* te gemoet komt, terwijl eene *harmonie* van stad of voorstad in de verte het Geuzenlied laat hooren.

De huurrijtuigen zijn zeldzaam en duur; zij banen zich al zoo moeilijk als gij eenen weg door de menigte. Overal treft gij dronkaards aan, die op de stoepen wiggelen en waggelen, terwijl straatjongens, eene duif in eenen zak of in een korfje dragende, u ongenadelijk omverrestooten, om de eerste aan de herberg, waar de duivenwedstrijd plaats heeft, aan te komen.

In een woord, veel genot en vermaak voor de lieden die dit alles beminnen, maar ook veel reden tot teleurstelling en verveling voor alle anderen. Maar waar gaan? De museums worden beloopen en ingedrongen, in de koffiehuizen is geene tafel ledig, geen stoel vrij. De kerken zelve zijn vervuld met lieden, die weinig aan bidden denken, maar voor schilderijen of standbeelden of gesneden houtwerken de oogen uit staan kijken, en nu aan hunne vrouw doen opmerken, hoe dezen of genen Romeinsche soldaat, door Rubens penseel afgemaald, aan den veldwachter van Hemixem gelijkt.

* * *

Antwerpen was buitengewoon levendig den 19^{n} Augustus 1871. Eene gebeurtenis, die zich nooit meer zou voordoen, had het getal bezoekers der stad aanzienlijk

vermeerderd. Maar ook welk aantrekkelijk schouwspel voor nieuwsgierigen!

Het Hollandsche smaldeel, dat gelast werd de stoffelijke overblijfsel der Hollanders, die in 1832 het kasteel verdedigd hadden, af te halen, moest dien dag aankomen.

De eerste schepen zag men in de Schelde omtrent halféén aanvaren. Het amiraalschip *De Valk* kwam voor anker rechtover het *Vlaamsch Hoofd*, na het fort aldaar door 21 kanonschoten te hebben begroet en de Belgische vlag in top te hebben doen hijschen. Op het fort werd nu ook de Hollandsche vlag uitgestoken, en men beantwoordde door hetzelfde getal schoten den groet van de *Valk.*

Dezen dag leverde de Antwerpsche haven een buitegewonen en indrukwekkenden aanblik. De Schelde was vol met oorlogschepen, van het Arsenaal tot omtrent aan de dokken. Men bewonderde veelal de Hollandsche *Monitors*, waarvan het dek geene drie voeten boven de vlotlijn, en die, met hunne kannonen van zwaar kaliber, een ontzaggelijk voorkomen hadden.

Zij die eene Belgische militaire marine droomen, herinneren ze zich nog en brengen ze met spijt in vergelijking met onze twee kleine kanonneerbooten, in afwachting van eene roemrijkere rol gelast onze vischvangst te bewaken.

Twee dagen later, den 21^{n} Augustus, omtrent 9 uur des morgens, begon de plechtigheid van het overbrengen der stoffelijke overblijfselen. Eene aanzienlijke menigte had zich langs den kant van 't *Kasteelplein* tot langs de werf bijeengeschaard om die indrukwekkende ceremonie bij te wonen!

Eene overdekte lijkbaar was te midden het binnenplein der citadel opgericht. Deze was met vlaggen en wapens versierd, onder welke laatsten men nog eenige mortiers en kanonnen met de voorletters van koning Willem aantrof.

Nadat generaal Eenens, militaire gouverneur der provincie Antwerpen, uit name van het Belgische bestuur, de overgave van de beenderen der vijf honderd, voor de eer van hun vaandel gevallene dapperen, had gedaan, nam de Hollandsche generaal Van Limburg Styrum met bewogene stem het woord.

Hij drukte zijne voldoening uit, Belgen en Hollanders thans verzoend, nevens elkander onder de regeering van beminde vorsten zij aan zij te zien leven. Hij bracht hulde aan de voortreffelijke inrichting van het Belgisch leger, en vond ook eenige gepaste woorden voor Frankrijk, dit groot en edel land, dat Holland in 1832 bij loyalen strijd had overwonnen, en dat in 1871, ten midden van zooveel schokken en oorlogsrampen hem meer sympathisch toescheen, dan op het oogenblik dat het bijkans alleen over het lot van Europa beschikte. Hij herinnerde de groote, historisch gewordene figuren van Maarschalk Gérard, Chassé en Leopold I. Men moest, sprak hij, dewijl bijkans eene halve eeuw sedert de Belgische ontwenteling was verloopen, nu vergeten hebben welke zaak deze of geene voorstond of diende, maar zich alleenlijk herinneren van alle heldhaftige pogingen, van alle edelmoedige opofferingen.'

Admiraal Wickers nam dan het woord, en sprak op veel koeleren toon eene kleine redevoering uit, maar uitsluitelijk ter eere der gevallene Noord-Nederland-

sche dapperen. Men zou gezegd hebben, dat hij de overleveringen van de Hollandsche marine volgde, die nooit had willen toegeven of capituleeren, maar die onder hare jongste helden den onsterfelijken Van Speyck telde.

* * *

Weldra vormde zich de stoet. De beenderen der gesneuvelden in negen groote kisten ingesloten, werden op eenen praalwagen geplaatst, die met wapenen was versierd en met bloemenkronen bedekt. Deze werd tot buiten de citadel door soldaten der genie getrokken en dan aangespannen en door zes gansch in 't zwart geschabrakte paarden voortgesleept. Hollandsche artilleriesoldaten met een lang floers aan den talpack, bestuurden den wagen, terwijl de hoeken van het lijklaken door vier hoofdofficieren, twee Hollandsche en twee Belgische, werden vastgehouden.

Nu kwamen twee hofrijtuigen met het lettermerk van koning Leopold, en om de plechtigheid gansch met zwart behangen.

In een dezer bevond zich de graat van Limburg-Styrum met den gouverneur van Antwerpen, die hier den koning vertegenwoordigde; in de andere koets waren de Belgische generaal bevelhebber der provincie, de burgemeester en een Hollandsch staf-officier.

Admiraal Wickers had verkozen te voet te stappen aan het hoofd zijner scheepslieden, allen met blanken sabel in de hand, en de enterbijl, evenals ten dage van zeestrijd, aan den gordel.

Na deze kleine troep, kwamen de overlevenden der verdedigers van 1832, dan Belgische officieren van

het garnizoen, een groot getal oversten der burgerwacht en eenige vreemde officieren. Men bemerkte onder anderen een oud Hanoveraansch hopman, zijne voormalige uniform dragende, dan verder bevelhebbers van de Amerikaansche marine, van de bemanning der alsdan in de waters van Antwerpen liggende bondsfregat *Juniata.*

Een Hollandsch krijgsmuziek voerde het *Wien Neerlandsch bloed* uit.

De aankomst van den stoet aan de Werf, werd door het kanonvuur der schepen van het Hollandsche smaldeel begroet. De Nederlandsche en Oranje vlaggen van het paviljoen, dat op de landingplaats was opgericht, alsook die der schepen werden nu ten teeken van rouw halftop geheschen. Dan ging men over tot de inscheping der stoffelijke overblijfsels van de gevallen Hollanders; het waren eerst twee groote kisten met de beenderen der officieren, dan nog zeven anderen met die van onder-officieren en soldaten.

* * *

Een gevoel van zwijgende eenstemmigheid heerschte tusschen de Belgische en Noord-Nederlandsche officieren. In het algemeen vermeed men over 1830 uit te wijden. Men sprak enkel over beroepskwestiën of wel men maakte den lof der regeerende koningstammen. Men prees den moed van Willem III, bij de groote overstroomingen, men roemde het vriendschappelijk en bevredigend karakter van Leopold II en zijne herhaalde pogingen om aan België koloniën of ten minste handelsuitwegen te verwerven. Men erkende de stipt grondwettelijke bestuurwijze van van Leopold I en

Willem II. En wanneer het ijs was gebroken, en de Hollandsche officier zijne spijt omtrent de scheiding der twee landen uitdrukte, was hij soms zeer verwonderd door dit antwoord: ‘O! mijn vader was niet in de revolutionnaire beweging,’ of wel nog meer verrast door dit gezegde ‘Ik ben Gentenaar en heel mijne familie waren uitgelaten Orangisten.’

* * *

Te een uur, was de officieele overgave der stoffelijke resten voltrokken, en de Belgische officieren verlieten nu het admiraalschip. Dan zag men tot eenige kleine boodjes de *Valk* en den *Buffel* naderen. Het was de Hollandsche kolonie van Antwerpen, in volledig getal, aan haar hoofd hebbende den zoo sympathischen scheepsreder Willem van Maenen(1); het waren ook leden der verschillige Vlaamsche genootschappen, die op de te midden het dek opgerichte grafnaald, prachtige bloemenkronen kwamen neerleggen.

Daar waren onze twee groote schrijvers Aug. Snieders en Julius De Geyter, die twee verhevene karakters onzer letterkunde, voor éénen dag eensgezind en met hetzelfde vaderlandsch gevoel bezield.

(1) Medeëigenaar en bestuurder der schroefstoombooten van Antwerpen op Rotterdam. Ofschoon de heer Van Maenen, zijn naam eenigszins anders dan de bekende minister schrijft, was hij toch zijn nauwe bloedverwant. Zijn vader was in 1830, een voornaam ambtenaar der accijnsen; hij moest België in zeer dramatische omstandigheden verlaten. Het is een der ware personagen, die wij in onzen onuitgegeven roman: *De verholene stokerij of Brussel in* 1830 doen optreden.

Eene dezer sloepen bracht een Fransch officier aan, in groote tenue. Hij droeg niettegenstaande zijnen nog jeugdigen leeftijd, op de borst het kruis van 't legioen van Eer en ook verscheidene militaire medailles. Eene jonge rijk in zwarten halven-rouw voor de omstandigheid gekleede dame vergezelde hem.

Waren het niet geweest de een-en-veertig jaren, die ons alreeds van 1830 afscheidden, zoo hadden onze lezers gedacht Betzy, de dochter van kapitein Beugen te herkennen.

Wanneer het jonge paar aan boord der fregat was, ging generaal van Limburg-Styrum altijd hupsch en vroolijk, niettegenstaande zijne vijf-en-zeventig jaren en zijn houten been, den officier en de schoone onbekende te gemoet, om zelf eene prachtige kroon met lilas en strooibloemen uit dezer handen te ontvangen. Deze kronen, die de reeds ontzaglijke reeks op het katafalk gingen vervoegen, droegen de woorden: *Aux héros vaincus*.

- Ik ben gelukkig te zien, dat Frankrijk ons niet vergeet, sprak nu de oude generaal, met zijnen besten glimlach. Zulke lieftallige gezanten, als gij, mevrouw, zouden ons zeker wel vroeger tot overgave gebracht hebben.

- Ook komen wij hier in persoonlijken naam en zonder de minste officiëele zending antwoordde de luitenant. Frankrijk heeft zoo dikwijls zijn bloed in den vreemde vergoten, dat het er zelfs het aandenken van heeft verloren.

Van Limburg-Styrum bekeek dan de jonge vrouw met meer aandacht.

- Maar gij zijt eene Hollandsche, Mevrouw, nu

herken ik u. Als kind heb ik u meermaals bij uwen grootvader, kapitein Beugen aangetroffen. En hoe stelt het mijn vriend Aduward en uwe beminnelijke moeder.

- Mijne ouders zijn zeer gezond, sprak de dame, dan een weinig bloozende alsof zij vreesde te veel te zeggen: ‘Mijn vader heeft zich voor de ceremonie verontschuldigd.’

- Dat verwondert mij, sprak de generaal.

- Mijne moeder vreesde voor hem al te diepe ontroeringen... hij is te aandoenlijk... hij zou dan ook veeleer gekomen zijn om eenige Fransche officieren aan te treffen, waarvan hij de kennis in 1832, na het beleg maakte, en waarmede hij sedert de uitmuntendste betrekkingen onderhield.

- En gij zelf hebt den zoon van eenen onzer voormalige vijanden gehuwd, mogelijk van iemand, wiens vader het kanon richtte, dat mij mijn armzalig been afschoot, sprak hij nu gekscherende... O! de lieve verraadster van het Vaderland.

- 'k Vraag verschooning, sprak nu spoedig de officier; mijn vader heeft nooit een Hollander gedood, noch gewond.

- Integendeel heeft hij er velen geheeld, voegde de jonge dame op blijden toon bij, en zonder hem was ik hier niet aan den arm van mijn echtgenoot.

- Mijn naam is de Chaffoy, sprak nu de officier.

- O! een gekende naam in de geneeskundige wereld als dien van eenen onzer groote hedendaagsche heelkundigen... Ja nu herinner ik mij, voegde de opperofficier er bij.

- Gij blijft met ons aan boord dineeren, ik verlangde voor tafelgebuur, liever uwe lieftallige dame dan een Amerikaansch kommodoor, welke genegenheid ik dan ook voor het vaandel der Vereenigde Staten koester.

- Dank voor uwe beleefdheid, mijn generaal, onze uren zijn geteld; ik moet uithoofde der gebeurtenissen, ten spoedigste naar Parijs terugkeeren, en wij hebben te Antwerpen nog eenen plicht te vervullen. Op een kerkhof der voorstad rust een man, die uitnemende diensten aan onze familie bewees. Hij was het die in 1830 het leven van kapitein Beugen redde. Mijn echtgenoot en ik beloofden aan mijne moeder dit geëerbiedigd graf te bezoeken.

- De Franschen, zegde Limburg-Styrum, hebben eerbied voor de dooden.

En de jonge dame voegde hier nu bij:

- Wij vergeten niet zoo licht eene weldaad!

* * *

Terwijl de sneltrein het jonge paar op de vleugels der stoomkracht medevoerde, verliet het Hollandsche smaldeel statig de Antwerpsche reede; en het kanon van de Amerikaansche oorlogsfregaat, brandde nog menig vreugdeschot los, wanneer reeds de Belgische batterijen aan de wetten der militaire hoffelijkheid hadden voldaan. Het was aldus dat de Vereenigde Staten van Amerika eene laatste hulde toebrachten aan de dapperen, die voor de eenheid en onverdeel-

baarheid van Nederland waren gevallen, en dat zij die roemrijke Hollandsche marine wilden vereeren, welke zulk schitterend aandenken in de geschiedenis liet, en die eens onder hare helden de Trompen, de Eversten en De Ruyters had geteld.

EINDE.

Historische beoordeeling der omwenteling door eenen Waal in 1886.[1]

De vereeniging van Belgie met Nederland was na den slag van Waterloo, met algemeene geestdrift in de beide landen onthaald. Maar wanneer het eerste oogenblik van volksvreugd, die bij den val van den 'Korsikaan' ontstond, voorbij was, had koning Willem eene lastige taak te volbrengen, om volgens den plicht hem door het Weenertractaat opgelegd, Noord- en Zuid-Nederland, die nu ruim twee eeuwen een afgezonderd leven hadden geleefd, tot het eerbiedigen van een en hetzelfde bestuur te gewenden. En hoe waren nochtans zeden en gebruiken niet uiteengeloopen. Verschil van taal en van godsdienst kwamen die moeilijkheid nog vergrooten.

Koning Willem had echter bij dit al veel aanhangers en voorstanders gevonden. Hij had handel en nijverheid, die door de oorlogen van het keizerrijk te niet waren gegaan, weten herop te beuren, en kunsten, letteren en wetenschappen aangemoedigd. Welwillend en voor allen toegankelijk, had hij betracht de wenschen van al zijne onderdanen te

(1) Wij ontleenen deze bladzijden aan den Heer Edgard Deprez, de bekende Fransch-Belgische schrijver, die onze *Betzy* vertaalde wanneer deze *novelle* nog enkel in handschrift bestond. M. Edgard Deprez is een *Luikenaar.*

vervullen. Zijn zoon, de prins van Oranje, die zich te Quatrebras en te Waterloo met roem had beladen, telde niets dan vrienden in Belgie. Er was, wel is waar, eene parlementaire tegenkanting in de Staten Generaal, waarvan de leden somtijds woelige redevoeringen uitspraken, zoo vroeg men met aanhoudenheid de jury (die Willem niet in ernst wilde opnemen), en dan nog de ministerieele verantwoordelijkheid en andere hervormingen, die later na de scheuring wel beloofd, maar niet verwezenlijkt werden.

Het Concordaat had regelmatige betrekkingen met het Vaticaan ingevoerd, en de nijverheidstentoonstellingen van Gent en Brussel hadden het antwoord gegeven op sommiger kritieken en misnoegdheid, door dien zij den uitgebreiden en algemeenen welstand van het rijk deden uitschijnen.

Wanneer de omwenteling van Juli 1830 den troon van Charles X kwam omverrewerpen, dacht koning Willem zich geenerwijze bedreigd, en het was met eene buitengewone verrassing, dat hij de straattooneelen vernam, die te Brussel, ten gevolge van eene vertooning der *Muette de Portici* losbraken.

Maar het orkaan der omwenteling had over het land gewaaid en het staatsbestuur mangelde nu aan vooruitzicht en vastberadenheid vooral bij het eerst uitbreken der wanorders. Men had de openbare denkwijze der zuiderprovinciën, door het toestaan van eenige sedert lang gevraagde hervormingen moeten tevredestellen, en anderzijds hoefde men krachtige maatregels te nemen tegen dien hoop muiters uit geaardheid of van beroep, die van elders kwamen, om te Brussel de Parijsche gebeurtenissen te herhalen en het barrikadenspel te herbeginnen.

Onder den invloed staande van verschillende raadgevers, beurtelings dien ondergaande van zijne twee zonen, waarvan de eene prins van Oranje, de Belgen voldoening wilde geven, maar de andere, prins Frederik,

volkomen van geene toegevingen wilde hooren, riep koning Willem de Staten-Generaal bijeen. Hij had de ongelukkige gedachte aan deze vergadering twee vragen te stellen, waarvan de oplossing, bij eene onbeduidende meerderheid gestemd, het staatsbestuur meerdere en onoverwinbare moeilijkheden op den hals haalde.

1° *Moesten er hervormingen ingevoerd worden?*

De afgevaardigden van gansch Noord-Nederland, uitgezonderd die van Noord-Brabant, zegden: NEEN. Gent, Oostende en Sint-Niklaas stemden met het Noorden. De hervormingen werden verworpen, niettegenstaande den uitgedrukten wensch van de overgroote meerderheid der Belgen.

2° *Moest er voor de toekomst, in grondbeginsel eene bestuurlijke scheiding* (*séparation administrative*) *aangenomen worden?*

Amsterdam, Rotterdam stemden JA met de Belgen. Antwerpen voegde zich met de Hollanders, met Gent, Oostende en St Niklaas om NEEN te zeggen. Met twee stemmen meerderheid was de band tusschen de twee deelen des lands *voor de toekomst* wettig losgerukt verklaard.

Maar met dit al, bleven Holland en België toch onder éénen koning. Hetgeen dat men noemde l'*Union personnelle*, bleef voortbestaan. Willem hield zijnen troon van het Weenercongres, hij was, zooals men alsdan zegde '*antérieur à la Constitution*'; zijn gezag ging de Grondwet vooraf. Het is om deze reden, dat hij, na reeds in grondbeginsel de bestuurlijke scheiding aangenomen te hebben tusschen de Noorder- en de Zuiderprovinciën, dacht toch het recht behouden te hebben de orde te handhaven, waar ze geschonden werd; hij zond dus legermacht naar Brussel, om aldaar de wanorders te doen eindigen die er sedert eene maand heerschten.

De Hollandsche troepen werden uit de hoofdstad der Zuiderprovinciën ten gevolge der September gevechten verdreven. Engeland, dat de macht en den rijkdom der Nederlanden eenigszins met afgunst aanzag, Frankrijk dat brandde de tractaten van 1815 te zien verscheuren, hadden de misgrepen en zwakheden van koning Willem tot hun voordeel zoeken te maken, om het schoonste werk van het Weenercongres te vernietigen. Zoo eindigde die tijdelijke, zoo gelukkige heropstanding van onze heerlijke en machtige zeventien provinciën, die tijdens de XVIe eeuw zooveel roem in het vak van kunsten en letteren verwierven, en ook zoo vermaard werden door hare heldhaftige worsteling tegen Spanje en door de aanzienlijke rol, die zij in de algemeene geschiedenis der beschaving speelden.

De bekende Hollandsche minister Thorbecke, die de raadsman en de persoonlijke vriend van Willem II was, heeft in zijne staatkundige schriften de gebeurtenissen van 1830 met eene groote onpartijdigheid en eene buitengewone verhevenheid van gedachte beoordeeld. Wanneer men zijne uitleggingen met die van de Gerlache vergelijkt, dan zal men dadelijk inzien, dat, wat de louter historische waarheid der feiten betreft, beide schrijvers weinig uiteenloopen, wat nu ook het geval met *Vera Diximus* is, alhoewel *de oude dame* als politieke denkwijze veel meer naar het standpunt van Groen van Prinsterer, dan naar dat van twee gemelde staatsmannen schijnt over te hellen.